



# **Vejledning om konditionalitet 2025**

## **Miljøområdet**

Udkast Oktober 2024

Vejledning om konditionalitet 2025 - Miljøområdet

Denne vejledning er udarbejdet af  
Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

© Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

Ministeriet for Grøn Trepert  
Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø  
Nyropsgade 30  
1780 København V  
Tlf.: 33 95 80 00  
E-mail: [mail@lbst.dk](mailto:mail@lbst.dk)  
[www.lbst.dk](http://www.lbst.dk)

ISBN

# Indhold

<b>1.</b>	<b>Hvad er konditionalitet?</b>	<b>11</b>
1.1	Grundlæggende om konditionalitet	11
1.2	Hvilke støtteordninger er omfattet?	12
1.3	Retsgrundlaget	13
1.4	Oversigt over LF-krav under KO- og konditionalitet	13
1.5	Øvrigt tilgængeligt materiale om konditionalitet	16
<b>2.</b>	<b>Nyt i 2025</b>	<b>17</b>
2.1	Ændringer i forhold til sidste vejledning	17
<b>3.</b>	<b>Kontrol</b>	<b>18</b>
3.1	Hvem udfører kontrollen?	18
3.2	Tilknyttede virksomheder	18
3.2.1	Ny erklæring i Fællesskemaet	18
3.2.2	Definition af en bedrift inden for konditionalitet	19
3.2.3	Bruger du kun ét CVR-nummer	20
3.2.4	Har du mere end ét CVR-nummer med landbrugsaktivitet?	21
3.2.5	Er din landbrugsvirksomhed underlagt bestemmende indflydelse af en virksomhed som har bestemmende indflydelse på andre landbrugsvirksomheder?	22
3.2.6	Overtrædelser får konsekvenser på tværs af CVR-numre	22
3.3	Varsling af kontrollen	22
3.4	Hvad kan du forvente ved et kontrolbesøg?	22
3.5	Hvad skal du sørge for i forbindelse med kontrollen?	23
3.6	Kontrollørens adgang under kontrolbesøget	24
3.7	Hvad sker der efter kontrolbesøget?	24
3.8	Hvordan træffer vi afgørelse i din sag?	24
3.9	Du kan klage over afgørelsen	25
<b>4.</b>	<b>Overtrædelser</b>	<b>26</b>
4.1	Hvad er dit ansvar i forbindelse med konditionalitet?	26
4.2	Sanktioner i tilknyttede virksomheder	26
4.3	Dit ansvar når du overdrager eller erhverver et areal	26
4.4	Hvis du har overtrådt et delkrav	27
4.5	Når du har overtrådt flere delkrav uagtsomt i samme år - summering	28
4.6	Når du gentagne gange har overtrådt det samme delkrav uagtsomt inden for en sammenhængende periode på 3 år	28
4.7	Når du gentagne gange har overtrådt de samme delkrav uagtsomt i samme år - summering	28
4.8	Når du har overtrådt et delkrav forsætligt (førstegangsovertrædelse)	28
4.9	Når du har overtrådt flere delkrav forsætligt i samme år - summering	28
4.10	Nedsættelse ved kombinationstilfælde	29
4.10.1	Når der både er flere uagtsomme førstegangsovertrædelser og gentagne overtrædelser i samme år	29
4.10.2	Når der både er flere uagtsomme førstegangsovertrædelser og forsætlige førstegangsovertrædelser i samme år	29

4.10.3	Når du har overtrådt forskellige delkrav uagtsomt, gentagne gange eller forsætligt .....	29
4.11	Udelukkelse .....	29
4.12	Når vi konstaterer en ubetydelig overtrædelse .....	30
4.13	Nationale sanktioner .....	30
4.14	Force majeure .....	30
<b>5.</b>	<b>Struktur for vejledningen .....</b>	<b>32</b>
<b>6.</b>	<b>GLM 1.1 – Opretholdelse af permanente græsarealer (aktuelt ingen krav til landbruger) .....</b>	<b>33</b>
6.1	Delkrav .....	33
6.2	Formål med kravet .....	33
6.3	Kravets indhold .....	33
6.4	Kravets relevans .....	33
6.5	Regelhenvi sning til kravet .....	34
<b>7.</b>	<b>GLM 2.1 – Beskyttelse af vådområder og tørvejorde .....</b>	<b>35</b>
7.1	Delkrav .....	35
7.2	Formål med kravet .....	35
7.3	Kravets indhold .....	35
7.4	Kravets relevans .....	35
<b>8.</b>	<b>GLM 3.1 – Forbud mod afbrænding af afgrødestub på omdriftsarealer .....</b>	<b>37</b>
8.1	Delkrav .....	37
8.2	Undtagelser til kravet .....	37
8.3	Formål med kravet .....	37
8.4	Kravets indhold .....	37
8.5	Kravets relevans .....	38
8.6	Regelhenvi sning til kravet .....	38
<b>9.</b>	<b>LF 1.1 – Forvaltning af vand .....</b>	<b>39</b>
9.1	Delkrav .....	39
9.2	Undtagelser til kravet .....	39
9.3	Formål med kravet .....	39
9.4	Bemærkninger til krav LF 1.1 .....	39
9.5	Kravets relevans .....	39
9.6	Regelhenvi sning til kravet .....	40
<b>10.</b>	<b>LF 1.2 – Administrativt krav: Fosforarealkrav .....</b>	<b>41</b>
10.1	Delkrav .....	41
10.2	Formål med kravet .....	41
10.3	Bemærkninger til krav LF 1.1 .....	41
10.4	Kravets relevans .....	41
10.5	Regelhenvi sning til kravet .....	41
<b>11.</b>	<b>LF 2.1 – Indretning af stalde og lignende .....</b>	<b>42</b>
11.1	Delkrav .....	42
11.2	Undtagelser til kravet .....	43
11.3	Formål med kravet .....	43
11.4	Bemærkninger til krav LF 2.1 .....	43
11.5	Kravets relevans .....	45
11.6	Regelhenvi sning til kravet .....	45
<b>12.</b>	<b>LF 2.2 – Opbevaringskapacitet for husdyrgødning, ensilagesaft og restvand .....</b>	<b>46</b>
12.1	Delkrav .....	46

12.2	Formål med kravet .....	46
12.3	Bemærkninger til krav LF 2.2 .....	46
12.4	Kravets relevans .....	46
12.5	Regelhenviisning til kravet .....	47
<b>13.</b>	<b>LF 2.3 – Opbevaring af fast husdyrgødning og bundfald .....</b>	<b>48</b>
13.1	Delkrav.....	48
13.2	Undtagelser til kravet .....	49
13.3	Formål med kravet.....	49
13.4	Bemærkninger til krav LF 2.3 .....	49
13.5	Kravets relevans .....	49
13.6	Regelhenviisning til kravet .....	50
<b>14.</b>	<b>LF 2.4 – Opbevaring af husdyrgødningsbaseretkompost og forarbejdet husdyrgødning i marken .....</b>	<b>51</b>
14.1	Delkrav.....	51
14.2	Undtagelser til kravet .....	51
14.3	Formål med kravet .....	51
14.4	Bemærkninger til krav LF 2.4 .....	51
14.5	Kravets relevans .....	52
14.6	Regelhenviisning til kravet .....	53
<b>15.</b>	<b>LF 2.5 – Opbevaring af ensilage .....</b>	<b>54</b>
15.1	Delkrav.....	54
15.2	Undtagelser til kravet .....	55
15.3	Formål med kravet .....	55
15.4	Bemærkninger til krav LF 2.5 .....	55
15.5	Kravets relevans .....	55
15.6	Regelhenviisning til kravet .....	56
<b>16.</b>	<b>LF 2.6 – Opbevaring af flydende gødning, ensilagesaft og restvand .....</b>	<b>57</b>
16.1	Delkrav.....	57
16.2	Formål med kravet .....	57
16.3	Bemærkninger til krav LF 2.6 .....	57
16.4	Kravets relevans .....	57
16.5	Regelhenviisning til kravet .....	58
<b>17.</b>	<b>LF 2.7 – Udbringningsperioder for gødning .....</b>	<b>59</b>
17.1	Delkrav.....	59
17.2	Undtagelser til kravet .....	59
17.3	Formål med kravet .....	61
17.4	Bemærkninger til krav LF 2.7 .....	61
17.5	Kravets relevans .....	61
17.6	Regelhenviisning til kravet .....	61
<b>18.</b>	<b>LF 2.8 – Udbringningsmetoder for husdyrgødning og kunstgødning .....</b>	<b>62</b>
18.1	Delkrav.....	62
18.2	Formål med kravet .....	62
18.3	Bemærkninger til krav LF 2.8 .....	62
18.4	Kravets relevans .....	62
18.5	Regelhenviisning til kravet .....	62
<b>19.</b>	<b>LF 2.9 – Udbringnings- og arealrestriktioner for gødning .....</b>	<b>63</b>
19.1	Delkrav.....	63
19.2	Undtagelser til kravet .....	63

19.3	Formål med kravet .....	63
19.4	Bemærkninger til krav LF 2.9 .....	63
19.5	Kravets relevans .....	63
19.6	Regelhenvi sning til kravet .....	64
<b>20.</b>	<b>LF 2.10 - Gøds kningsfri 2-metersbræmmer langs vandløb og søer.....</b>	<b>65</b>
20.1	Delkrav.....	65
20.2	Undtagelser til kravet .....	65
20.3	Formål med kravet.....	65
20.4	Bemærkninger til krav LF 2.10 .....	65
20.5	Kravets relevans .....	66
20.6	Regelhenvi sning til kravet .....	66
<b>21.</b>	<b>LF 2.11 – Udarbejdelse af gødningsregnskab .....</b>	<b>67</b>
21.1	Delkrav.....	67
21.2	Formål med kravet.....	67
21.3	Bemærkninger til krav LF 2.11 .....	67
21.4	Kravets relevans .....	67
21.5	Regelhenvi sning til kravet .....	67
<b>22.</b>	<b>LF 2.12 – Administrativt krav: Lige vægten mellem virksomhedens kvælstofforbrug og kvælstofbehov ..</b>	<b>69</b>
22.1	Delkrav.....	69
22.2	Formål med kravet.....	69
22.3	Bemærkninger til krav LF 2.12 .....	69
22.4	Kravets relevans .....	69
22.5	Regelhenvi sning til kravet .....	69
<b>23.</b>	<b>LF 2.13 – Etablering af plantedække .....</b>	<b>70</b>
23.1	Delkrav.....	70
23.2	Formål med kravet .....	70
23.3	Bemærkninger til krav LF 2.13 .....	70
23.4	Kravets relevans .....	71
23.5	Regelhenvi sning til kravet .....	71
<b>24.</b>	<b>LF 2.14 – Administrativt krav: Grænser for tildeling af organisk gødning (organisk kvælstofarealkrav) ...</b>	<b>72</b>
24.1	Delkrav.....	72
24.2	Formål med kravet .....	72
24.3	Bemærkninger til krav LF 2.14 .....	72
24.4	Kravets relevans .....	72
24.5	Regelhenvi sning til kravet .....	73
<b>25.</b>	<b>GLM 4.1 – 3-metersbræmmer langs søer og vandløb .....</b>	<b>74</b>
25.1	Delkrav.....	74
25.2	Undtagelser til kravet .....	74
25.3	Formål med kravet .....	74
25.4	Kravets indhold .....	74
25.5	Kravets relevans .....	75
25.6	Regelhenvi sning til kravet .....	75
<b>26.</b>	<b>GLM 5.1 – Pløjeforbud på jorderosionsfølsomme områder.....</b>	<b>76</b>
26.1	Delkrav.....	76
26.2	Undtagelser til kravet .....	76
26.3	Formål med kravet.....	76
26.4	Kravets indhold .....	76

26.5	Kravets relevans .....	76
26.6	Regelhenviisning til kravet .....	76
<b>27.</b>	<b>GLM 6.1 – Jorddække i perioder med særlig risiko for forringelse af jordens dyrkningsmæssige potentiale .....</b>	<b>77</b>
27.1	Delkrav.....	77
27.2	Undtagelser til kravet .....	77
27.2.1	Særlige tilladelser for grøntsagsafgrøder .....	77
27.2.2	Særlige tilladelser for frøafgrøder .....	78
27.3	Formål med kravet .....	79
27.4	Kravets indhold .....	79
27.5	Kravets relevans .....	81
27.6	Regelhenviisning til kravet .....	81
<b>28.</b>	<b>GLM 7.1 – Afgrøderotation på omdriftsjord.....</b>	<b>82</b>
28.1	Delkrav.....	82
28.2	Undtagelser til kravet .....	82
28.3	Formål med kravet.....	84
28.4	Kravets indhold .....	84
28.5	Kravets relevans .....	86
28.6	Regelhenviisning til kravet .....	86
<b>29.</b>	<b>LF 3-4.1– Beskyttelse af naturtyper .....</b>	<b>87</b>
29.1	Delkrav.....	87
29.2	Undtagelser til kravet .....	87
29.3	Formål med kravet.....	87
29.4	Bemærkninger til krav LF 3-4.1 .....	87
29.5	Kravets relevans .....	88
29.6	Regelhenviisning til kravet .....	88
<b>30.</b>	<b>LF 3-4.2 – Beskyttelse af klitfredede arealer .....</b>	<b>90</b>
30.1	Delkrav.....	90
30.2	Undtagelser til kravet .....	90
30.3	Formål med kravet.....	90
30.4	Bemærkninger til krav LF 3-4.2 .....	90
30.5	Kravets relevans .....	92
30.6	Regelhenviisning til kravet .....	92
<b>31.</b>	<b>LF 3-4.3 – Beskyttelse af arealer inden for strandbeskyttelseslinjen .....</b>	<b>93</b>
31.1	Delkrav.....	93
31.2	Undtagelser til kravet .....	93
31.3	Formål med kravet.....	94
31.4	Bemærkninger til krav LF 3-4.3 .....	94
31.5	Kravets relevans .....	95
31.6	Regelhenviisning til kravet .....	95
<b>32.</b>	<b>LF 3-4.4 – Beskyttelse af arealer i ydre koge i Tøndermarsken .....</b>	<b>96</b>
32.1	Delkrav.....	96
32.2	Undtagelser til kravet .....	96
32.3	Formål med kravet.....	97
32.4	Bemærkninger til krav LF 3-4.4 .....	97
32.5	Kravets relevans .....	97
32.6	Regelhenviisning til kravet .....	98

<b>33.</b>	<b>LF 3-4.5 – Beskyttelse af fredskovspligtige arealer.....</b>	<b>100</b>
33.1	Delkrav.....	100
33.2	Undtagelser til kravet .....	100
33.3	Formål med kravet .....	101
33.4	Bemærkninger til krav LF 3-4.5 .....	101
33.5	Kravets relevans .....	102
33.6	Regelhenviisning til kravet .....	102
<b>34.</b>	<b>GLM 8.1 – Bevarelse af landskabstræk og forbud mod beskæring i fuglenes ynglesæson .....</b>	<b>103</b>
34.1	Delkrav.....	103
34.2	Undtagelser til kravet .....	103
34.3	Formål med kravet .....	103
34.4	Kravets indhold .....	103
34.5	Kravets relevans .....	104
34.6	Regelhenviisning til kravet .....	104
<b>35.</b>	<b>GLM 9.1 – Beskyttelse af permanent græs i miljøfølsomme områder .....</b>	<b>105</b>
35.1	Delkrav.....	105
35.2	Formål med kravet .....	105
35.3	Kravets indhold .....	105
35.4	Kravets relevans .....	106
35.5	Regelhenviisning til kravet .....	106
<b>36.</b>	<b>GLM 10.1 – mindsteandel af landbrugsarealer afsat til ikke-produktive elementer og arealer.....</b>	<b>107</b>
36.1	Delkrav.....	107
36.2	Undtagelser til kravet .....	107
36.3	Formål med kravet .....	108
36.4	Kravets indhold .....	108
36.5	Kravets relevans .....	111
36.6	Regelhenviisning til kravet .....	111
<b>37.</b>	<b>LF 7.1 – Anvendelse af plantebeskyttelsesmidler .....</b>	<b>112</b>
37.1	Delkrav.....	112
37.2	Formål med kravet .....	112
37.3	Undtagelser til kravet .....	112
37.4	Bemærkninger til krav LF 7.1 .....	112
37.5	Kravets relevans .....	112
37.6	Regelhenviisning til kravet .....	113
<b>38.</b>	<b>LF 8.1 – Autorisation.....</b>	<b>114</b>
38.1	Delkrav.....	114
38.2	Undtagelser til kravet .....	114
38.3	Formål med kravet .....	114
38.4	Bemærkninger til krav LF 8.1 .....	114
38.5	Kravets relevans .....	114
38.6	Regelhenviisning til kravet .....	115
<b>39.</b>	<b>LF 8.2 – Syn og vedligehold af sprøjteudstyr .....</b>	<b>116</b>
39.1	Delkrav.....	116
39.2	Undtagelser til kravet .....	116
39.3	Formål med kravet .....	116
39.4	Bemærkninger til krav LF 8.2 .....	116
39.5	Kravets relevans .....	117
39.6	Regelhenviisning til kravet .....	117



<b>40.</b>	<b>LF 8.3 – Begrænsninger i anvendelse af plantebeskyttelsesmidler .....</b>	<b>118</b>
40.1	Delkrav.....	118
40.2	Undtagelser til kravet .....	118
40.3	Formål med kravet.....	118
40.4	Bemærkninger til krav LF 8.3 .....	118
40.5	Kravets relevans .....	119
40.6	Regelhenviisning til kravet .....	120
<b>41.</b>	<b>LF 8.4 – Sprøjteudstyr der skal forefindes og anvendes på virksomheden .....</b>	<b>121</b>
41.1	Delkrav.....	121
41.2	Undtagelser til kravet .....	121
41.3	Formål med kravet.....	121
41.4	Bemærkninger til krav LF 8.4 .....	121
41.5	Kravets relevans .....	122
41.6	Regelhenviisning til kravet .....	122
<b>42.</b>	<b>LF 8.5 – Indretning af tapsted .....</b>	<b>123</b>
42.1	Delkrav.....	123
42.2	Undtagelser til kravet .....	123
42.3	Formål med kravet.....	123
42.4	Bemærkninger til krav LF 8.5 .....	123
42.5	Kravets relevans .....	124
42.6	Regelhenviisning til kravet .....	124
<b>43.</b>	<b>LF 8.6 – Indretning og brug af vaskeplads .....</b>	<b>125</b>
43.1	Delkrav.....	125
43.2	Undtagelser til kravet .....	125
43.3	Formål med kravet.....	126
43.4	Bemærkninger til krav LF 8.6 .....	126
43.5	Kravets relevans .....	126
43.6	Regelhenviisning til kravet .....	126
<b>44.</b>	<b>LF 8.7 – Påfyldning og rengøring af sprøjter i væksthuse.....</b>	<b>127</b>
44.1	Delkrav.....	127
44.2	Undtagelser til kravet .....	127
44.3	Formål med kravet.....	127
44.4	Bemærkninger til krav LF 8.7 .....	127
44.5	Kravets relevans .....	127
44.6	Regelhenviisning til kravet .....	128
<b>45.</b>	<b>LF 8.8 – Bortskaffelse af rester af plantebeskyttelsesmidler og tom emballage .....</b>	<b>129</b>
45.1	Delkrav.....	129
45.2	Undtagelser til kravet .....	129
45.3	Formål med kravet.....	129
45.4	Bemærkninger til krav LF 8.8 .....	129
45.5	Kravets relevans .....	130
45.6	Regelhenviisning til kravet .....	130
<b>46.</b>	<b>LF 8.9 – Opbevaring af plantebeskyttelsesmidler, rester af plantebeskyttelsesmidler og tom emballage .....</b>	<b>131</b>
46.1	Delkrav.....	131
46.2	Formål med kravet.....	131
46.3	Bemærkninger til krav LF 8.9 .....	131
46.4	Kravets relevans .....	132

46.5	Regelhenviſning til kravet .....	132
<b>47.</b>	<b>LF 8.10 – Opbevaring af giftige og meget giftige plantebeſkyttelsesmidler m.m.....</b>	<b>134</b>
47.1	Delkrav.....	134
47.2	Formål med kravet .....	134
47.3	Bemærkninger til krav LF 8.10 .....	134
47.4	Kravets relevans .....	134
47.5	Regelhenviſning til kravet .....	135
<b>37.</b>	<b>Bilag 1. Definitioner.....</b>	<b>136</b>
<b>38.</b>	<b>Bilag 2. Ansvarlige myndigheder.....</b>	<b>137</b>

# 1. Hvad er konditionalitet?

## 1.1 Grundlæggende om konditionalitet

Denne vejledning beskriver reglerne om konditionalitet, som gælder for 2025.

Konditionalitet handler om, at du som landbruger skal opfylde en række krav, hvis du modtager bestemte typer af landbrugsstøtte. Konditionalitet gælder blandt andet for alle modtagere af grundbetaling.

Konditionalitet omfatter regler på områderne klima og miljø, folke- og plantesundhed samt dyrevelfærd. Der er til dels tale om regler, som allerede følger af lovgivningen. Når en regel er omfattet af konditionalitet, indebærer det, at overtrædelse af reglen kan medføre sanktioner i forhold til landbrugsstøtten.

Reglerne om konditionalitet gælder på hele bedriften, uanset om der søges støtte til den pågældende del af bedriften, jf. dog det anførte med hensyn skovområder nedenfor i afsnit 1.2.

Vi gør opmærksom på, at reglerne om konditionalitet trådte i kraft 1. januar 2023, som følge af den nye fælles europæisk landbrugspolitik i EU (CAP2023). Vi skal derfor gøre dig opmærksom på, at reglerne om krydsoverensstemmelse finder sideløbende anvendelse til og med den 31. december 2025 for støttemodtagere, som modtager støtte fra ordninger under landdistriktsprogrammet (LDP) 2007-2013 og 2014-2022. Det følger af overgangsbestemmelserne i forordning (EU) 2021/2116 og 1305/2013.

I denne overgangsperiode skal du være særlig opmærksom på, om støtten er fra en ordning, som er finansieret af LDP 2007-2013, LDP 2014-2022 eller CAP2023. Det har betydning for om du er omfattet af reglerne om KO og/eller konditionalitet, særligt i forhold til kontrollen og sanktionering for overtrædelser.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø fører fra og med 2023 således kontrol i forhold til både KO og konditionalitet. Indholdet og omfanget af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøes kontrol, når vi kommer på kontrolbesøg, beror på, hvilke former for støtte, som du har modtaget eller vil modtage for 2024. Får du eksempelvis støtte, der er finansieret af LDP 2014-2022, skal du overholde reglerne om KO. Får du støtte, der er finansieret af CAP2023, skal du overholde de nye EU-regler, som er trådt i kraft fra 2023 – dvs. reglerne om konditionalitet.

Vi gør opmærksom på, at sanktionsniveauet for overtrædelser af reglerne om konditionalitet kan være anderledes, som følge af CAP2023. I forbindelse med indførelsen af konditionalitet har det været EU-lovgivers ønske, at sanktionerne for bl.a. mere alvorlige overtrædelser blev skærpet, mens sanktionerne for bagatelagtige overtrædelser ophørte. Denne ændring vil derfor afspejle sig i de afgørelser, som en landbruger vil modtage.

Nedenfor fremgår en række overordnede eksempler, der omhandler Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøes kontrol i praksis på grundlag af hvilke former for støtte, der modtages. Det skal bemærkes, at det ikke er en udtømmende opstilling.

*Du modtager kun støtte efter én eller flere af de ordninger under CAP2023, som konditionalitet finder anvendelse på:*

Du skal sørge for at overholde alle konditionalitetskrav, hvis du modtager støtte efter én eller flere af de ordninger under CAP2023, som konditionalitet finder anvendelse på. Se hvilke ordninger, det drejer sig om i afsnit 1.2 "Hvilke støtteordninger er omfattet" i denne vejledning og i vejledning om konditionalitet - dyreområdet.

Hvis du kun modtager støtte efter én eller flere af de omfattede ordninger under CAP2023, vil Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø ved et eventuelt kontrolbesøg således alene kontrollere, om du overholder konditionalitetskravene.

*Du modtager arealbaseret støtte efter én eller flere af de ordninger under CAP2023, som konditionalitet finder anvendelse på, og du har et tilsagn under LDP 2014-2022:*

Du skal sørge for at overholde alle KO- og konditionalitetskrav, hvis du modtager begge former for støtte – dvs. både under CAP2023 og LDP 2014-2022.

Det skal bemærkes, at hvis du modtager støtte under både CAP2023 og LDP 2014-2022 og bliver udtaget til konditionalitetskontrol, vil Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø ved kontrolbesøget starte med at kontrollere, om du overholder konditionalitetskravene. Hvis vi ikke konstaterer overtrædelser af konditionalitetskrav, kontrolleres KO-kravene ikke.

Dette skal ses i lyset af, at det formodes, at KO-kravene er overholdt, hvis konditionalitetskravene er overholdt, jf. artikel 12, i den delegeret forordning (EU) 2022/1172. Hvis der derimod konstateres manglende overholdelse af konditionalitetskrav, udvides kontrollen til også at omfatte KO-krav.

De fleste KO-krav videreføres under konditionalitet, men der er dog visse KO-krav, der ikke videreføres. Det drejer sig om KO-krav 1.1 om forurening af grundvand, 1.33 om plantedække på braklagte landbrugsarealer, 2.1 – 2.5B om mærkning og registrering samt 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 2.10 og 2.17 om TSE og BSE.

Hvis vi finder overtrædelser af både KO-krav og konditionalitetskrav vil overtrædelserne blive behandlet som to særskilte sager i Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø. Du vil modtage to særskilte høringsbreve – et om konditionalitet og et om KO. Du kan afgive bemærkninger til begge høringsbreve inden for høringsfristen. Sagerne bliver behandlet efter hver deres regelsæt, henholdsvis reglerne om konditionalitet og reglerne om KO. Du vil derfor modtage to afgørelser – en om konditionalitet og en om KO. Det betyder endvidere, at der ved bedømmelse af en overtrædelse af henholdsvis konditionalitet og KO vil kunne være forskel i forhold til sanktionering af overtrædelserne.

*Du modtager arealbaseret støtte efter én eller flere af de ordninger under CAP2023, som konditionalitet finder anvendelse på, og du har et tilsagn under LDP 2007-2013:*

Hvis du modtager støtte under CAP2023, og har et tilsagn under LDP 2007-2013, skal du sørge for at overholde alle KO- og konditionalitetskrav.

*Du har et tilsagn under LDP 2007-2013 og/eller LDP 2014-2022:*

Hvis du kun har et tilsagn under LDP 2007-2014 og/eller LDP 2014-2022, skal du sørge for at overholde alle KO-krav.

## **1.2 Hvilke støtteordninger er omfattet?**

Hvis du modtager støtte efter en eller flere af følgende ordninger, vil en overtrædelse af reglerne om konditionalitet kunne føre til nedsættelse af støtten:

### **1.2.1.1 Grundbetaling og koblet indkomststøtte**

- Grundbetaling
- Slagtepræmie
- Ko-præmie
- Stivelseskartofler

### **1.2.1.2 Bio-ordninger**

- Økologisk arealstøtte
- Miljø- og klimavenligt græs
- Ekstensivering med slæt
- Planter
- Biodiversitet og bæredygtighed
- Ny arealregulering

### **1.2.1.3 Landdistriktsordninger**

- Biodiversitetsskov (N2000)
- Pleje af græs- og naturarealer (N2000)

- Engangskompensation
- Måltrettet regulering
- Ø-støtte

Reglerne om konditionalitet skal som nævnt overholdes på hele bedriften, uanset om der søges støtte til den pågældende del af bedriften. Med hensyn til skovområder finder sanktionerne under konditionalitet dog ikke anvendelse, hvis der ikke er anmodet om støtte til det pågældende område under ordningerne Biodiversitetsskov (N2000), Pleje af græs- og naturarealer (N2000), Engangskompensation eller Ø-støtte.

### 1.3 Retsgrundlaget

Du kan finde de grundlæggende regler om konditionalitet i følgende EU-lovgivning:

- Artikel 83-86 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/2116 af 2. december 2021 om finansiering, forvaltning og overvågning af den fælles landbrugspolitik og om ophævelse af forordning (EU) nr. 1306/2013.
- Artikel 12 og 13 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021 om regler for støtte til strategiske planer, der udarbejdes af medlemsstaterne under den fælles landbrugspolitik og finansieres gennem Den Europæiske Garantifond for Landbruget (EGFL) og Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL), og om ophævelse af forordning (EU) nr. 1305/2013 og (EU) nr. 1307/2013.

Hertil kommer en række nærmere EU-regler om den nedsættelse af landbrugsstøtten, som en overtrædelse af konditionalitet kan medføre:

- Artikel 6-12 i Kommissionens delegerede forordning (EU) 2022/1172 af 4. maj 2022 om supplerende regler til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/2116 for så vidt angår det integrerede forvaltnings- og kontrolsystem i den fælles landbrugspolitik og anvendelse og beregning af administrative sanktioner i forbindelse med konditionalitet.

I Danmark fastsætter bekendtgørelse om konditionalitet navnlig de minimumsstandards for god landbrugs- og miljømæssig stand (*GLM-krav*), som de enkelte medlemsstater fastsætter på baggrund af deres respektive strategiske planer under den fælles landbrugspolitik (de såkaldte CAP-planer), som er godkendt af EU-Kommissionen.

Ved siden af de danske GLM-krav fastlægger bilag III til forordning (EU) 2021/2115 de såkaldte lovgivningsbestemte forvaltningskrav (*LF-krav*). Disse er krav til landbrugsdrift, der allerede gælder efter lovgivningen. Når reglerne er nævnt i bilag III, betyder det, at overtrædelse kan sanktioneres med nedsættelse af landbrugsstøtte. Man siger i så fald, at kravene er omfattet af konditionalitet.

Når regler i en *EU-forordning* er nævnt i bilag III, er det de krav til landbrugsdriften, der fremgår af den gældende version af forordningen, der er omfattet af konditionalitet. Når det derimod er regler i et *EU-direktiv*, der er nævnt i bilag III, er det de krav til landbrugsdriften, der fremgår af de danske regler, som implementerer direktivet, der er omfattet af konditionalitet.

Det juridiske ophæng i EU-retlige og eventuelt nationale regler er i denne vejledning angivet under overskriften "Regelhenvielse for kravet" under afsnittene for de enkelte konditionalitetskrav.

### 1.4 Oversigt over LF-krav under KO- og konditionalitet

De fleste LF-krav under KO videreføres under konditionalitet, men der er dog visse krav, der ikke videreføres. Det er navnlig reglerne om identifikation og registrering af dyr, der ikke er videreført fra KO til konditionalitet. Til gen-

gæld omfatter konditionalitet i modsætning til KO visse regler under vandrammedirektivet (LF 1) og pesticidrammedirektivet (LF 8). Med hensyn til LF 1 bemærkes, at kravene vedrørende vandindvinding til dels viderefører GLMS 2 under KO, jf. KO-krav 1.35.

Følgende oversigt angiver, hvilke LF-krav under konditionalitet, der er videreført, udgået eller er nye i forhold til LF-kravene under KO:

LF-krav under KO, jf. bilag II til forordning (EU) nr. 1306/2013 (benævnt "LMK" i bilaget)		LF-krav under konditionalitet, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115	
-	Ikke et eksisterende LF-krav under KO	LF 1	Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF af 23. oktober 2000 om fastlæggelse af en ramme for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger (vandrammedirektivet):  Artikel 11, stk. 3, litra e) og litra h), vedrørende obligatoriske krav til kontrol af diffuse kilder til forurening gennem fosfater
LF 1	Rådets direktiv 91/676/EØF af 12. december 1991 om beskyttelse af vand mod forurening forårsaget af nitrater, der stammer fra landbruget (nitratdirektivet):  Artikel 4 og 5	LF 2	Kravet er videreført under konditionalitet
LF 2	Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle (fuglebeskyttelsesdirektivet):  Artikel 3, stk. 1, artikel 3, stk. 2, litra b), artikel 4, stk. 1, 2 og 4	LF 3	Kravet er videreført under konditionalitet
LF 3	Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (habitatdirektivet):  Artikel 6, stk. 1 og 2	LF 4	Kravet er videreført under konditionalitet
LF 4	Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002 om generelle principper og krav i fødevarelovgivningen, om oprettelse af Den Europæiske Fødevarsikkerhedsautoritet og om procedurer vedrørende fødevarsikkerhed:  Artikel 14 og 15, artikel 17, stk. 1, og artikel 18, 19 og 20	LF 5	Kravet er videreført under konditionalitet
LF 5	Rådets direktiv 96/22/EF af 29. april 1996 om forbud mod anvendelse af visse stoffer med hormonal og thyreostatisk virkning og af beta-agonister i husdyrbrug og om ophævelse af direktiv 81/602/EØF, 88/146/EØF og 88/299/EØF (hormondirektivet):  Artikel 3, litra a), b), d) og e), og artikel 4, 5 og 7	LF 6	Kravet er videreført under konditionalitet

LF 6	Rådets direktiv 2008/71/EF af 15. juli 2008 om identifikation og registrering af svin:  Artikel 3, 4 og 5	-	Kravet er udgået under konditionalitet
LF 7	Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1760/2000 af 17. juli 2000 om indførelse af en ordning for identifikation og registrering af kvæg og om mærkning af oksekød og oksekødsprodukter og om ophævelse af Rådets forordning (EF) nr. 820/97:  Artikel 4 og 7	-	Kravet er udgået under konditionalitet
LF 8	Rådets forordning (EF) nr. 21/2004 af 17. december 2003 om indførelse af en ordning for identifikation og registrering af får og geder og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1782/2003 og direktiv 92/102/EØF og 64/432/EØF:  Artikel 3, 4 og 5	-	Kravet er udgået under konditionalitet
LF 9	Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 999/2001 af 22. maj 2001 om fastsættelse af regler for forebyggelse af, kontrol med og udryddelse af visse transmissible spongiforme encephalopatiser:  Artikel 7, 11, 12, 13 og 15	-	Kravet er udgået under konditionalitet
LF 10	Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1107/2009 af 21. oktober 2009 om markedsføring af plantebeskyttelsesmidler og om ophævelse af Rådets direktiv 79/117/EØF og 91/414/EØF:  Artikel 55, første og andet punktum	LF 7	Kravet er videreført under konditionalitet
-	Ikke et eksisterende LF-krav under KO	LF 8	Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/128/EF af 21. oktober 2009 om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider (pesticidrammedirektivet):  Artikel 5, stk. 2, og artikel 8, stk. 1-5, artikel 12 vedrørende begrænsninger i anvendelsen af pesticider i beskyttede områder, der er fastlagt på grundlag af direktiv 2000/60/EF og Natura 2000-lovgivningen Artikel 13, stk. 1 og 3, om håndtering og opbevaring af pesticider og bortskaffelse af rester
LF 11	Rådets direktiv 2008/119/EF af 18. december 2008 om fastsættelse af mindstekrav med hensyn til beskyttelse af kalve (kvægdirektivet):  Artikel 3 og 4	LF 9	Kravet er videreført under konditionalitet
LF 12	Rådets direktiv 2008/120/EF af 18. december 2008 om fastsættelse af mindstekrav med hensyn til beskyttelse af svin (svinedirektivet):	LF 10	Kravet er videreført under konditionalitet

	Artikel 3 og 4		
LF 13	Rådets direktiv 98/58/EF af 20. juli 1998 om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål:  Artikel 4	LF 11	Kravet er videreført under konditionalitet

## 1.5 Øvrigt tilgængeligt materiale om konditionalitet

Udover denne vejledning udarbejder vi årligt kontrolinstrukser henvendt til de kontrollører, som gennemfører kontrol af konditionalitet. Disse instrukser indeholder retningslinjer for kontrollørerne i forhold til, hvordan de skal kontrollere de enkelte krav under konditionalitet, samt hvordan de skal bedømme konstaterede overtrædelser på bedriften. Vi offentliggør årligt disse kontrolinstrukser på vores hjemmeside. Vil du læse nærmere om, hvordan vi i praksis kontrollerer og bedømmer overtrædelser af konditionalitet, er du derfor velkommen til at orientere dig i kontrolinstrukserne og informationer om konditionalitet generelt, som du kan finde her:

<https://lbst.dk/landbrug/krydsoverensstemmelse/vejledning-og-instrukser/>

<https://lbst.dk/tvaergaende/eu-reformer/den-nye-landbrugsreform-2023-2027/konditionalitet/>



## 2. Nyt i 2025

### 2.1 Ændringer i forhold til sidste vejledning

I skemaet herunder kan du få et kort overblik over, hvilke ændringer der er foretaget i forhold til konditionalitetskrav på miljøområdet i forhold til den foregående udgave af vejledningen.

Krav/ kapitel	Ændring
Kapitel 3.2, kapitel 4.2	Et nyt bedriftsbegreb implementeres fra 2025. Det kan have betydning for, hvordan du skal indberette i Fællesskemaet. Læs mere herom i kapitel 3.2.
GLM 5, GLM 6	Det er nu muligt at foretage mekanisk jordbearbejdning ved forekomst af aksløberens larve og majshalvmøl.
GLM 8	4 pct.-kravet udgår fra GLM 8 og videreføres som GLM 10. Kravet omdøbes på baggrund af dette.  Der er foretaget mindre, sproglige præciseringer vedr. GLM-søer.
GLM 10	4-pct. kravet, som i 2024 var under GLM 8, videreføres som GLM 10 med mindre, tekniske justeringer: småbiotoper og markkrat må udgøre maks. 20 pct. af marken, markbræmmer udgår, kun eksisterende markkrat kan anvendes til opfyldelse.  <i>Ny information indsat indledningsvist vedr. indberetning af småbiotoper:</i> Bemærk, at vi af tekniske årsager ikke kan rette teksterne på småbiotoperne i Internet Markkort (IMK), hvorfor de fortsat vil blive vist som 4% ikke-produktive arealer (GLM 8) i kortet. Det er også den mulighed, du skal vælge i tegneredskabet i IMK, når du ønsker at indberette en småbiotop under GLM 10 til 2025.

# 3. Kontrol

I dette afsnit kan du læse om forløbet i forbindelse med kontrol af konditionalitet og anden-kontrol (AKON). Du kan også læse om, hvad du skal gøre, når du bliver kontrolleret.

## 3.1 Hvem udfører kontrollen?

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har ansvaret for at organisere og udføre kontrol af konditionalitet i Danmark.

I forbindelse med kontrollen af konditionalitet skal vi hvert år kontrollere mindst 1 % af de landbrugere, der modtager den støtte, der er nævnt i det indledende afsnit.

AKON forekommer, hvis vi har konstateret en overtrædelse af reglerne om konditionalitet i forbindelse med en kontrol planlagt til andre formål. AKON'er sker altså ikke på baggrund af, hvem der er udtaget til kontrol af konditionalitet, men på baggrund af kontroller, der ligger ud over denne kontrol, f.eks. en økologikontrol.

## 3.2 Tilknyttede virksomheder

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har implementeret en ny definition af bedriftsbegrebet i 2025. Ændringerne er krævet, fordi EU-Kommissionen har påpeget, at den eksisterende metode er mangelfuld.

Det kan betyde, at virksomheder skal anses som værende én bedrift, hvis samme fysiske eller juridiske person har bestemmende indflydelse over virksomhederne. En bedrift forventes at skulle behandles som én enhed, uanset om den består af virksomheder, der indsender forskellige ansøgninger eller virksomheder, der ikke søger om tilskud.

Dette kan resultere i, at hvis en tilknyttet virksomhed i en bedrift overtræder kravene for konditionalitet og social konditionalitet, vil hele bedriften blive sanktioneret. Styrelsen skal derfor have oplyst, hvordan de bagvedliggende ejerskabsstrukturer er for virksomhederne. Landbrugerne skal melde dette ind ifm. deres fællesskemaansøgning til 2025.

### 3.2.1 Ny erklæring i Fællesskemaet

For at Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø kan få det fulde overblik af din bedrift, og hvorvidt den har tilknyttede landbrugsvirksomheder, vil du fra 1. februar 2025 blive mødt af en ny erklæring i Fællesskemaet med to spørgsmål:

1. Er du som ansøger i koncernforhold med andre virksomheder eller selskaber, der har landbrugsaktivitet i Danmark?
2. Er du som ansøger underlagt en eller flere juridiske eller fysiske personer, som har kontrol over eller udøver bestemmende indflydelse i andre virksomheder eller selskaber med landbrugsaktivitet?

Hvis du svarer "ja" til første spørgsmål, så oplyser du til Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, at din landbrugsvirksomhed indgår i en bedrift med andre landbrugsvirksomheder. Det kan f.eks. være ved, at du ejer eller har bestemmende indflydelse på flere landbrugsvirksomheder.

Svarer du "ja" til andet spørgsmål, så oplyser du til Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, at din landbrugsvirksomhed er ejet eller underlagt bestemmende indflydelse af en virksomhed, som har bestemmende indflydelse på andre landbrugsvirksomheder.

Når du svarer "ja" til første eller andet spørgsmål, skal du oplyse CVR eller CPR-numre på alle tilknyttede landbrugsvirksomheder.

Nedenfor kan du læse nærmere herom. Du kan også læse Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø's guide til den nye erklæring i Fællesskemaet her: [\[LINK INDSÆTTES 2025\]](#)

### 3.2.2 Definition af en bedrift inden for konditionalitet

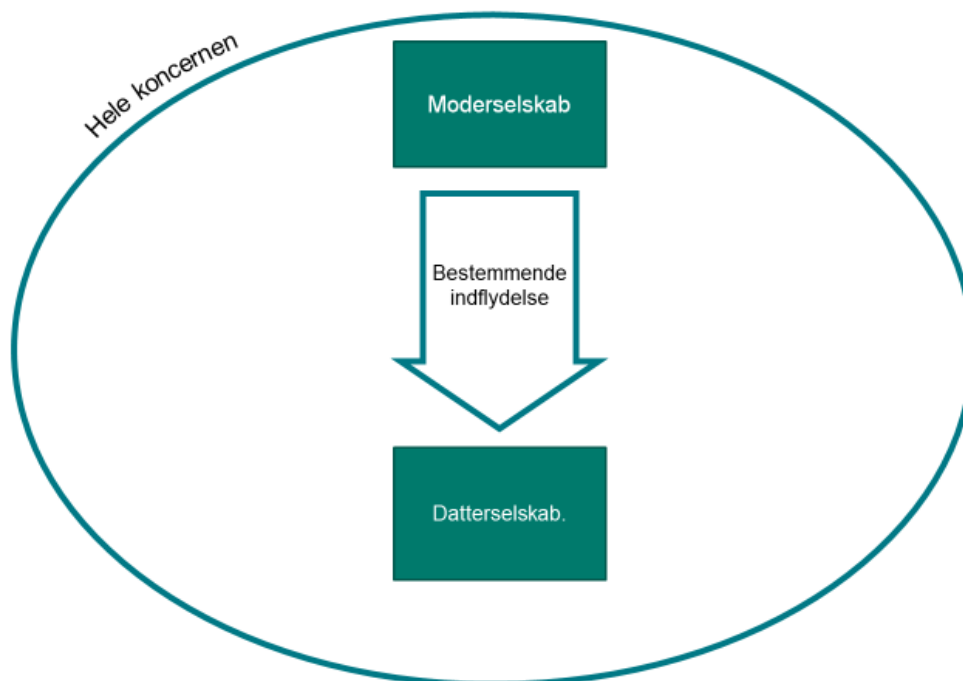
For at definere en bedrift og hvornår en landbrugsvirksomhed er tilknyttet en bedrift, har Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø taget udgangspunkt i selskabslovens § 6 og § 7 om, hvornår virksomheder indgår i koncerner.

#### 3.2.2.1 Koncern og koncernforhold

To selskaber eller virksomheder indgår bl.a. i en koncern, hvis det/den ene af selskabet/virksomheden har bestemmende indflydelse på det/den andet/anden selskab/virksomhed. Selskaberne/virksomhederne udgør dermed en koncern. Det følger af selskabslovens § 6 og § 7.

Selskabet eller virksomheden, som udøver bestemmende indflydelse, er moderselskabet. Selskabet eller virksomheden, som er underlagt bestemmende indflydelse er datterselskabet, jf. selskabslovens § 6 og § 7.

Nedenfor finder du en illustration af, hvordan selskaber indgår i en koncern:



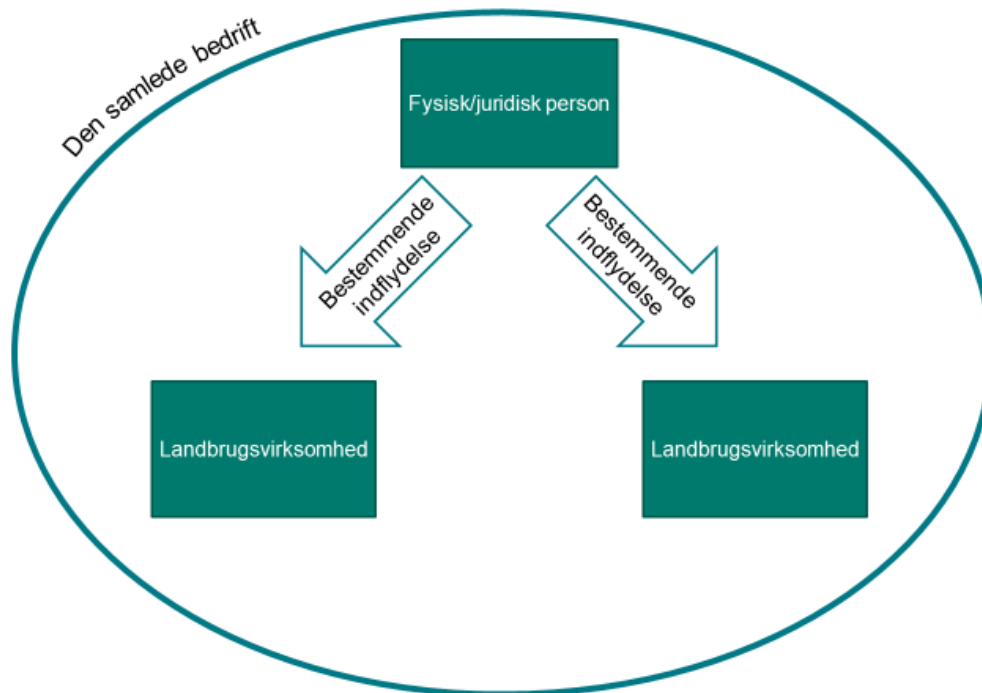
Du kan læse nærmere om reglerne i selskabsloven: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2023/1168#P6>

#### 3.2.2.2 Din bedrift er din koncern

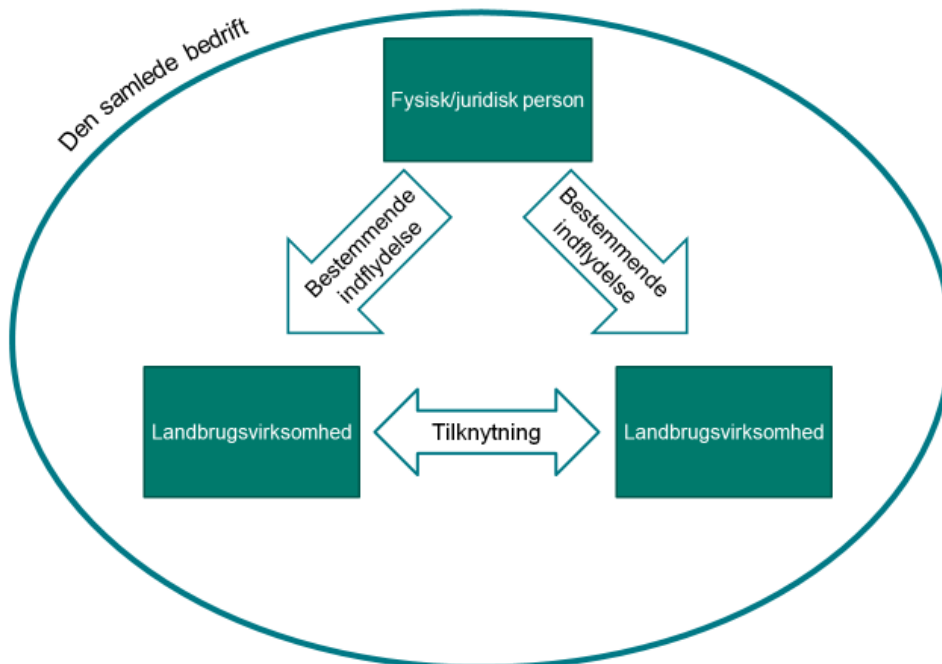
Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø definerer en bedrift som en helhed af alle dine landbrugsvirksomheder. Det gælder uanset om landbrugsvirksomhederne modtager landbrugsstøtte eller ej.

Tilsvarende med at virksomheder eller selskaber i koncernforhold udgør den samlede koncern, så består din bedrift af alle dine landbrugsvirksomheder som du har bestemmende indflydelse over.

Det vil eksempelvis sige, at hvis en fysisk eller juridisk person har bestemmende indflydelse på to landbrugsvirksomheder, så vil de to landbrugsvirksomheder indgå i den samlede bedrift.



Når du har bestemmende indflydelse på flere landbrugsvirksomheder, så vil de være i koncernforhold og være tilknyttet hinanden. Alle landbrugsvirksomheder, som du har bestemmende indflydelse på, indgår i din samlede bedrift.



### 3.2.3 Bruger du kun ét CVR-nummer

Hvis du driver al dit landbrug gennem et enkelt CVR-nummer, som ikke er ejet, eller underlagt bestemmende indflydelse af en anden virksomhed, og din landbrugsvirksomhed ikke ejer eller har bestemmende indflydelse på andre landbrugsvirksomheder, skal du søge om landbrugsstøtte, som du hidtil har gjort.

Det gælder eksempelvis, hvis du alene driver dit landbrug gennem en enkelmandsvirksomhed. I sådant et tilfælde, vil enkelmandsvirksomheden, hvor du driver dit landbrug, udgøre den samlede bedrift.

Nedenfor kan du se en illustration af en enkelmandsvirksomhed, som driver forskellige slags landbrug:



### 3.2.4 Har du mere end ét CVR-nummer med landbrugsaktivitet?

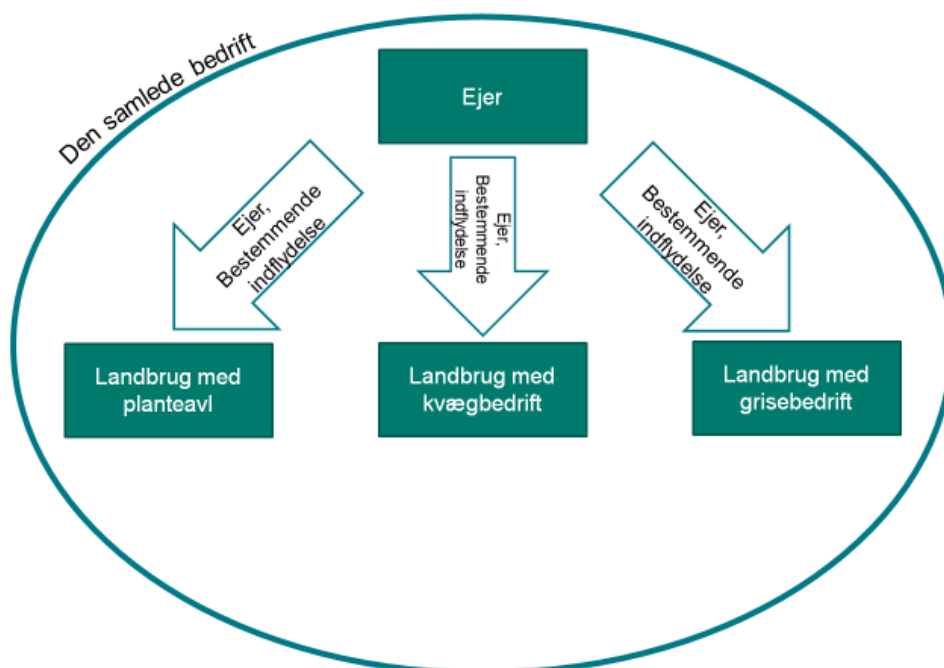
Har du mere end ét CVR-nummer med landbrugsaktivitet? Så skal du svare "ja" til det første spørgsmål i fællesskemaet.

Når du svarer "ja" til spørgsmålet, så oplyser du, at din landbrugsvirksomhed har tilknytning til andre landbrugsvirksomheder, og at din landbrugsvirksomhed indgår i en bedrift med andre landbrugsvirksomheder.

Du skal svare "ja" til det første spørgsmål f.eks., hvis:

- du ejer eller har bestemmende indflydelse i flere landbrugsvirksomheder
- din landbrugsvirksomhed ejer eller har bestemmende indflydelse på andre landbrugsvirksomheder
- andre landbrugsvirksomheder ejer eller har bestemmende indflydelse på din landbrugsvirksomhed

Hvis du er ejer af landbrug, eller har bestemmende indflydelse på landbrug, ligesom nedenstående af billede, ville alle dine tre landbrug indgå i din samlede bedrift. Du vil derfor skulle oplyse alle tre landbrugs CVR-numre, når du svarer "ja" til første spørgsmål i fællesskemaet.

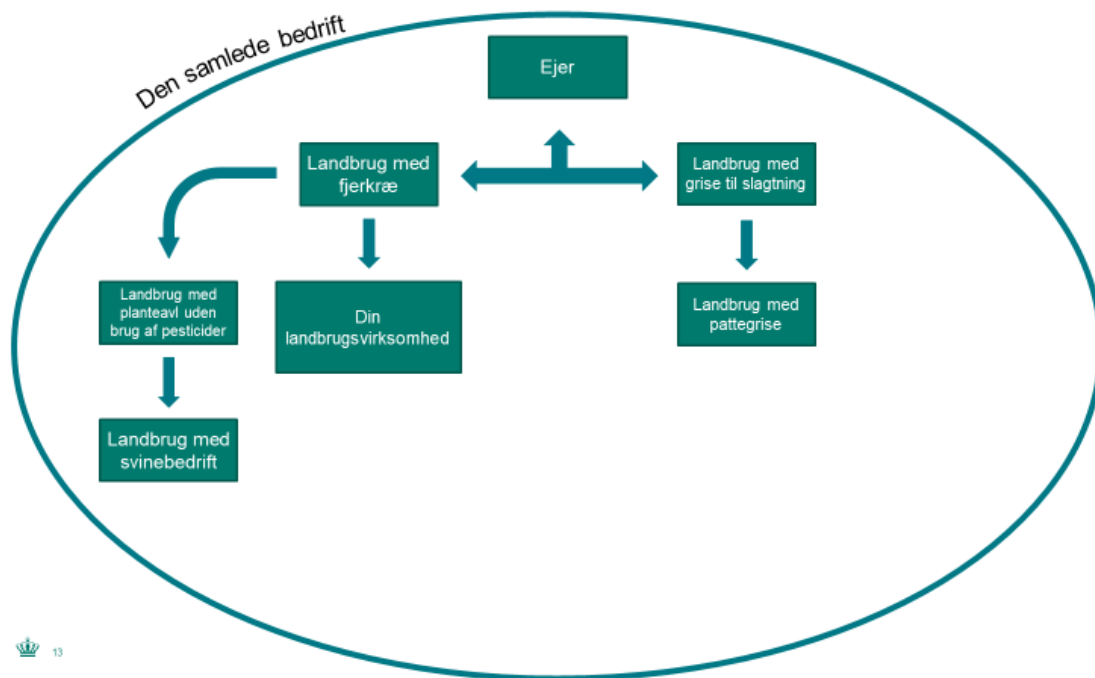


### 3.2.5 Er din landbrugsvirksomhed underlagt bestemmende indflydelse af en virksomhed som har bestemmende indflydelse på andre landbrugsvirksomheder?

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø skal også bruge oplysninger om din landbrugsvirksomhed indgår i en bedrift med tilknyttede landbrugsvirksomheder, som har ejerskabsrelation til din landbrugsvirksomhed.

Du skal derfor oplyse, om din landbrugsvirksomhed er ejet eller underlagt bestemmende indflydelse af en virksomhed, som ejer eller har bestemmende indflydelse på andre landbrugsvirksomheder. Hvis det er tilfældet, skal du svare "ja" til andet spørgsmål.

I nedenstående eksempel, vil din landbrugsvirksomhed være tilknyttet alle landbrugene, inkl. landbrugene med grise til slagting og med pattegrise.



### 3.2.6 Overtrædelser får konsekvenser på tværs af CVR-numre

Hvis der sker overtrædelse af konditionalitet i ét af de tilknyttede virksomheder i en bedrift, så vil sanktionen ske på tværs af hele bedriften. Det vil betyde, at støttetækket for landbrugsstøtten vil ske for alle tilknyttede virksomheder i bedriften.

## 3.3 Varsling af kontrollen

Kontrolbesøget er som hovedregel uvarslet, da formålet med kontrollen ellers ville kunne forspildes eller effekten af kontrollen forstyrres.

Vi vil derfor fortage en uvarslet kontrol i de tilfælde, hvor vi har brug for at få et øjebliksbillede af forholdene i forhold til at kunne konstatere, om reglerne overholdes. Dette gælder eksempelvis ved kontrol af pesticider, medicin og dyrevelfærd, hvor det ville være muligt at rette en eventuel overtrædelse i perioden fra varsling til kontrol.

Da alle relevante konditionalitetskrav kontrolleres under et kontrolbesøg (inkl. de krav, hvor varsling ville betyde, at formålet forspildes), er kontrolbesøg i forbindelse med konditionalitet uvarslede. Hvis vi på grund af helt særlige forhold foretager et varslet kontrolbesøg, skal varslet være kortest muligt.

## 3.4 Hvad kan du forvente ved et kontrolbesøg?

Du vil som udgangspunkt få besøg af to eller flere kontrollører. Det får du, fordi alle konditionalitetskrav skal kontrolleres ved besøget. Derfor kan det være nødvendigt, at der både er en kontrollør med dyrekompeterencer og en kontrollør med miljøkompetencer til stede. Visse nationale kontroller udføres som udgangspunkt sammen med kontrollen af konditionalitet, og der kan derfor også være kontrollører fra den nationale kontrol til stede.

Inden kontrolløren begynder kontrollen, vil du få udleveret et retssikkerhedsbrev, der beskriver formålet med kontrollen, dens retslige grundlag og de rettigheder og forpligtelser, du har i forbindelse med kontrollen. Kontrollørerne uddyber brevet og beskriver formålet, og hvad kontrolbesøget indeholder.

Kontrolløren har i forbindelse med kontrolbesøget to væsentlige opgaver:

- Kontrollere om reglerne på området er overholdt
- vejlede om reglerne og kontrollen

Før kontrolbesøget sætter kontrolløren sig ind i din sag og i relevante oplysninger om din virksomhed.

Kontrollørerne har typisk en landbrugsfaglig baggrund og et stort kendskab til området. Flere driver eller har selv drevet landbrug. Kontrollørerne gennemfører hvert år kurser inden for de områder, de kontrollerer. Kontrollørerne er derfor opdaterede på de nyeste regler og viden på området.

I forbindelse med kontrollen gennemgår kontrolløren typisk din dokumentation, måler op, udtager prøver og dokumenterer kontrollen ved hjælp af eksempelvis fotokopier og billeder.

Vi har fokus på at have en god dialog, når vi er på kontrolbesøg, og du er altid meget velkommen til at stille spørgsmål undervejs. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø ønsker, at kontrollen bliver en god oplevelse for begge parter. Vi evaluerer og udvikler derfor løbende vores kontrolbesøg.

Når vi kommer på kontrolbesøg hos dig, gælder følgende:

- Vi skal give dig en begrundelse for, hvorfor vi udfører kontrol hos dig.
- Kontrollørerne skal oplyse dig om, at du har ret til at lade dig repræsentere eller bistå af andre ved fysisk kontrol på din bedrift. Dette kan f.eks. være bistand fra din konsulent eller dyrlæge.
- Kontrollørerne skal identificere sig ved at vise legitimation.
- Kontrollørerne har ret til at tage billeder og eventuelt optage videoer under besøget, hvis det skønnes nødvendigt for at dokumentere relevante forhold.
- Vi skal overholde princippet om forbud mod selvinkriminering. Forbuddet mod selvinkriminering betyder, at du ikke må tvinges til at udtale dig eller give oplysninger, der er til ulempe for dig selv, hvis kontrollørerne har mistanke om alvorligere strafbare forhold på din bedrift.

Efter hvert kontrolbesøg udfylder vi en kontrolrapport, som danner grundlag for den videre sagsbehandling. Kontrollørernes rolle er at vejlede dig og hjælpe dig til at forstå reglerne om konditionalitet. Du skal derfor være opmærksom på, at kontrollørerne ikke må eller kan sige noget om, hvorvidt du kan forvente, at din støtte bliver sat ned eller om størrelsen af en eventuel sanktion.

### 3.5 Hvad skal du sørge for i forbindelse med kontrollen?

Kontrolløren vil i samarbejde med dig forsøge at tilrettelægge kontrolbesøget, så det er til mindst mulig gene i forhold til din øvrige planlægning. Afhængig af kontrollens omfang må du dog være indstillet på, at kontrolbesøget kan ændre din planlægning for dagen.

Da kontrollen normalt gennemføres af to kontrollører - og ofte flere - der kontrollerer forskellige dele af din bedrift samtidig, skal du være opmærksom på, at du har mulighed for at lade en stedfortræder deltage i den del af kontrollen, som du ikke selv har mulighed for at følge. Uanset om du gør brug af denne mulighed, vil kontrollørerne dog opfordre til at gennemgå deres kontrolfund med dig, så du har mulighed for selv at kommentere dem, inden kontrolbesøget afsluttes.

Du har også mulighed for at bede kontrolløren om at vente med at starte kontrollen, til din repræsentant eller bisidder (f.eks. konsulent eller dyrlæge) ankommer og deltager i kontrollen. Du skal her være opmærksom på, at kontrolløren har pligt til at sikre, at formålet med kontrollen ikke forspildes, eller at effekten af kontrollen ikke forstyrres. Der er derfor situationer, hvor kontrolløren er forpligtet til at starte kontrollen og kontrollere forhold som f.eks. pesticider, dyrevelfærd eller medicin, inden din repræsentant eller bisidder er ankommet og kan deltage i kontrolbesøget. Hvis din repræsentant eller bisidder ikke har mulighed for at komme og deltage i kontrolbesøget inden for rimelig tid, har kontrolløren mulighed for at gå i gang med kontrollen, uden at afvente din repræsentant eller bisidder.

### 3.6 Kontrollørens adgang under kontrolbesøget

Når vi kommer på kontrol, er du forpligtet til at yde den nødvendige bistand ved kontrolbesøget. Det betyder, at du f.eks. skal give kontrollørerne adgang til at kontrollere din bedrift, herunder væksthuse, marker, dyr, tekniske anlæg, dokumenter, elektroniske data og lignende.

Kontrollen foregår sædvanligvis altid med dig eller din stedfortræder. Kontrolløren kan dog, hvis det er nødvendigt, gå alene rundt på din bedrift, også uden at det er aftalt med dig. Det faktum, at du ikke kan deltage fysisk i kontrollen, bevirker derfor som udgangspunkt ikke, at kontrollen ikke kan gennemføres.

Hvis det viser sig at være nødvendigt og af betydning for kontrollen, har kontrolløren uden forudgående retskendelse, ret til at få adgang til hele din bedrift, herunder også din private ejendom. Det er dog et krav, at kontrolløren kan identificere sig ved gyldig legitimation. En kontrol af din private ejendom uden retskendelse vil dog kun finde sted i de tilfælde, hvor kontrolløren vurderer at der er en begrundet mistanke om væsentlige og grove overtrædelser f.eks. opbevaring af ulovlig medicin, ulovlige bekæmpelsesmidler og/eller mistanke om dyremishandling.

Som led i kontrollen har kontrollørerne desuden ret til at få udleveret kopi af dokumenter og kopi eller udskrift af elektroniske data og lignende samt til at udtage prøver, hvor det er relevant. Kontrollørerne har også lov til at tage billeder og optage video. Du og eventuelle repræsentanter har pligt til at vejlede og hjælpe kontrolløren således at kontrolløren får de efterspurgte dokumenter, elektroniske data, prøver mv., som har betydning for kontrollens gennemførelse.

Vi har adgang til din bedrift i hele støtteåret, også hvis du har overdraget hele eller dele af din bedrift, efter du har indsendt din støtteansøgning.

Hvis du, eller din repræsentant, nægter os adgang eller forhindrer os i at gennemføre den fysiske kontrol, kan det medføre, at al din støtte bortfalder.

Hvis der ikke er tale om et akut opstået tilfælde, men du af andre årsager ikke selv kan være til stede under kontrollen, skal du finde en stedfortræder. Dette gælder også, hvis du er væk fra din bedrift i en længere periode.

Du kan læse nærmere om Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøes kontroladgang samt pligter i forbindelse med kontrollen i §§ 15 og 16 i lov nr. 1590 af 28. december 2022 om administration af den fælles landbrugspolitik m.v.

### 3.7 Hvad sker der efter kontrolbesøget?

Efter kontrolbesøget vil du modtage en kontrolrapport, der indeholder oplysninger om kontrollen.

Du vil også modtage et høringsbrev med følgende indhold:

- Høringsfrist og en anvisning på, hvordan du besvarer høringen. Høringsfristen vil, som hovedregel, være 14 dage.
- Hvilke krav vi har kontrolleret.
- Resultatet af kontrollen af de enkelte krav, herunder beskrivelse af eventuelle kontrolfund, der kan udgøre overtrædelser.

Konsekvenserne af en eventuel overtrædelse er afhængige af, om overtrædelsen er hændelig, uagtsom eller forsætlig. Du har i forbindelse med høringen også mulighed for at oplyse, hvis et krav er overtrådt på grund af force majeure. Du kan læse mere om uagtsomhed, forsætlighed og force majeure i kapitel 4 "Overtrædelser".

Når vi har modtaget dine bemærkninger, vil de indgå i vores behandling og vurdering af sagen. Hvis ikke du kommer med bemærkninger, vil vi udarbejde afgørelsen på baggrund af det materiale, vi allerede har.

### 3.8 Hvordan træffer vi afgørelse i din sag?

Når kontrollørerne har indberettet sagen i vores sagsbehandlersystem, vil vores sagsbehandlere gennemgå sa-



gens materiale og træffe afgørelse og lave en beregning af din nedsættelsesprocent.

Vi kan ikke træffe en afgørelse, før sagen er tilstrækkeligt oplyst. Det vil sige, at vi skal have alt materiale og alle oplysninger, der er medvirkende til, at vi kan træffe en korrekt afgørelse, og i visse tilfælde kan det også være nødvendigt med en større faglig afklaring. Derfor kan sagsbehandlingstiden til tider variere. Vi bestræber os dog altid på at afgøre din sag hurtigst muligt.

Hvis vi træffer afgørelse om, at din støtte skal sættes ned, afhænger den videre proces af tidspunktet for, hvornår vi har truffet afgørelse i din sag.

- Hvis vi har truffet afgørelse inden udbetaling af din støtte, vil vi i de fleste tilfælde kunne beregne en nedsættelse af støtten inden udbetalingen.
- Hvis vi har truffet afgørelse efter udbetaling af din støtte, vil vi lave en genberegning af støtten og kræve tilbagebetaling af det for meget udbetalte beløb.

Modtager du støtte under flere støtteordninger, kan det være nødvendigt for os at lave en genberegning for hver enkelt ordning.

### 3.9 Du kan klage over afgørelsen

Du har mulighed for at klage over vores afgørelse. Du kan læse i afgørelsen, hvor du skal henvende dig med din klage. Klagefristen vil være 4 uger fra den dato, du har modtaget afgørelsen fra os.

Hvis du vil undgå et rentekrav, skal du overholde den betalingsfrist, du kan se af den specifikation, du modtager fra os. Specifikationen vil typisk blive sendt, efter du har modtaget afgørelsen.

Såfremt du ikke betaler det skyldige beløb, og du søger om støtte igen, kan vi modregne det skyldige beløb i den støtte du er berettiget til at modtage.

Du er altid velkommen til at kontakte os på tlf. 33 95 80 00 eller på [mail@lbst.dk](mailto:mail@lbst.dk). Du kan også altid læse mere om konditionalitet på vores hjemmeside [hyperlink].

## 4. Overtrædelser

### 4.1 Hvad er dit ansvar i forbindelse med konditionalitet?

Du er som modtager af støtte under de ordninger, der er nævnt i afsnit 1.2, ansvarlig for at sikre, at reglerne om konditionalitet til enhver tid er overholdt. Du kan derfor være ansvarlig, når du har foretaget en handling eller har undladt at foretage en handling, som betyder, at der sker en overtrædelse af kravene på din bedrift i det kalenderår, hvor du har søgt om støtten. Du kan under konditionalitet også være ansvarlig for en sådan overtrædelse, selvom overtrædelserne er sket i forbindelse med din landbrugsmæssige aktivitet uden for din bedrift.

Når vi vurderer, om du er ansvarlig for en overtrædelse, bedømmer vi din handling eller undladelse ud fra de gældende regler og anerkendte fremgangsmåder på området. Vi vurderer også dit ansvar ud fra, hvordan man med rimelighed kan forvente, at en professionel, fornuftig og veluddannet landbruger ville have gjort i den omhandlede situation. Når vi foretager vurderingen, lægger vi vægt på, at en professionel landbruger er forpligtet til at yde en god faglig indsats og opfylde de krav, der normalt stilles til en sagkyndig på området.

Du vil derfor være ansvarlig, når du har overtrådt reglerne eller de almindelige fremgangsmåder på området, og du ikke har handlet, som man kan forvente at en dygtig, veluddannet landbruger ville have gjort. Omvendt vil du ikke være ansvarlig, hvis du har fulgt de gældende regler og fremgangsmåder, og hvis det ikke kan forventes, at en dygtig veluddannet landbruger havde handlet anderledes end dig i den pågældende situation.

#### 1.1.1. Dit ansvar for fejl begået af andre på din bedrift

Du har som udgangspunkt ansvar for tredjemand, hvilket betyder, at du har ansvaret for, at reglerne om konditionalitet bliver overholdt, også selvom du vælger at få en anden til at udføre arbejdet på din bedrift.

Du er ansvarlig for alle, som du inviterer ind på din bedrift, f.eks. ansatte, håndværkere, maskinstationer mv. Når du vælger at indgå en aftale med tredjemand om udførelse af arbejdsopgaver på din bedrift, fritager det dig ikke for ansvar i forbindelse med overholdelse af reglerne om konditionalitet.

Der kan dog være tilfælde, hvor du ikke er ansvarlig for fejl begået af andre. Dit ansvar for handlinger og undladelser foretaget af personer eller virksomheder, som du har inviteret ind på din bedrift til at udføre arbejde, afhænger nemlig af, hvem du har valgt til at udføre arbejdet og de instrukser og tilsyn, som du har ført med personen eller virksomheden.

### 4.2 Sanktioner i tilknyttede virksomheder

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø kan fastsætte en sanktion for tilskudsmodtager, hvis der konstateres manglende overholdelse af konditionalitet og social konditionalitet i en tilknyttet virksomhed, som tilskudsmodtager har indberettet i Fællesskemaansøgningen.

### 4.3 Dit ansvar når du overdrager eller erhverver et areal

Du kan som støttemodtager være ansvarlig for overtrædelser på landbrugsarealer og ikke-landbrugsarealer, som du har erhvervet eller overdraget i løbet af støtteåret. Du kan derfor være ansvarlig, selvom det er den person, som du har erhvervet arealet fra eller overdraget arealet til, der er skyld i overtrædelserne. Det vil sige, at hvis en overtrædelse fortsætter eller finder sted, efter du har overdraget arealet, vil der stadig kunne ske træk i den støtte, du har søgt for arealet. Det gælder dog kun, hvis overdrageren eller erhververen af arealet, hvor overtrædelserne finder sted, ikke selv har søgt støtte, der er omfattet af konditionalitet. Hvis erhververen, som er skyld i overtrædelserne på det overtagne areal, selv har søgt støtte, som er omfattet af konditionalitet, vil støtetrækket skulle ske i denne støtte. Med erhvervet og overdraget menes enhver form for transaktion, hvor rådigheden over arealet overdrages, herunder salg, forpagtning, leje og græsningsret.

Hvis en anden person er skyld i en overtrædelse af krav under konditionalitet på et areal, som du har søgt støtte til, kan personen være ansvarlig for overtrædelserne, hvis personen også har søgt om støtte i det år, hvor overtræ-

delsen finder sted. Hvis personen ikke har søgt om støtte, vil du som udgangspunkt være ansvarlig for overtrædelsen. Hvis du mener, at en anden person er skyld i en overtrædelse, som vi finder på en kontrol hos dig, er det vigtigt, at du gør os opmærksom på det, enten på kontrollen eller i dit høringssvar.

Du er kun ansvarlig for anlæg, bygninger og dyr, hvis du har rådighed over disse på kontroltidspunktet, medmindre det kan bevises, at overtrædelsen var til stede på det tidspunkt, hvor du havde rådighed over de pågældende anlæg, bygninger eller dyr.

Du kan ikke undgå en sanktion under konditionalitet ved at lade være med at søge støtte til bestemte arealer. Det vil sige, at hvis du overtræder reglerne om konditionalitet på et areal på din bedrift, som du ikke søger støtte til, vil din støtte alligevel kunne sættes ned.

#### 4.4 Hvis du har overtrådt et delkrav

Hvis du har overtrådt et konditionalitetskrav (delkrav), vurderer vi overtrædelsen ud fra kriterierne *alvor*, *omfang* og *varighed*:

- *Alvoren* af en overtrædelse afhænger navnlig af, hvor stor betydning overtrædelsen har i forhold til formålet med kravet. Vi ser f.eks. på, hvor store virkninger en overtrædelse har for miljøet og/eller dyr.
- *Omfanget* af en overtrædelse afhænger af, om overtrædelsen kun påvirker din bedrift eller rækker ud over din bedrift. Omfanget kan også afhænge af, hvor stor en del af dyrene eller arealerne på din bedrift, der er omfattet af overtrædelsen.
- *Varigheden* af en overtrædelse afhænger navnlig af, hvor længe overtrædelsens virkninger gør sig gældende eller af muligheden for at bringe den til ophør med rimelige midler.

Vi foretager en samlet vurdering af overtrædelsen ud fra ovennævnte kriterier, når vi skal fastsætte en eventuel nedsættelse af støtten.

Nedsættelsesprocenten anvendes på den samlede støtte efter de støtteordninger, der er omfattet af konditionalitet, jf. afsnit 1.2 ovenfor, i det eller de kalenderår, hvor overtrædelsen har fundet sted, eller – hvis overtrædelsesår ikke kan fastslås – støtten i det kalenderår, hvor overtrædelsen blev konstateret.

#### 1.2 Når du har overtrådt et delkrav uagtsomt (førstegangsovertrædelse)

Har du lavet en uagtsom handling eller undladelse, betyder det, at du ikke har været tilstrækkeligt opmærksom og derfor har overtrådt ét eller flere krav. Du vil derfor være ansvarlig, når du har overtrådt konditionalitetskravene og i den forbindelse ikke har handlet, som man kan forvente at en dygtig, veluddannet landbruger ville have gjort.

Hvis du på grund af en uagtsom handling eller undladelse har overtrådt et delkrav, vil du kunne blive pålagt en støttenedsættelse, der som hovedregel udgør 3 % af den støtte, der er omfattet af konditionalitet. Vi fastsætter blandt andet sanktionen på baggrund af den samlede vurdering af overtrædelsens alvor, omfang og varighed som beskrevet i forrige afsnit. Afhængig af vurderingen kan en enkeltstående, uagtsom overtrædelse sanktioneres med en nedsættelse af støtten på mellem 1 % og 5 %.

Nedsættelsesprocenten kan dog stige til 10 %, hvis overtrædelsen vurderes at have alvorlige konsekvenser for opfyldelsen af formålet for det overtrådte konditionalitetskrav, eller hvis overtrædelsen vurderes at udgøre en direkte risiko for folke- eller dyresundheden.

Hvis en overtrædelse er konstateret ved brug af satellitmonitorering, kan der fastsættes en nedsættelse, der er lavere end 1 %. Nedsættelsen skal dog mindst udgøre 0,5 %.

Med hensyn til overtrædelser, der vurderes som ubetydelige, henvises til afsnittet 4.11. nedenfor.

#### **4.5 Når du har overtrådt flere delkrav uagtsomt i samme år - summering**

Har du overtrådt flere delkrav uagtsomt, lægges de støttenedsættelser sammen, der fremkommer på baggrund af ovenstående vurdering af de enkelte overtrædelser. Her er der tale om uagtsomme førstegangsovertrædelser af flere delkrav i samme kalenderår.

Den samlede nedsættelse må dog som udgangspunkt ikke overstige 5 %. Dog stiger dette loft for den samlede støttenedsættelsen som følge af flere uagtsomme overtrædelser til 10 %, hvis én eller flere af overtrædelserne vurderes at have alvorlige konsekvenser for opfyldelsen af målet for det overtrådte konditionalitetskrav, eller hvis overtrædelserne vurderes at udgøre en direkte risiko for folke- eller dyresundheden.

#### **4.6 Når du gentagne gange har overtrådt det samme delkrav uagtsomt inden for en sammenhængende periode på 3 år**

Det betragtes som en gentagen overtrædelse, hvis vi inden for en sammenhængende periode på tre kalenderår konstaterer, at du har overtrådt det samme delkrav, som du også har overtrådt tidligere i perioden. Du skal dog have været underrettet om den tidligere overtrædelse, før vi betragter det som en gentagelsestilfælde.

Hvis du på denne måde gentagne gange uagtsomt overtræder det samme delkrav gentagne gange udgør nedsættelsen af støtten som hovedregel 10 %. Ud fra en konkret vurdering af overtrædelsens alvor, omfang og varighed, jf. afsnit 4.3, kan nedsættelsen øges til 15 %, hvis overtrædelserne vurderes, som særlig grov, og sænkes til 5 %, hvis overtrædelserne vurderes til at være mindre betydelig.

Yderligere overtrædelser af samme delkrav uden berettiget grund betragtes som en forsættelig.

#### **4.7 Når du gentagne gange har overtrådt de samme delkrav uagtsomt i samme år - summering**

Overtræder du i samme kalenderår gentagne gange de samme delkrav uagtsomt fastsættes nedsættelse individuelt for hver enkelt af disse overtrædelser, og de deraf følgende nedsættelsesprocenter lægges sammen. Den samlede nedsættelse må dog ikke overstige 20 %.

#### **4.8 Når du har overtrådt et delkrav forsætligt (førstegangsovertrædelse)**

Har du overtrådt et delkrav forsætligt, betyder det, at du har tilstræbt den manglende overholdelse af delkravet, eller at du, uden at have tilstræbt den manglende overholdelse, har accepteret muligheden for at den kunne opstå. Denne situation bedømmes strengere end en uagtsom overtrædelse og medfører en højere sanktion.

Hvis du for første gang har overtrådt et delkrav, og overtrædelserne vurderes som forsættelige, vil støtten som udgangspunkt blive sat ned med 20 %.

På baggrund af en vurdering af navnlig overtrædelsens alvor, omfang og varighed samt eventuelt hyppighed kan nedsættelsesprocenten dog sænkes til 15 % og øges helt op til 100 % ved særlig grove overtrædelser.

#### **4.9 Når du har overtrådt flere delkrav forsætligt i samme år - summering**

Overtræder du i samme kalenderår mere end ét delkrav forsætligt, fastsættes nedsættelsen ligeledes individuelt for hver enkelt af disse overtrædelser. Derefter adderes nedsættelsesprocenterne. Den samlede nedsættelse kan være op til 100 % af støtten. Her er der tale om forsættelige førstegangsovertrædelser.

## **4.10 Nedsættelse ved kombinationstilfælde**

### **4.10.1 Når der både er flere uagtsomme førstegangsovertrædelser og gentagne overtrædelser i samme år**

Overtræder du i samme kalenderår både flere delkrav uagtsomt og krav gentagne gange, fastsættes nedsættelsesprocenten, som følgende:

- For delkrav overtrådt gentagne gange bliver der først individuelt fastsat en nedsættelsesprocent for de enkelte delkrav, som derefter lægges sammen, dog maksimalt 20 %.
  - For flere delkrav overtrådt uagtsomt adderes nedsættelsesprocenterne for de enkelte overtrædelser, dog med et loft på 10 %
- = Nedsættelsesprocenterne for de gentagne overtrædelser summeres herefter med summen af uagtsomme førstegangsovertrædelser.

### **4.10.2 Når der både er flere uagtsomme førstegangsovertrædelser og forsætlige førstegangsovertrædelser i samme år**

Overtræder du i samme kalenderår både flere delkrav uagtsomt og forsætligt fastsættes nedsættelsesprocenten, som følgende:

- For flere delkrav overtrådt uagtsom adderes nedsættelsesprocenterne for de enkelte overtrædelser, dog med et loft på 10 %
  - For flere delkrav overtrådt forsætligt adderes nedsættelsesprocenterne for de enkelte forsætlige overtrædelser, dog med et loft på 100 %
- = Nedsættelsesprocenterne for de uagtsomme førstegangsovertrædelser summeres herefter med summen af de forsætlige førstegangsovertrædelser.

### **4.10.3 Når du har overtrådt forskellige delkrav uagtsomt, gentagne gange eller forsætligt**

Overtræder du flere delkrav, og er overtrædelserne ikke alle enten uagtsomme, gentagne eller forsætlige, findes den samlede nedsættelsesprocent efter følgende procedure:

- Først findes den samlede nedsættelsesprocent for den eller de eventuelle uagtsomme førstegangsovertrædelser (se afsnit 4.4 og 4.5 ovenfor).
- Derefter findes den samlede nedsættelsesprocent for den eller de eventuelle gentagne overtrædelser, der er begået uagtsomt (se afsnit 4.6. og 4.7 ovenfor).
- Dernæst findes den samlede nedsættelsesprocent for den eller de eventuelle forsætlige overtrædelser (se afsnit 4.8 og 4.9 ovenfor).
- Endelig lægges de herved fremkomne nedsættelsesprocenter sammen. Nedsættelsen kan dog ikke overstige 100 % af støtten.

## **4.11 Udelukkelse**

Foruden nedsættelse af støtte, kan du også blive udelukket fra at modtage støtte i det år, hvor overtrædelserne er sket eller konstateret. Denne mulighed kan finde anvendelse ved forsætlige overtrædelser, der udgør en direkte risiko for menneskers sundhed, ved meget grov dyremishandling eller ved gentagne forsætlige overtrædelser. Det vil altid være en konkret individuel vurdering om overtrædelserne har en sådan karakter, at der skal ske udelukkelse.

## 4.12 Når vi konstaterer en ubetydelig overtrædelse

Når en overtrædelse ikke har nogen eller kun har ubetydelige konsekvenser for formålet med det overtrådte krav, sker der ingen nedsættelse af støtten.

Hvis vi konstaterer en sådan overtrædelse, underretter vi dig om overtrædelsen og vejleder dig i givet fald om, hvordan den afhjælpes. Vi oplyser dig også om muligheden for bedriftsrådgivning.

Bedriftsrådgivningen varetages af omkring 30 lokale rådgivningsvirksomheder, som er spredt over hele landet. Rådgivningsvirksomhederne er organiseret i branchesamarbejdet Dansk Landbrugsrådgivning (DLBR), og ejes af de danske landbrugere gennem landboforeningerne. Branchesamarbejdet koordineres af landbrugets videnscenter SEGES Innovation.

Bedriftsrådgivningen dækker de økonomiske, miljømæssige og sociale dimensioner inden for områder som plante-, husdyr- og energiproduktion, miljø, økonomi, jura, strategisk udvikling, og virksomhedsledelse. Indenfor disse dimensioner og områder tilbydes rådgiverne i de lokale rådgivningsvirksomheder efteruddannelse gennem SEGES Innovation. En væsentlig del af bedriftsrådgivning omfatter rådgivning om, hvordan landbrugere og andre støttemodtagere overholder kriterier og krav i forskellige tilskudsordninger, samt generelt efterlever de gældende regler.

Alle landbrugere og andre støttemodtagere kan henvende sig til en rådgivningsvirksomhed med henblik på at få rådgivning inden for relevante forhold på bedriften. Rådgivningen er uvildig og fuldstændig uafhængig af myndighedernes kontrol. Du kan læse mere her: <https://lbst.dk/landbrug/bedriftsraadgivning#c7492>

En konstateret ubetydelig overtrædelse tages ikke i betragtning, når det skal vurderes, om en senere overtrædelse skal betragtes som gentagen.

## 4.13 Nationale sanktioner

Konditionalitet erstatter ikke det almindelige strafferetlige system. Det vil sige, at hvis du har overtrådt et krav, der er knyttet til en straffebestemmelse, og derfor udløser bøde eller politianmeldelse, vil du stadig kunne blive pålagt en støttenedsættelse under konditionalitet, idet dette anses for en administrativ sanktion.

Du kan altså få både en bøde og en støttenedsættelse. Vi behøver derfor ikke at vente med at trække dig i støtte, til en eventuel straffesag er afgjort. Når vi modtager afgørelse i en eventuel straffesag, vil vi vurdere, om støttenedsættelsen under konditionalitet skal fastholdes, ændres eller bortfalde.

## 4.14 Force majeure

Hvis helt ekstraordinære og uforudsigelige omstændigheder medfører, at du ikke kan overholde et eller flere krav, kan vi efter en konkret vurdering undlade at nedsætte din støtte.

For at vi kan anerkende force majeure eller andre ekstraordinære omstændigheder, skal den indtrufne begivenhed have været en helt usædvanlig situation, som:

- Du ikke kunne forudse
- Var uden for din kontrol
- Reelt har forhindret dig i at opfylde dine forpligtelser.

Du skal desuden, efter vores vurdering, have gjort nok for at sikre dig imod begivenheden.

Vær opmærksom på, at der skal være sammenhæng mellem årsagen til, at du ikke kunne overholde kravene og tidspunktet for force majeure-begivenheden eller den ekstraordinære omstændighed.

Force majeure og andre ekstraordinære omstændigheder kan bl.a. være, hvis:

- Du som tilskudsmodtager afgår ved døden
- Du som tilskudsmodtager er uarbejdsdygtighed i længere tid
- Din bedrift i væsentlig grad bliver berørt af en alvorlig naturkatastrofe
- Bedriftens stalde bliver ødelagt ved en ulykke
- Hele eller dele af din besætning eller dine afgrøder bliver ramt af en sygdom i husdyrpopulationen (en epizooti), en plantesygdom eller en planteskadegører
- Du bliver tvunget til at afstå jord eller fast ejendom til staten, altså hvis hele eller en væsentlig del af din bedrift bliver eksproprieret, og ekspropriationen ikke kunne forudses på tidspunktet for, at du sendte din ansøgning.

Eksemplerne er ikke udtømmende, og der vil altid være tale om en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde.

Vi gør opmærksom på, at du har pligt til hurtigst muligt at sørge for nødvendig hjælp til at opfylde dine forpligtelser, hvis du pga. sygdom ikke selv kan varetage alle forhold på din bedrift.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø træffer afgørelsen om force majeure på grundlag af relevant dokumentation. Vi kan bede dig om yderligere oplysninger, hvis vi har brug for dem for at kunne vurdere sagen.

## 5. Struktur for vejledningen

Vejledningen om konditionalitet er for at lette læsningen delt i to:

- Vejledning om konditionalitet – Miljøområdet
- Vejledning om konditionalitet – Dyreområdet

Vejledningen om miljøområdet omfatter i oversigtsform følgende krav til landbrugsdriften:

- GLM 1-9: Minimumsstandarden for god landbrugs- og miljømæssig stand for jord
- LF 1: Forvaltning af vand og beskyttelse mod fosfatforurening
- LF 2: Beskyttelse mod nitratforurening
- LF 3 og 4: Naturbeskyttelse
- LF 7 og 8: Plantebeskyttelsesmidler

Vejledningen om dyreområdet omfatter i oversigtsform følgende krav til landbrugsdriften:

- LF 5: Fødevarer (foder, vegetabiliske og animalske fødevarer)
- LF 6: Anvendelse og dokumentation for anvendelse af hormoner til dyr
- LF 9: Dyrevelfærd (kalve)
- LF 10: Dyrevelfærd (grise)
- LF 11: Dyrevelfærd (landbrugsdyr generelt)

De enkelte GLM-krav og lovgivningsbestemte forvaltningskrav (LF-krav), som beskrives i vejledningerne, er opdelt på tre niveauer:

- GLM- eller LF-nummeret afspejler, hvilken norm eller hvilket krav i bilag III til forordning (EU) 2021/2115 kravene til landbrugsdriften angår.
- Kravnummeret afspejler en emnemæssig opdeling af kravene til landbrugsdriften, som typisk – for så vidt angår LF-kravene – følger den tilsvarende emnemæssige opdeling i den bagvedliggende lovgivning med krav til landbruger, som kravene følger af. Til de enkelte kravnumre knytter sig en kort emneoverskrift.
- Delkravsnummeret afspejler en opdeling i de enkelte forbud eller påbud, som landbruger skal overholde ifølge GLM-kravene eller den lovgivning, der ligger bag et LF-krav.

For eksempel består nummereringen af delkravet "LF 9.1.2" af LF-nummeret "LF 9", kravnummeret "1" og delkravsnummeret "2". Kravet "LF 9.1" er knyttet til overskriften "Indretning af stalde til kalve", mens det er delkravet, som angiver det indholdsmæssige krav til landbruger, som i konditionalitet er sanktioneret med nedsættelse af landbrugsstøtten. LF-nummeret (eller i givet fald GLM-nummeret) samt kravnummeret med tilhørende emneoverskrift kan heroverfor ved læsningen af vejledningen snarere ses som ordensmæssige.

Vejledningen er delt op i særskilte afsnit for hvert krav (dvs. kravnummer). Hvert af disse afsnit er, i det omfang det er relevant, opdelt i følgende underafsnit:

- Delkrav: De enkelte forbud eller påbud.
- Undtagelser: Indeholder evt. undtagelser fra delkravene.
- Formål: Indeholder angivelse af formålet med delkravene.
- Kravets indhold (for så vidt angår GLM-krav): Beskriver det nærmere indhold af delkravene.
- Kravets relevans: Angiver hvornår delkravene er relevante.
- Regelhenvisninger: Angiver ophængen i EU-retten og evt. national ret for de enkelte delkrav.

Afsnittet "Kravets indhold" hedder i forhold LF-kravene "Bemærkninger til kravet". Dette skal afspejle, at der i de mange tilfælde kan findes nærmere vejledning om LF-kravene i vejledninger, som alene handler om det specifikke lovgivningsområde. Bemærkningerne i nærværende vejledning tager således sigte på de forhold, som er særligt relevante for de regler, som under de enkelte LF-krav er belagt med konditionalitet.



## 6. GLM 1.1 – Opretholdelse af permanente græsarealer (aktuelt ingen krav til landbruger)

GLM 1 er en videreførelse af det grønne krav om opretholdelse af permanent græs.

### 6.1 Delkrav

GLM 1 indebærer aktuelt ingen krav til dig som landbruger. Se nedenfor under "Kravets indhold" med hensyn til regulering, som kan blive aktuelt, hvis der sker et fald i en vis andel af permanent græs, som følge af den EU-retslige GLM-norm.

### 6.2 Formål med kravet

GLM 1.1	Formålet er at beskytte arealer med permanent græs mod omlægning til andre landbrugsmæssige anvendelsesformål for at bevare kulstoflagrene.
---------	---

### 6.3 Kravets indhold

Hvis andelen af permanent græs falder med mindst tre pct. i forhold til referenceåret 2018, vil der indføres restriktioner mod omlægning af eksisterende permanent græs til en anden hovedafgrøde i det/de efterfølgende år indtil andelen af permanent græs på landsplan stiger igen. Forbuddet mod omlægning udstedes så det forhindres, at der sker yderligere fald.

Hvis andelen af permanent græs falder med mindst fem pct. i forhold til referenceåret 2018, skal alle landbrugere genetablere arealer med permanent græs, som har været omlagt til en anden afgrøde inden for de seneste to kalenderår.

### 6.4 Kravets relevans

Danmark skal følge udviklingen i, hvor meget permanent græs, der er på vores landbrugsarealer. Hvert år opgør Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø derfor, hvor stor en del af landbrugsarealet, der ligger som permanent græs, og sammenligner det med en referenceandel.

Referenceandelen er fastsat i CAP-planen ud fra andelen af permanent græs i 2018. Det betyder, at vi fremover skal sammenligne andelen af permanent græs med 2018. Af CAP-planen fremgår, at det er muligt for Landbrugsstyrelsen at vælge et andet og senere referenceår.

Hvis andelen af permanent græs falder med mere end 3 procent i forhold til referenceåret, vil der blive indført et forbud mod at lægge permanent græs om til andet brug. Forbuddet mod omlægning vil blive opretholdt indtil andelen af permanent græs igen er oppe på mindst 97 procent af andelen i referenceåret.

Hvis andelen af permanent græs falder med mere end 5 procent i forhold til referenceåret, vil landbrugere kunne blive pålagt enten helt eller delvis at genetablere de arealer med permanent græs, som er blevet lagt om til andet brug, eller at udlægge nye arealer med permanent græs svarende til det areal, som er blevet lagt om til andet brug.

Krav om at skulle udlægge eller genetablere et areal med permanent græs skal være opfyldt ved udløb af ansøgningsfristen det efterfølgende år. Påbud om retablering af permanent græs vil først blive givet til landbrugere, som har omlagt fra permanent græs til anden anvendelse, som ikke skyldes forpligtelser efter tilsagn.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø vil først indføre regler om GLM 1, når der har været et væsentligt fald i andelen af permanent græs. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø overvåger udviklingen i andelen af permanent græs i løbet af året og opgør i november måned, om der er sket en sådan udvikling, at der er behov for tiltag, som kan sikre bevarelsen af andelen af permanent græs.

Der er ingen undtagelser fra GLM 1-kravet.

## 6.5 Regelhenviſning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
GLM 1	GLM 1, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021, jf. forordningens artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1.	Aktuelt ingen regler rettet mod landbruger

## 7. GLM 2.1 – Beskyttelse af vådområder og tørvejorde

### 7.1 Delkrav

GLM 2.1.1	Der må ikke foretages pløjning på arealer med et organisk kulstofindhold på 12 pct. eller derover, når disse arealer er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.
GLM 2.1.2	På bedriftens arealer omfattet af jordbundstypeklassifikation JB 11, der fremgår af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø kort "Jordbundstype 11, 2024", må kvælstofnormen, som fastsat i bilag 1 til bekendtgørelse nr. 898 af 2. juli 2024 om jordbrugets anvendelse af gødning i planperioden 2024/2025, ikke overskrides.

### 7.2 Formål med kravet

GLM 2.1	Formålet er at beskytte kulstofrige jorde og vådområder ved at modvirke nedbrydning af organisk kulstof for således at reducere CO <sub>2</sub> -udledning fra disse områder. Endvidere har kulstofholdige jorder og vådområder en positiv biodiversitetsmæssig effekt med særlig gavn for fugle.
---------	---

### 7.3 Kravets indhold

Du kan se, om du har arealer, som er omfattet af pløjeforbuddet i delkrav GLM 2.1.1 ved at gå ind i Internet Markkort (IMK) og slå korttemaerne for § 3 og "Tørveholdige lavbund 2024 (kulstof 2022)" til. Det vil være en overtrædelse at pløje i arealer, som ligger inden for begge disse korttemaer, når overlappet er mellem § 3 og et kulstofindhold  $\geq 12$  pct.

Der er et generelt forbud mod pløjning af § 3-arealer jf. Naturbeskyttelsesloven § 4. Det er Miljøstyrelsen, som er ressortmyndighed for lovgivningen om Naturbeskyttelseslovens § 3-arealer, men det er altid kommunen, der træffer afgørelse af, om et areal er beskyttet.

Hvis du har fået dispensation fra § 3-beskyttelsen af kommunen på et areal med 12 pct. organisk kulstofindhold eller mere i jorden, er arealet ikke omfattet af delkravet GLM 2.1.1. I givet fald skal du kunne fremvise skriftlig dokumentation for dispensationen. Hvis du er i tvivl, kan du altid kontakte den relevante kommune.

Da § 3 korttemaet er et vejledende korttema, henvender Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø sig til kommunen ved enhver over- trædelse der er konstateret i § 3 for at få bekræftet, at det pågældende areal er § 3-beskyttet.

Delkrav GLM 2.1.2 er en reduceret kvælstofnorm som følger den nationale kvælstofnorm for JB 11 jorder. Hvis du har en formodning om, at din mark har en anden jordbundstype end, hvad der fremgår af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø kort "Jordbundstype 11, 2024" på <https://kort.lbst.dk/421>, må du gerne anvende udfordringsretten. Udfordringsretten fortsætter uændret.

### 7.4 Kravets relevans

Kravet gælder hele året.

Regelhenvvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
---------	----------	----------------

GLM 2.1.1	GLM 2, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021, jf. forordningens artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1.	
GLM 2.1.2	GLM 2, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021, jf. forordningens artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1.	

## 8. GLM 3.1 – Forbud mod afbrænding af afgrødestub på omdriftsarealer

GLM 3 var tidligere et krydsoverensstemmelseskrav, som KO-krav 1.34. Der gælder også nationale regler om forbud mod markafbrænding af halm (BEK nr. 1459 af 07/12/2015).

### 8.1 Delkrav

GLM 3.1.1	Afgrødestub på omdriftsarealer må ikke afbrændes
-----------	--

### 8.2 Undtagelser til kravet

Af hensyn til plantesundhed er der en undtagelse for afbrænding af stub og halm fra frøgræsser på arealer, hvor afgrøden dyrkes igen det følgende år. Det omfatter afgrødekoderne 101, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118.

GLM 3.1.1 gælder ikke for afbrænding af stub fra frøgræsser fra arealer, hvor afgrøden dyrkes det følgende år.

### 8.3 Formål med kravet

GLM 3.1	Formålet med kravet er at bevare jordens indhold af organisk materiale. Forbud mod afbrænding af stub vil medføre, at stub indgår i jorden, hvilket øger jordens indhold af organisk materiale og medvirker til at reducere direkte CO <sub>2</sub> -udledning til atmosfæren ved afbrænding. Forebyggelse af yderligere tab af organisk materiale i jorden har to fordele: 1) det medvirker til at mindske klimaforandringer og 2) det forbedrer jordens tilstand og frugtbarhed. GLM 3 vil også bidrage til at forhindre yderligere luftforurening.
---------	---

### 8.4 Kravets indhold

Vær opmærksom på at der er undtagelser fra det tidligere KO-krav 1.34 som ikke er videreført som undtagelser i GLM 3-kravet, der er vist herunder. Undtagelserne fra KO-krav 1.34 var en direkte implementering af undtagelser fra det nationale forbud mod afbrænding af halm, jf. bekendtgørelse om forbud mod markafbrænding af halm m.v. nr. 1459 af 07/12/2015. Årsagen til, at nedenstående undtagelser ikke fortsætter i GLM 3-kravet er fordi GLM 3 omhandler afbrænding af afgrødestub på omdriftsmarker. I modsætning omhandler det nationale krav forbud afbrænding af **halm**. Derfor vil nedenstående handlinger **ikke** være en overtrædelse af GLM 3.1.1:

- Flammebehandling af ukrudt,
- Halm der har været anvendt til overdækning og lignende,
- Mindre spild i forbindelse med presning, herunder fejlbundne halmballer,
- Våde halmballer. Afbrænding må først foretages, når der er sket orientering af kommunalbestyrelsen og
- Halm på øerne, bortset fra Sjælland, Fyn, Bornholm, Læsø, Samsø, Fanø og Ærø samt øer, der har bro eller dæmning til en af disse øer eller til fastlandet.

## 8.5 Kravets relevans

Kravet gælder hele året.

## 8.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
GLM 3.1	GLM 3, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021, jf. forordningens artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1.	

## 9. LF 1.1 – Forvaltning af vand

### Tidligere KO-krav 1.35

#### 9.1 Delkrav

LF 1.1.1	Landbruger må ikke indvinde overfladevand og grundvand uden tilladelse.
LF 1.1.2	Landbruger skal have en anordning til måling af det indvundne vand.
LF 1.1.3	Landbruger skal kontrollere indvindingen og skal hvert år indberette årsindvindingen til kommunalbestyrelsen.

#### 9.2 Undtagelser til kravet

Delkrav LF 1.1.1: Bredejere kan indvinde overfladevand til kreaturvanding uden tilladelse.

#### 9.3 Formål med kravet

LF 1.1.1 – LF 1.1.3	Formålet er at bidrage til tilstrækkelig forsyning af overfladevand og grundvand af god kvalitet, som er nødvendig for at opnå en bæredygtig afbalanceret og rimelig anvendelse for derved at beskytte tilstanden for terrestriske økosystemer og vådområder, der er direkte afhængige af vandøkosystemerne.
---------------------	--

#### 9.4 Bemærkninger til krav LF 1.1

Delkrav LF 1.1.1 omhandler, at du skal have en gyldig vandindvindingstilladelse. Du skal sørge for at overholde vandindvindingstilladelsen, herunder at vandet indvindes til det formål, som der er givet tilladelse til, og at den maksimale indvindingsmængde overholdes.

Delkrav LF 1.1.2 og LF 1.1.3 omhandler, at der skal være installeret en måler, hvor det årlige forbrug kan aflæses, og at du skal kontrollere indvindingen samt indberette årsindvindingen til kommunen.

Hvis der foreligger en konkret dispensation fra kommunen, f.eks. en administrativ forlængelse af en tilladelse og du overholder forlængelsesfristen, er der ikke tale om en overtrædelse af kravet.

#### 9.5 Kravets relevans

Kravet er relevant, hvis du indvinder grundvand eller overfladevand som led i driften af landbruget.

## 9.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 1.1.1	Artikel 11, stk. 3, litra e), i vandrammedirektivet 2000/60/EF	§ 18, stk. 1, og § 22 i lov om vandforsyning, jf. lovbekendtgørelse nr. 602 af 10. maj 2022
LF 1.1.2	Artikel 11, stk. 3, litra e), i vandrammedirektivet 2000/60/EF	§ 58, stk. 2, i lov om vandforsyning, jf. lovbekendtgørelse nr. 602 af 10. maj 2022, og § 27 i bekendtgørelse nr. 940 af 22. juli 2024 om vandkvalitet og tilsyn med vandforsyningsanlæg.
LF 1.1.3	Artikel 11, stk. 3, litra e), i vandrammedirektivet 2000/60/EF	§ 58, stk. 3, 1. pkt., i lov om vandfor- syning, jf. lovbekendtgørelse nr. 602 af 10. maj 2022, og §§ 26, 28 og 29, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 940 af 22. juli 2024 om vandkvalitet og tilsyn med vandforsyningsanlæg.



# 10. LF 1.2 – Administrativt krav: Fosforarealkrav

## 10.1 Delkrav

LF 1.2.1	Det beregnede fosforarealkrav må ikke overstige harmoniarealet på en jordbrugsvirksomhed.
----------	---

## 10.2 Formål med kravet

LF 1.2.1	Udvidet beskyttelse af vandmiljøet ved at reducere udledningen af organiske fosforforbindelser.
----------	---

## 10.3 Bemærkninger til krav LF 1.1

Kravet kontrolleres administrativt.

Fosforarealkravet er det harmoniareal, du som minimum skal have til rådighed i forhold til den mængde fosfor, som du har til rådighed for tildeling på din virksomhed i planperioden.

Fosforarealkravet for organisk gødning og bioaske og for kunstgødning beregnes hver for sig, hvorefter de lægges sammen til et samlet fosforarealkrav for din virksomhed.

Din virksomheds fosforarealkrav må ikke overstige dit harmoniareal.

For mere information om beregning af din virksomheds fosforarealkrav se Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøs årlige vejledning om gødsknings- og harmoniregler: <https://bst.dk/landbrug/goedning/vejledning-om-goedsknings-og-harmoniregler>

## 10.4 Kravets relevans

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet gælder for virksomheder, der er registrerede eller registreringspligtige i Register for Gødningsregnskab efter gødskningsloven.

## 10.5 Regelhenviisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 1.2.1	Artikel 11, stk. 3, litra h), fsva. diffuse fosforkilder, i vandrammedirektivet 2000/60/EF.	§ 15, stk. 1, 1. pkt., i bekendtgørelse nr. 931 af 16. juli 2024 om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning.

# 11. LF 2.1 – Indretning af stalde og lignende

## Tidligere KO-krav 1.7

### 11.1 Delkrav

LF 2.1.1	Husdyranlæg, herunder stalde, opsamlingsanlæg, læskure, løbegårde m.v. skal være indrettet således, at forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted.
LF 2.1.2	<p>Husdyranlæg, herunder stalde, læskure m.v. skal have fast bund eller gulve udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt, og som kan modstå påvirkningerne fra dyrene og de anvendte redskaber.</p> <p>For husdyranlæg kan dette delkrav alternativt opfyldes ved:</p> <p><b>A)</b> overholdelse af krav, som gælder for ikke fast placerede husdyranlæg, bortset husdyranlæg til svin og fjerkræ, hvor dyrene ikke tilbydes foder og vand,</p> <p><b>B)</b> overholdelse af krav, som gælder for fast placerede læskure, bortset husdyranlæg til svin og fjerkræ, hvor dyrene ikke tilbydes foder og vand,</p> <p><b>C)</b> overholdelse af krav, som gælder for ridehaller til heste, eller</p> <p><b>D)</b> overholdelse af de foranstaltninger, som kræves for eksisterende husdyranlæg etableret senest den 31. december 2021, der har et staldsystem omfattet af driftsfor-skrifterne i landbrugets byggeblade, som var godkendt af Miljøstyrelsen, vedrørende løsdriftsstalde med dybstrøelse uden fast bund og afløb for ammekøer, ungdyr, får, geder og heste.</p>
LF 2.1.3	<p>Afløb fra husdyranlæg herunder stalde, opsamlingsanlæg, læskure, løbegårde m.v. skal føres gennem tætte, lukkede ledninger til en beholder.</p> <p>I husdyranlæg, der er indrettet med dybstrøelse, kan kravet om afløb også opfyldes ved anvendelse af en pumpeump. Pumpesumpen skal udføres i bestandige materialer, der er uigennemtrængelige for fugt med henblik på at sikre, at forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted.</p> <p>Dette delkrav kan også opfyldes ved anvendelse af de alternativer, der er nævnt under delkrav LF 2.1.2, pkt. A)-D).</p>
LF 2.1.4	<p>Husdyranlæg, herunder stalde, opsamlingsanlæg, læskure, løbegårde m.v., gulve, afløb fra stalde samt pumpebrønde skal renholdes og vedligeholdes, herunder beskyttes mod tæring, så de begrænser forurening fra dyreholdet til vandmiljøet.</p> <p>Dette delkrav kan også opfyldes ved anvendelse af de alternativer, der er nævnt under delkrav LF 2.1.2, pkt. A)-D).</p>
LF 2.1.5	<p>Pelsdyrhaller skal være indrettet og konstrueret således,</p> <ol style="list-style-type: none"><li>1) at det undgås, at gødning og regnvand sammenblandes,</li><li>2) at der ikke står vand i en eller flere pelsdyrhaller eller mellem pelsdyrhallerne,</li><li>3) at området under burene holdes tørt, og</li><li>4) at spild fra vandingssystemet ikke giver anledning til afstrømning eller nedsivning af gødningsstoffer.</li></ol>

LF 2.1.6	<p>I pelsdyrhaller til andre kødædende pelsdyr end ræve, og hvor pelsdyrhallen er uden fast gulv og afløb, skal der til brug for opsamling af gødning være installeret gødningsrender.</p> <p>Gødningsrenderne skal være mindst 28 cm bredde. Opsamlingsbeholdere, der skal installeres i direkte tilknytning til gødningsrenderne, skal være udført af bestandige materialer, være uigennemtrængelige for fugt og have en fast overdækning.</p> <p>I pelsdyrhaller til ræve og andre kødædende pelsdyr end ræve skal der endvidere være et halmlag under burene, dog ikke i forbindelse med udmugning af halm.</p>
----------	---

## 11.2 Undtagelser til kravet

Delkrav LF 2.1.6: I eksisterende pelsdyrhaller til andre kødædende pelsdyr end ræve, der senest den 31. december 2016 er lovligt indrettet med gødningsrender med en rendebredde på mindre end 28 cm, kan opretholdes denne indretning, indtil der foretages udskiftning af gødningsrenderne som følge af almindeligt slid eller indtil etablering, udvidelse eller ændring af pelsdyrhaller på anlægget.

## 11.3 Formål med kravet

LF 2.1.1 – LF 2.1.6	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
---------------------	--

## 11.4 Bemærkninger til krav LF 2.1

LF 2.1 omhandler krav til indretning af husdyranlæg og pelsdyrhaller.

Delkrav LF 2.1.2 – LF 2.1.4 kan – udover ved efterlevelse af de i delkravene udtrykkeligt anførte krav til indretning – opfyldes ved brug af de alternativer A-D, der er nævnt i delkrav LF 2.1.2.

### Vedr. alternativerne til opfyldelse af delkrav LF 2.1.2 - LF 2.1.4

#### 11.4.1.1.1 **Alternativ A – Ikke fast placerede husdyranlæg uden fast bund og afløb, hvor dyrene ikke tilbydes foder og vand (ikke anvendelig for husdyranlæg til svin og fjerkræ)**

##### Krav til flytning af husdyranlægget

Ikke fast placerede husdyranlæg må højst være placeret det samme sted i 12 måneder ad gangen. Anlæggene må ikke placeres samme sted eller inden for en radius af 25 m fra samme placering, før der er forløbet 5 år. Hvis anlægget højst er placeret det samme sted i 12 uger ad gangen, må det ikke placeres samme sted, før der er forløbet 1 år. Den ansvarlige for driften skal føre årlig optegnelse over placeringen af husdyranlægget. Den ansvarlige for driften skal opbevare optegnelserne i 5 år og kunne forevise dem på forlangende i forbindelse med kontrol.

##### Krav til strøelse

Der skal være udlagt et tørt lag sammenpresset halm i 0,3 m tykkelse i hele husdyranlægget, der i fasthed svarer til et stempelslag af en bigballe, før dybstrøelsesarealet tages i brug. Husdyranlæg til får og geder til mælke- og kødproduktion kan udlægge et lag i 0,2 m tykkelse.

Dybstrøelsesmåtten skal til enhver tid have en tørstofprocent på mindst 30. Anvendes der andre typer strøelse end halm, skal den samlede sugeevne af denne kunne opveje effekten fra halm.

Der gælder ingen krav til strøelse for de ikke fast placerede husdyranlæg, der højst er placeret det samme sted 12 uger ad gangen.

#### **11.4.1.1.2 Alternativ B – Fast placerede læskure uden fast bund og afløb, hvor dyrene ikke tilbydes foder og vand (ikke anvendelig for husdyranlæg til svin og fjerkræ)**

##### Krav til strøelse

Der skal være udlagt et tørt lag sammenpresset halm i 0,3 m tykkelse i hele husdyranlægget, der i fasthed svarer til et stempelslag af en bigballe, før dybstrøelsesarealet tages i brug. Husdyranlæg til får og geder til mælke- og kødproduktion kan udlægge et lag i 0,2 m tykkelse.

Dybstrøelsesmåtten skal til enhver tid have en tørstofprocent på mindst 30. Anvendes der andre typer strøelse end halm, skal den samlede sugeevne af denne kunne opveje effekten fra halm.

#### **11.4.1.1.3 Alternativ C – Ridehaller til heste**

Der skal i ridehallen være konstrueret en solid bund, der er udført, så forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted.

Der skal endvidere foretages daglig rengøring efter endt ophold på de dage, hvor ridehallen anvendes.

#### **11.4.1.1.4 Alternativ D – Husdyranlæg omfattet af byggeblade og etableret senest den 31. december 2021**

For eksisterende husdyranlæg, der har et staldsystem omfattet af driftsforskrifterne i landbrugets byggeblade, som var godkendt af Miljøstyrelsen, vedrørende løsdriftsstalde med dybstrøelse uden fast bund og afløb for ammekøer, ungdyr, får, geder og heste, hvor staldsystemet er etableret senest den 31. december 2021, og der ikke er foretaget ændringer af anlægget, skal følgende sikres:

- 1) Før dybstrøelsesarealet tages i brug, skal der udlægges et tørt lag sammenpresset halm i 0,3 m tykkelse i hele husdyranlægget, der i fasthed svarer til et stempelslag af en bigballe. Husdyranlæg til får og geder til mælke- og kødproduktion kan undtagelsesvis udlægge et lag i 0,2 m tykkelse.
- 2) Dybstrøelsesmåtten skal til enhver tid have en tørstofprocent på mindst 30.
- 3) Der skal løbende tilføres strøemængder, der sikrer en tør og ren overflade for dyrene på dybstrøelsen.
- 4) Anvendes der andre typer strøelse end halm, skal den samlede sugeevne af denne kunne opveje effekten fra halm.
- 5) Hvis dyrene er på stald mere end halvdelen af året, skal der etableres en separat ædeplads med fast bund og gødningen herfra skal enten ledes til gødningslager eller fordeles ud på gødningsmåtten.
- 6) Der må kun anvendes fodermidler, som har begrænsede væskemængder.
- 7) Drikkevandssystemet skal indrettes, så vandspild i gødningsmåtten minimeres.

Hvis anlægget udvides eller ændres, skal et af de øvrige alternativer til overholdelse af LF 2.1.2 – LF 2.1-4 anvendes. Når udvidelsen eller ændringen hænger bygningsmæssigt sammen med det eksisterende anlæg, skal også det eksisterende anlæg opfylde et af de øvrige alternativer, medmindre der sikres en klar adskillelse af gødningsmåtten i det eksisterende.

Vær opmærksom på følgende byggeblade, der under visse betingelser, som fremgår eksplicit af byggebladene, dispenserer fra reglerne:

- Indretning og drift af udendørs sohold
- Produktion af økologiske slagtekyllinger

Miljøstyrelsen har godkendt, at der i landbrugets byggeblade er fastsat nærmere angivne driftsforskrifter, der fraviger husdyrgødningsbekendtgørelsens krav for anlæg, herunder staldsystemer. Vær derfor opmærksom på, om driften foretages efter forskrifterne i byggebladene, som kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside:

<http://mst.dk/erhverv/landbrug/husdyrgoedning/husdyr-byggeblade/>

## 11.5 Kravets relevans

Kravet finder anvendelse på ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold, jf. definitionen i bekendtgørelse om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning (husdyrgødningsbekendtgørelsen), og på ejendomme uden erhvervsmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervsmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

## 11.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.1.1	Artikel 5, stk. 5, i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 8, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.
LF 2.1.2	Artikel 5, stk. 5, i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 8, stk. 2-8, dog ikke for så vidt angår henvisningerne i § 8, stk. 4 og 5, til § 6, stk. 2 og 3, om placering af fodertrug, vandtrug og lignende, og § 44, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.
LF 2.1.3	Artikel 5, stk. 5, i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 8, stk. 2-8, dog ikke for så vidt angår henvisningerne i § 8, stk. 4 og 5, til § 6, stk. 2 og 3, om placering af fodertrug, vandtrug og lignende, og § 44, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.
LF 2.1.4	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 24 i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning
LF 2.1.5	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 27, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.
LF 2.1.6	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 27, stk. 2, 1. pkt. og stk. 3, i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.

# 12. LF 2.2 – Opbevaringskapacitet for husdyrgødning, ensilagesaft og restvand

Tidligere KO-krav 1.8

## 12.1 Delkrav

LF 2.2.1	Bedrifter, der oplagrer husdyrgødning, ensilagesaft eller restvand, skal have en tilstrækkelig opbevaringskapacitet til, at udbringningen kan ske i overensstemmelse med reglerne for anvendelse af husdyrgødning, ensilagesaft og restvand. På ejendomme med dyrehold skal opbevaring til husdyrgødning dog mindst have en kapacitet svarende til 6 måneders tilførsel. Den tilstrækkelige opbevaringskapacitet vil normalt svare til mindst 9 måneders tilførsel, dog normalt mindst 7 måneders tilførsel for kvægbrug, hvor mindst 2/3 af den producerede mængde kvælstof i husdyrgødningen stammer fra kvæg, og hvor dyrene går ude i sommerhalvåret.
----------	---

## 12.2 Formål med kravet

LF 2.2.1	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
----------	--

## 12.3 Bemærkninger til krav LF 2.2

Krav LF 2.2 omhandler krav til opbevaringskapacitet i forhold til opbevaring af husdyrgødning, ensilagesaft og restvand. Kravet om opbevaringskapacitet kan bl.a. opfyldes ved, at der foreligger skriftlige aftaler om afgivelse eller opbevaring på anden ejendom.

Tilførslen opgøres som den mængde husdyrgødning, der produceres i det tidsrum, hvor dyrene er på stald, samt hvad der i øvrigt tilledes anlæg til opbevaring af husdyrgødning, herunder restvand og ensilagesaft, herunder evt. også husdyrgødning fra andre bedrifter. Ved opgørelsen kan gødning opbevaret som kompost eller fast gødning i markstak dog fraregnes. Såfremt der foreligger specielle forhold, eksempelvis hvor kødkvæg går ude en stor del af året, skal opbevaringskapaciteten som minimum svare til den periode, hvor dyrene er på stald.

## 12.4 Kravets relevans

Kravet finder anvendelse på ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold, jf. definitionen i bekendtgørelse om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning (husdyrgødningsbekendtgørelsen), og på ejendomme uden erhvervsmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervsmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

Kravet er relevant, såfremt bedriften oplagrer husdyrgødning eller overfører husdyrgødning til oplagring på en anden bedrift, f.eks. ved leje af gyllebeholdere eller aftale om afsætning af husdyrgødning.

## 12.5 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.2.1	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, bilag II, A, nr. 5), bilag III, pkt. 1, nr. 1), 2), og 3), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 10, stk. 1, 2 og 4, for så vidt angår ensilage-saft og restvand (dog ikke kravet i § 10, stk. 4, om aftalens varighed), i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.

# 13. LF 2.3 – Opbevaring af fast husdyrgødning og bundfald

## Tidligere KO-krav 1.9

### 13.1 Delkrav

LF 2.3.1	Oplagring af fast gødning og bundfald må kun ske på møddinger, der er indrettet som angivet i delkrav 3, punkt A-G, eller i lukkede containere, placeret på et befæstet areal med tæthed, som angivet i delkrav 3, punkt F, og med afløb til en møddingsaft-beholder eller lignende eller efter reglerne for opbevaring af flydende husdyrgødning.
LF 2.3.2	Opbevaringsanlæg for husdyrgødning skal tømmes så ofte, at de ikke løber over. Møddingen skal benyttes på en sådan måde, at gødning ikke flyder uden for pladsen eller der er risiko herfor. Er møddingen begrænset af en randbelægning, må der ikke lægges gødning på denne.
LF 2.3.3	<p>For opbevaringsanlæg til fast husdyrgødning gælder, at:</p> <p>A) Møddinger skal være indrettet således, at forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted, og således at overfladevand fra omliggende arealer og tage ikke kan løbe ind på møddingarealet.</p> <p>B) Møddinger skal være indrettet med afløb fra laveste punkt til opsamling af møddingsaft, der føres gennem tætte, lukkede ledninger til en opsamlingsbeholder.</p> <p>C) Afløb skal have tilstrækkelig kapacitet til at bortlede møddingssaften.</p> <p>D) Hver af møddingens sidebegrænsninger skal mindst bestå af en 1 meter høj mur eller en mindst 2 meter bred randbelægning.</p> <p>E) Randbelægning og belægning ved indkørsel i møddingen skal som minimum have 3 % fald mod afløb. Møddingbund skal som minimum have 1 % fald mod afløb.</p> <p>F) Møddingbund og sidebegrænsning skal være udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt således, at de kan modstå påvirkningerne fra køretøjer og redskaber ved fyldning og tømning, og den oplagrede gødning.</p> <p>G) Møddinger, lukkede containere til opbevaring af fast gødning og afløb fra møddinger skal ren- og vedligeholdes, herunder beskyttes mod tæring, så de begrænser forurening fra dyreholdet til vandmiljøet.</p>



LF 2.3.4	<p>For opbevaring af fast gødning i marken gælder:</p> <p>Opbevaring af fast gødning i markmødding må kun ske efter kommunalbestyrelsens tilladelse.</p> <p>Markmøddingen skal overholde følgende afstandskrav:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) 25 m til vandforsyningsanlæg, der ikke er til almen vandforsyning.</li> <li>2) 50 m til vandforsyningsanlæg til almen vandforsyning.</li> <li>3) 15 m til vandløb (herunder dræn) og søer større end 100 m<sup>2</sup>.</li> </ol>
----------	--

## 13.2 Undtagelser til kravet

Undtagelse til delkrav LF 2.3.1 og LF 2.3.3: Kommunalbestyrelsen kan, for landbrugsejendomme i landsbyer, i særlige tilfælde tillade opbevaring af fast gødning i markmødding, hvis det godtgøres, at det ikke er muligt at opnå en miljømæssig tilfredsstillende opbevaring i tilknytning til staldene. Tilladelsen, jf. LF 2.3.4, skal indeholde vilkår for placering, indretning og drift af markmøddingen, der sikrer, at der ikke opstår risiko for forurening af grundvandet, og at der ikke kan ske afledning til vandløb (herunder dræn), søer større end 100 m<sup>2</sup> og kystvande.

## 13.3 Formål med kravet

LF 2.3.1 – LF 2.3.4	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
---------------------	--

## 13.4 Bemærkninger til krav LF 2.3

LF 2.3.1 og LF 2.3.3 omhandler, at fast gødning og bundfald skal opbevares på en korrekt indrettet mødding eller i lukkede containere m.v. Kommunen kan dog have givet tilladelse til opbevaring af fast gødning i markmødding, jf. LF 2.3.4.

LF 2.3.2 omhandler bl.a., at opbevaringsanlæg for husdyrgødning skal tømmes så ofte, at de ikke løber over, og at møddingen skal benyttes på en sådan måde, at gødning ikke flyder uden for pladsen eller der er risiko herfor.

Kravet gælder ikke for dybstrøelse opbevaret i markstak.

Vær opmærksom på de særlige regler, der gælder for fast gødning, der kan defineres som husdyrgødningsbaseret kompost (se krav LF 2.4). Husdyrgødningsbaseret kompost med en tørstofprocent på 30 eller derover og forarbejdet husdyrgødning med en tørstofprocent på 26 eller derover må opbevares i marken.

Der gøres desuden opmærksom på følgende byggeblad, der under visse betingelser, som fremgår eksplicit af byggebladet, dispenserer fra reglerne: "Containere til opbevaring af fast gødning fra heste, mink m.v.":

[https://mst.dk/media/95147/bb\\_103\\_06\\_08.pdf](https://mst.dk/media/95147/bb_103_06_08.pdf)

## 13.5 Kravets relevans

Kravet finder anvendelse på ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold, jf. definitionen i bekendtgørelse om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning (husdyrgødningsbekendtgørelsen), og på ejendomme uden erhvervsmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervsmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

### 13.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.3.1	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 12, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.
LF 2.3.2	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 23, stk. 1 og 2, i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.
LF 2.3.3	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 13 og § 24 i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.
LF 2.3.4	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 12, stk. 3 og 4, for så vidt angår henvisningen til afstandskravene i § 5, stk. 1, dog alene § 5, stk. 1, nr. 1-3), i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.

# 14. LF 2.4 – Opbevaring af husdyrgødningsbaseret kompost og forarbejdet husdyrgødning i marken

Tidligere KO-krav 1.10

## 14.1 Delkrav

LF 2.4.1	<p>Husdyrgødningsbaseret kompost med en tørstofprocent på 30 eller derover og forarbejdet husdyrgødning med en tørstofprocent på 26 eller derover må oplagres i marken.</p> <p>Oplaget må ikke medføre risiko for forurening af grund- eller overfladevand og skal overholde følgende afstandskrav:</p> <ol style="list-style-type: none"><li>1) 25 m til vandforsyningsanlæg, der ikke er til almen vandforsyning.</li><li>2) 50 m til vandforsyningsanlæg til almene vandforsyning.</li><li>3) 15 m til vandløb (herunder dræn) og søer større end 100 m<sup>2</sup>.</li></ol> <p>Markstakken skal overdækkes med vandtæt materiale straks efter udlægning. Husdyrgødningsbaseret kompost og forarbejdet husdyrgødning må højst oplagres samme sted i marken i 12 måneder, og en markstak må ikke placeres samme sted igen før efter 5 år.</p>
----------	---

## 14.2 Undtagelser til kravet

Kravet gælder ikke for møddinger med daglig tilførsel fra stalde, hvor der er et staldsystem baseret på fast staldgødning og ajle og evt. med udlægning i en gødningskegle, og hvor staldsystemet er etableret senest den 1. august 2019.

I forbindelse med udbringning må der i marken placeres midlertidigt oplag af husdyrgødningsbaseret kompost eller forarbejdet husdyrgødning uden overdækning i op til en uge.

## 14.3 Formål med kravet

LF 2.4.1	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
----------	--

## 14.4 Bemærkninger til krav LF 2.4

Kravet gælder for husdyrgødningsbaseret kompost og forarbejdet husdyrgødning opbevaret i markstak. Hvis kompost/fast husdyrgødning opbevares på et areal, som ikke indgår i omdrift, betragtes det som en overtrædelse af krav LF 2.3.

**For dette krav defineres husdyrgødningsbaseret kompost som dybstrøelse, som har gennemgået en komposteringsproces** i stalden m.v. eller på en møddingsplads. For husdyrgødningsbaseret kompost, der opbevares i marken, skal tørstofprocenten være 30 eller derover for ethvert delparti. Dybstrøelse, der har ligget i en stald i mindst 3-4 måneder i gennemsnit, vil ofte være så kompostlignende, at det kan opbevares i marken som kompost. Dybstrøelse fra fjerkræstalde kan være kompostlignende og dermed opfylde tørstofkravet, allerede efter 1-2 måneder. Til overdækning skal benyttes vandtæt materiale, f.eks. plastfolie eller vandtæt presenning.

**Dybstrøelse fra svinestalde** uden separat gødeareal kan ikke uden videre opbevares i markstakke. Svin fordeler ikke gødningen naturligt over hele måtten, som f.eks. kvæg gør, men gøder i stedet i afgrænsede områder. Der er derfor risiko for, at gødningsmåtten bliver uhomogen med områder, hvor tørstofprocenten er betydeligt under 30. I svinestalde med separat gødeareal afsættes en meget stor del af gødningen her, og dybstrøelsen i lejearealet bliver mere homogen og tør. Den kompostlignende gødning fra lejearealet kan dermed umiddelbart opbevares i markstak, mens gødningen fra det separate gødeareal ikke kan opbevares i markstak. Gødningsmåtten fra kalve- og svinehytter skal først komposteres, inden den lægges i markstak.

Hvis tørstofprocenten er under 30, bedømmes overtrædelsen efter krav LF 2.3 – Opbevaring af fast husdyrgødning.

For forarbejdet husdyrgødning skal tørstofprocenten være på 26 eller derover for ethvert delparti.

Med oplagring i marken menes, at komposten opbevares på et areal, hvor der efterfølgende dyrkes en afgrøde, som også høstes eller som har en kvælstofnorm.

Komposten skal **overdækkes med et vandtæt materiale straks efter udlægning**. Er gødningen placeret i et gødningshus eller lign. uden samtidig at være indpakket i et vandtæt materiale, er der ikke tale om en overtrædelse, da en opbevaring i et gødningshus er tilstrækkeligt til opfyldelse af nitratdirektivets krav.

En midlertidig opbevaring af kompost eller forarbejdet husdyrgødning på marken i op til en uge i **forbindelse med udbringning på mark** betragtes dog ikke som en egentlig oplagring og er derfor ikke omfattet af krav om overdækning. Kompost i markstak skal således være overdækket på alle andre tidspunkter. Der gælder også krav om overdækning straks efter udlægning i markstak, hvis markstakken ikke udbringes på marken med det samme (inden for 7 dage).

Oplaget skal opfylde afstandskravene i husdyrgødningsbekendtgørelsen:

- 1) 25 m til vandforsyningsanlæg, der ikke er til almen vandforsyning
- 2) 50 m til vandforsyningsanlæg til almene vandforsyning
- 3) 15 m til vandløb (herunder dræn) og søer større end 100 m<sup>2</sup>.

Afstandskrav til offentlig vej, privat fællesvej, levnedsmiddelvirksomhed, beboelse på samme ejendom og nabo-skel indgår ikke i konditionalitetsbedømmelsen.

Vær opmærksom på de særlige regler, der gælder for opbevaring af fast gødning (se krav LF 2.3).

## 14.5 Kravets relevans

Kravet finder anvendelse på ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold, jf. definitionen i bekendtgørelse om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning (husdyrgødningsbekendtgørelsen), og på ejendomme uden erhvervsmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervsmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

Kravet er relevant, såfremt bedriften har en markstak af kompost fra dybstrøelse eller har en sådan til rådighed som led i landbrugsproduktionen eller opbevarer forarbejdet husdyrgødning på bedriftens arealer.

#### 14.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.4.1	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 14, stk. 1 og 4, for så vidt angår henvisningen til afstandskravene i § 5, stk. 1, dog alene § 5, stk. 1, nr. 1-3), og § 15, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.

# 15. LF 2.5 – Opbevaring af ensilage

Tidligere KO-krav 1.11

## 15.1 Delkrav

LF 2.5.1

For opbevaring af ensilage gælder, at:

**A)** Saftgivende ensilage, herunder ensilage af roetop, roeaffald og ikke-forvejret græs, skal opbevares i et ensilageopbevaringsanlæg.

**B)** Ikke-saftgivende ensilage skal opbevares i enten et ensilageopbevaringsanlæg eller indpakket i vandtæt materiale (uåbnede wrapballer) eller på markarealer, hvor næringsstofferne fra ensilagerester og lignende kan optages af de efterfølgende afgrøder.

**C)** Ensilageopbevaringsanlæg skal være indrettet således, at forurening af grundvand og overfladevand ikke kan finde sted, og således at overfladevand fra omliggende arealer og tage ikke kan løbe ind på anlægget.

**D)** Hver af ensilageopbevaringsanlæggets sider skal have en sidebegrænsning bestående af en mindst 1 m høj mur eller en mindst 2 m bred randbelægning. De 2 meter randbelægning skal som minimum have 3 pct. fald mod afløb. Ensilageopbevaringsanlæggets bund skal som minimum have 1 pct. fald mod afløb. Sidebegrænsningen på en side af anlægget, hvorfra der er fald mod afløb, kan bestå af en vulst, der er mindst 0,1 m over terræn og mindst 0,6 m bred i bunden. Vulsten skal være nedfræset i en dybde af mindst 0,03 m.

**E)** Ensilageopbevaringsanlæggets bund og sidebegrænsning skal være udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt og således, at de kan modstå påvirkningerne fra køretøjer og redskaber ved fyldning og tømning og den oplagrede ensilage.

**F)** Ensilageopbevaringsanlæg skal være indrettet med et afløb fra laveste punkt til opsamling af ensilagesaft eller restvand samt fast bund og sidebegrænsning, eller som tårnsiloer.

**G)** Afløb skal have tilstrækkelig kapacitet til at bortlede eventuelle saftafløb.

**H)** På et ensilageopbevaringsanlæg med randbelægning må der ikke lægges ensilage på randbelægningen. På et ensilageopbevaringsanlæg med vulst må der ikke lægges ensilage på den del af ensilageopbevaringsanlæggets bund, der ligger 2 m eller nærmere vulsten.

**I)** Ensilageopbevaringsanlæg og afløb fra ensilageopbevaringsanlæg skal renholdes og vedligeholdes, herunder beskyttet mod tæring, så de begrænser forurening fra dyreholdet til vandmiljøet.

**J)** Afløb fra ensilageopbevaringsanlæg skal føres gennem tætte, lukkede ledninger.

**K)** På ensilageopbevaringsanlæg med randbelægning skal der altid være afløb i umiddelbar tilknytning til en randbelægning. Har ensilageopbevaringsanlægget mere end én randbelægning, kan det ene afløb erstattes af en rørledning til afløbet med det laveste punkt med tilstrækkelig kapacitet til at bortlede evt. saftafløb. Såfremt rørledningen er placeret uden for anlægget, skal denne være tæt og lukket.

**L)** På ensilageopbevaringsanlæg med en vulst skal der i umiddelbar tilknytning til en vulst være et afløb eller en rørledning til et afløb med tilstrækkelig kapacitet til at bortlede eventuelle saftafløb. Såfremt rørledningen er placeret uden for anlægget, skal denne være tæt og lukket.

## 15.2 Undtagelser til kravet

Særligt for åbnede wrapballer: Åbnede wrapballer må midlertidigt henligge uden for ensilageopbevaringsanlæg og på markarealer, hvor næringsstofferne fra ensilagerester og lignende kan optages af de efterfølgende afgrøder, mens de er i anvendelse, når følgende betingelser er opfyldt:

- De åbnede wrapballer skal opbevares på en måde, hvor der ikke er fare for afstrømning af ensilagesaft til vandløb, herunder dræn, søer større end 100 m<sup>2</sup> og kystvande.
- Ensilagerester på arealet skal fjernes efter anvendelse af de enkelte wrapballer.
- Opsamlede ensilagerester skal opbevares som anden ensilage eller fast husdyrgødning.

For anlæg, der er etableret før den 1. august 2002, og som udelukkende anvendes til opbevaring af ikke-saftgivende ensilage, gælder alene kravet om fast bund.

## 15.3 Formål med kravet

LF 2.5.1	Formålet med kravet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
----------	---

## 15.4 Bemærkninger til krav LF 2.5

LF 2.5 omhandler krav til opbevaring af ensilage, herunder bl.a. krav til konstruktion af ensilageopbevaringsanlæg.

I forhold til punkt B må ensilage i markstak gerne placeres det samme sted inden for 5 år, bare der har været en afgrøde i mellem så næringsstofferne fra ensilageresterne og lignende er blevet optaget af de efterfølgende afgrøder. Dette må ikke forveksles med kravet om, at der skal gå min. 5 år imellem placering af markstak med husdyrgødningsbaseret kompost (krav LF 2.4).

## 15.5 Kravets relevans

Kravet finder anvendelse på ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold, jf. definitionen i bekendtgørelse om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning (husdyrgødningsbekendtgørelsen), og på ejendomme uden erhvervsmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervsmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

Kravet er relevant, såfremt du opbevarer ensilage på bedriften som led i landbrugsproduktionen eller har opbevaringsanlæg af denne art til rådighed.

## 15.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.5.1	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 16, stk. 1 og stk. 2, § 17, stk. 1-7, § 23, stk. 3 og § 24 i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.



# 16. LF 2.6 – Opbevaring af flydende gødning, ensilagesaft og restvand

## Tidligere KO-krav 1.12

### 16.1 Delkrav

LF 2.6.1	Beholdere til flydende husdyrgødning, ensilagesaft og restvand skal være udført af bestandige materialer, som er uigennemtrængelige for fugt. Beholderne skal dimensioneres i forhold til kapaciteten, således at de kan modstå påvirkning, herunder fra omrøring, overdækning og tømning.
LF 2.6.2	Opbevaringsanlæg for flydende husdyrgødning samt ensilagesaft og restvand skal tømmes så ofte, at de ikke løber over.
LF 2.6.3	Beholdere for flydende husdyrgødning samt ensilagesaft og restvand skal renholdes og vedligeholdes, herunder beskyttes mod tæring, så de til enhver tid overholder husdyrgødningsbekendtgørelsens krav.

### 16.2 Formål med kravet

LF 2.6.1 – LF 2.6.3	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
---------------------	--

### 16.3 Bemærkninger til krav LF 2.6

LF 2.6.1 omhandler krav til konstruktionen af beholdere til opbevaring af flydende husdyrgødning, ensilagesaft og restvand.

LF 2.6.2 vedrører at opbevaringsanlæg for flydende husdyrgødning, ensilagesaft og restvand skal tømmes så ofte, at der ikke sker overløb.

LF 2.6.3 omhandler rengøring og vedligehold af beholdere til opbevaring af flydende husdyrgødning, ensilagesaft og restvand.

Idet kravet har ophæng i bekendtgørelse om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning (husdyrgødningsbekendtgørelsen), jf. nedenstående afsnit om regelhenvisning til kravet, kan du læse mere i Miljøstyrelsens vejledning til bekendtgørelsen, som kan findes på mst.dk: <https://husdyrvejledning.dk/vejledning-til-bekendtgørelserne/husdyrgoedningsbekendtgørelsen>

Der gøres opmærksom på følgende byggeblade, der under visse betingelser, som fremgår eksplicit af byggebladene, dispenserer fra reglerne:

- Jordbassin/lagune beklædt med polymermembran til opbevaring af gylle
- Lagune beklædt med polymermembran til opbevaring af kartoffelfrugtvand

Byggebladene kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

### 16.4 Kravets relevans

Kravet finder anvendelse på ejendomme med erhvervsmæssigt dyrehold, jf. definitionen i bekendtgørelse om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning (husdyrgødningsbekendtgørelsen), og på ejendomme uden

erhvervsmæssigt dyrehold, hvis der på ejendommen anvendes eller opbevares husdyrgødning svarende til produktionen fra et erhvervsmæssigt dyrehold. Kravet finder endvidere anvendelse på jordbrugsvirksomheder, dvs. en virksomhed, der er registreret i Register for Gødningsregnskab.

Kravet er relevant, såfremt du opbevarer flydende gødning, ensilagesaft eller restvand på bedriften som led i landbrugsproduktionen eller har opbevaringsanlæg af denne art til rådighed.

## 16.5 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.6.1	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 19, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.
LF 2.6.2	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 23, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.
LF 2.6.3	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 5), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 24 i bekendtgørelse nr. 2243 af 29. november 2021 om miljøregulering af dyrehold og om opbevaring af gødning.

# 17. LF 2.7 – Udbringningsperioder for gødning

## Tidligere KO-krav 1.13

### 17.1 Delkrav

LF 2.7.1	I perioden fra efter høst, dog senest 1. oktober, indtil 1. februar må der ikke udbringes flydende organisk gødning eller kvælstofholdig kunstgødning.
LF 2.7.2	I perioden fra 1. september indtil 1. marts må der ikke udbringes flydende organisk gødning bortset fra ensilagesaft i flerårige afgrøder uden årlig høst.
LF 2.7.3	I perioden fra efter høst, dog senest 1. september, indtil følgende tidspunkter, må der ikke udbringes fast organisk gødning bortset fra have- og parkaffald og biokul: 1) 1. november på lerjord (JB-nr. 7-9) 2) 1. december på lerjord og humusjord (JB-nr. 5, 6, 10 og 11) 3) 1. februar på sandjord (JB-nr. 1-4)

### 17.2 Undtagelser til kravet

#### Undtagelser til delkrav LF 2.7.1:

I perioden fra efter høst til før 15. oktober må der udbringes flydende organisk gødning og kvælstofholdig kunstgødning på arealer med frøgræs, for hvilke der er indgået kontrakt med frøavlsfirma om levering af frø i den kommende sæson.

I perioden fra efter høst indtil 1. oktober må der udbringes flydende organisk gødning og kvælstofholdig kunstgødning på arealer omfattet af nr. 1-3:

- 1) Etablerede, overvintrende fodergræsmarker, herunder marker med udlæg af græs eller kløvergræs udsået senest i forbindelse med forårssåningen. Undtagelsen omfatter dog ikke arealer med udlæg af græs eller kløvergræs i majs.
- 2) Arealer, hvor der den følgende vinter skal være vinterraps.
- 3) Arealer, hvor der senest 20. august etableres grøngødning med gul sennep, olieræddike eller blandinger heraf, og hvor der efterfølgende etableres sukkerroer til fabrik.

I perioden fra 1. oktober indtil 1. februar må der udbringes rodfrugtvaskevand med i alt op til 60 kg kvælstof pr. hektar og 50 mm pr. hektar svarende til 500 m<sup>3</sup> pr. hektar på græsarealer udsået senest i forbindelse med forårssåningen, arealer med efterafgrøder af græs uden kvælstoffikserende afgrøder udlagt i foråret i vårafgrøder undtagen majs og arealer med flerårige energiafgrøder. Arealerne må ikke ompløjes eller nedvisnes før 1. februar i den planperiode, hvor rodfrugtvaskevandet er udbragt, og arealerne må ikke gødes med anden gødning eller afgræsses efter 1. september.

I perioden fra 1. oktober indtil 15. november må der udbringes grønsaft med maksimalt 20 kg kvælstof pr. hektar og 40 ton saft pr. hektar på græsarealer udsået senest i forbindelse med forårssåningen. Græsarealerne må ikke ompløjes før 1. februar.

På marker, der hovedsageligt er beliggende i kommuner, hvor der fra og med uge 30 og inden udgangen af uge 38 samlet set har været 30 pct. mere nedbør end klimanormalen 1961-1990 ifølge opgørelser fra DMI for ugerne 30-38, og hvor der fra og med uge 21 og inden udgangen af uge 38 samlet set har været mere nedbør end klimanormalen for 1961-1990 ifølge opgørelser og definitioner fra DMI for ugerne 21-38, kan flydende organisk gødning udbringes indtil 15. oktober på arealer, der er omfattet af delkrav LF 2.7.3, nr. 1 eller 2. Miljøstyrelsen annoncerer på styrelsens hjemmeside, [www.mst.dk](http://www.mst.dk), hvilke kommuner der det pågældende år er omfattet af denne undtagelse.

I perioden fra efter høst, dog senest den 1. oktober, indtil 1. februar må andre afgrøder end vårsåede afgrøder tildeles kvælstofholdig kunstgødning. Vintersæd må dog alene tildeles kvælstofholdig kunstgødning i perioden fra efter høst indtil 1. oktober og højt i mængder op til 15 kg kvælstof pr. hektar, der skal tildeles i forbindelse med etableringen. Den ansvarlige for driften skal kunne dokumentere overholdelsen af 1. og 2. pkt. ved opbevaring af en erklæring om tidspunktet for udbringningen og den udbragte mængde kvælstof. Den ansvarlige for driften skal opbevare dokumentationen i 5 år og fremvise den på forlangende i forbindelse med kontrol.

I perioden fra efter 1. september indtil 1. marts må der ikke udbringes flydende organisk gødning bortset fra ensilagesaft i flerårige afgrøder uden årlig høst.

Der kan udbringes ensilagesaft i perioden fra 1. november til 15. november. I perioden fra efter høst til indtil 1. november må der udbringes ensilagesaft på bevoksede arealer eller på arealer, hvor der er afgrøder den følgende vinter.

Begrænsningerne i adgangen til at udbringe flydende organisk gødning omfatter ikke restvand.  
Begrænsningerne i adgangen til at udbringe gødning gælder ikke i væksthuse og lukkede systemer.

#### Undtagelser til delkrav LF 2.7.2:

Begrænsningerne i adgangen til at udbringe flydende organisk gødning omfatter ikke restvand.  
Begrænsningerne i adgangen til at udbringe gødning gælder ikke i væksthuse og lukkede systemer.

#### Undtagelser til delkrav LF 2.7.3:

I perioden fra efter høst, dog senest den 1. oktober, indtil 1. februar må andre afgrøder end vårsåede afgrøder tildeles kvælstofholdig kunstgødning. Vintersæd må dog alene tildeles kvælstofholdig kunstgødning i perioden fra efter høst indtil 1. oktober og højt i mængder op til 15 kg kvælstof pr. hektar, der skal tildeles i forbindelse med etableringen. Den ansvarlige for driften skal kunne dokumentere overholdelsen af 1. og 2. pkt. ved opbevaring af en erklæring om tidspunktet for udbringningen og den udbragte mængde kvælstof. Den ansvarlige for driften skal opbevare dokumentationen i 5 år og fremvise den på forlangende i forbindelse med kontrol.

Der kan udbringes fast organisk gødning i perioden fra efter høst indtil etablering af afgrøder på arealer, hvor der senest 1. september etableres græs, vinterraps, vintersæd eller grøngødning med gul sennep, olieræddike eller gul sennep og olieræddike forud for sukkerroer til fabrik.

Der kan udbringes fast spildevandsslam i perioden fra efter høst indtil 20. oktober på arealer, hvor der er afgrøder den følgende vinter.

Fast organisk gødning, hvor den anvendte andel af det totale indhold i kvælstof angives til mindst 90 pct., kan tildeles i samme omfang som kvælstofholdig kunstgødning nævnt i første afsnit under dette afsnit om undtagelser til LF 2.7.3. Dette er ikke begrænset til forædlede organiske gødninger, som efter gødskningsbekendtgørelsen har et udnyttelseskrav på 90 pct. Andre organiske gødninger, der efter gødskningsbekendtgørelsen har et lavere udnyttelseskrav end forædlede organiske gødninger, f.eks. kvæggylle som har et udnyttelseskrav på 75 pct., kan også udbringes under forudsætning af, at udnyttelsen i gødningsregnskabet angives til 90 pct.

Den ansvarlige for driften skal kunne dokumentere overholdelsen af dette ved opbevaring af en erklæring om produkt navn og den anvendte andel af det totale indhold af kvælstof i den organiske gødning, der er udbragt efter

disse regler, tidspunktet for udbringningen og den udbragte mængde. Den ansvarlige for driften skal opbevare dokumentationen i 5 år og fremvise den på forlangende i forbindelse med kontrol.

Gødningsanvendelsesbekendtgørelsen indeholder ikke en lukkeperiode specifikt for fast husdyrgødning på permanente/flerårige græsmarker, som ikke høstes, herunder hvor der tages slæt. Fast husdyrgødning må derfor som udgangspunkt udbringes hele året på arealer med græs, hvor der ikke tages slæt. Dermed har jordbundstypen ingen betydning. Hvis der tages slæt, betragtes dette som høst af arealet, og de fastsatte regler gælder således herfor. Udbringning af husdyrgødning skal dog altid ske på arealer med afgrøder med en kvælstof- eller fosfornorm. En større andel af de permanente græsarealer har hverken en kvælstof- eller en fosfornorm, og det betyder, at der ikke må udbringes husdyrgødning på disse.

Begrænsningerne i adgangen til at udbringe gødning gælder ikke i væksthuse og lukkede systemer.

### 17.3 Formål med kravet

LF 2.7.1 - LF 2.7.3	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
---------------------	--

### 17.4 Bemærkninger til krav LF 2.7

Kravet omhandler i hvilke perioder gødning ikke må udbringes.

### 17.5 Kravets relevans

Kravet er relevant i de perioder, hvor gødning ikke må udbringes (lukkeperioderne).

### 17.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.7.1	Artikel 5, stk. 4, og bilag III, pkt. 1, nr. 1), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 9, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 931 af 16. juli 2024 om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning.
LF 2.7.2	Artikel 5, stk. 4, og bilag III, pkt. 1, nr. 1), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 9, stk. 12, i bekendtgørelse nr. 931 af 16. juli 2024 om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning.
LF 2.7.3	Artikel 5, stk. 4, og bilag III, pkt. 1, nr. 1), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 9, stk. 15, i bekendtgørelse nr. 931 af 16. juli 2024 om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning.

# 18. LF 2.8 – Udbringningsmetoder for husdyrgødning og kunstgødning

Tidligere KO-krav 1.14

## 18.1 Delkrav

LF 2.8.1	Udbringning af husdyrgødning og kunstgødning til arealerne skal ske med en udbringningsteknik, der sikrer en ensartet fordeling.
----------	--

## 18.2 Formål med kravet

LF 2.8.1	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
----------	--

## 18.3 Bemærkninger til krav LF 2.8

Kravet omhandler, at udbringning af husdyrgødning og kunstgødning skal ske ved hjælp af en udbringningsteknik, der sikrer en ensartet fordeling.

## 18.4 Kravets relevans

Kravet er relevant i perioder, hvor udbringning af gødning er tilladt.

## 18.5 Regelhenviisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.8.1	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 6), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 10, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 931 af 16. juli 2024 om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning.

# 19. LF 2.9 – Udbringnings- og arealrestriktioner for gødning

## Tidligere KO-krav 1.15

### 19.1 Delkrav

LF 2.9.1	Gødning må ikke udbringes på en måde og på sådanne arealer, at der er fare for afstrømning til vandløb, herunder dræn, søer større end 100 m <sup>2</sup> og kystvande. Udbringning af gødning på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket jord er ikke tilladt. Husdyrgødning må ikke udbringes på en måde og på sådanne arealer, at der er fare for afstrømning til vandforsyningsanlæg.
LF 2.9.2	Gødning må ikke udbringes på stejle skråninger med en hældning på mere end 6° ned mod åbne vandløb, søer større end 100 m <sup>2</sup> eller kystvande inden for en afstand af 20 m fra vandløbets, søens eller kystvandets afgrænsning ved daglige vande.

### 19.2 Undtagelser til kravet

Delkrav LF 2.9.2 omfatter ikke stejle skråninger med en hældning på mellem 6° og 12°, for så vidt angår:

- 1) flydende organisk gødning og vandige ekstrakter af bioaske, som nedfældes i parallel retning i forhold til det nærliggende vandmiljø,
- 2) flydende kunstgødning, og
- 3) fast kunstgødning, der er placeret i forbindelse med såning eller nedbragt.

### 19.3 Formål med kravet

LF 2.9.1 - LF 2.9.2	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
---------------------	--

### 19.4 Bemærkninger til krav LF 2.9

Kravet omhandler udbringnings- og arealrestriktioner for gødning.

### 19.5 Kravets relevans

Kravet er særligt relevant i perioder, hvor udbringning er tilladt og med lave temperaturer, tørbrud og/eller megen nedbør f.eks. i vintermånederne.

## 19.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.9.1	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 2), 3) og 4), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 10, stk. 8, i bekendtgørelse nr. 931 af 16. juli 2024 om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning.
LF 2.9.2	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, bilag II, A, nr. 2), 3) og 4), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 10, stk. 9, i bekendtgørelse nr. 931 af 16. juli 2024 om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning.



# 20. LF 2.10 - Gødskningsfri 2-metersbræmmer langs vandløb og søer

Tidligere KO-krav 1.16

## 20.1 Delkrav

LF 2.10.1	Gødning må ikke udbringes i en bræmme på 2 meter langs åbne, naturlige vandløb og søer. Det samme gælder langs kunstige vandløb og søer, der i Lov om vandplanlægning, enten skal opfylde miljømålene "godt økologisk potentiale" eller "maksimalt økologisk potentiale".
-----------	---

## 20.2 Undtagelser til kravet

Kravet gælder ikke for de vandløb og søer, som ikke er omfattet af vandløbsloven. Det drejer sig om:

- "enkeltmandsvandløb", vandløb, der med eventuelle tilhørende søer fra udspring til udløb i havet udelukkende løber på en ejendom
- "enkeltmandssøer", søer uden til- og afløb, som udelukkende er beliggende på én ejendom – uanset søens størrelse
- Isolerede søer (dvs. søer uden til- og afløb) under 100 m<sup>2</sup>, uanset om der er tale om en naturlig sø, og uanset om søen har mere end 1 bredejer

## 20.3 Formål med kravet

LF 2.10.1	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
-----------	--

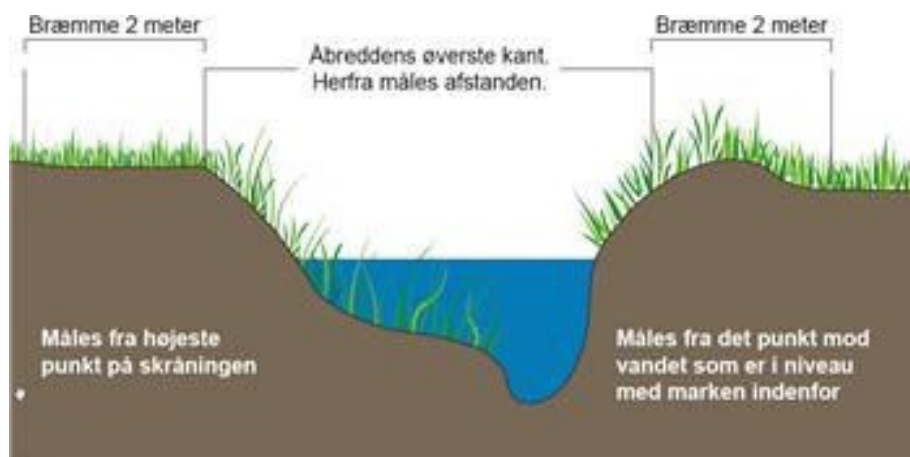
## 20.4 Bemærkninger til krav LF 2.10

Dette krav omhandler udelukkende et gødskningsforbud i 2-metersbræmmer langs vandløb og søer. Dette forbud udspringer af gødningsanvendelsesbekendtgørelsen, jf. nedenstående afsnit om regelhenvisning til kravet. Forbuddet er formuleret således, at gødning ikke må udbringes på arealer, der er omfattet af vandløbslovens § 69, stk. 1. Efter vandløbsloven skal 2-metersbræmmen betragtes som en del af vandløbet eller søen.

For så vidt angår søer, er det kun søer markeret i IMK med bræmmemarkering, der er omfattet af kravet om 2-metersbræmmer.

Kravet gælder ikke for rørlagte strækninger af vandløb.

Bræmmen på 2 meter langs vandløb og søer beregnes fra vandløbets eller søens øverste kant. Den øverste kant er overgangen fra det skrånende terræn mod vandløbet eller søen til det flade terræn, der normalt kan jordbehandles. "Den øverste kant" af visse søer er overgangen mellem bevoksningen af vand- og sumpplanter og egentlig landplanter.



Vær opmærksom på, at overtrædelser af dette krav også kan være en overtrædelse af krav GLM 4.1.

## 20.5 Kravets relevans

Kravet er relevant, hvis du har arealer med 2-metersbræmmer. Kravet er relevant hele året, da kontrollen også er en kontrol af de nationale regler.

## 20.6 Regelhenviisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.10.1	Artikel 4, stk. 1, artikel 5, stk. 4, og bilag II, A, nr. 4), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 10, stk. 11, i bekendtgørelse nr. 931 af 16. juli 2024 om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning.

# 21. LF 2.11 – Udarbejdelse af gødningsregnskab

## Tidligere KO-krav 1.17

### 21.1 Delkrav

LF 2.11.1	Virksomheden skal hver planperiode senest den følgende 31. marts udarbejde gødningsregnskab for den afsluttede planperiode. Det udfærdigede gødningsregnskab skal kunne forevises på anfordring ved Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøs kontrolbesøg.
LF 2.11.2	Virksomhedens gødningsregnskab skal opbevares i mindst 5 år.

### 21.2 Formål med kravet

LF 2.11.1 - LF 2.11.2	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
-----------------------	--

### 21.3 Bemærkninger til krav LF 2.11

Hvis din virksomhed er registreret eller registreringspligtig i Register for Gødningsregnskab, skal du hvert år senest 31. marts udarbejde et gødningsregnskab for den afsluttede planperiode.

Du skal kunne forevise gødningsregnskabet ved kontrolbesøget. Du skal tillige opbevare gødningsregnskabet i mindst 5 år.

For mere information om gødningsregnskab og Register for Gødningsregnskab se Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøs årlige vejledning om gødsknings- og harmoniregler:

<https://lbst.dk/planter/goedning/goedsknings-og-harmoniregler/harmonireglerne>

### 21.4 Kravets relevans

Kravet gælder for virksomheder, der er registrerede eller registreringspligtige i Register for Gødningsregnskab efter gødskningsloven.

### 21.5 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.11.1	Artikel 5, stk. 4, bilag II, B, nr. 7 og 9), og bilag III, pkt. 1, nr. 3), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 42, stk. 1, i lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om næringsstofreducerende tiltag, jf. lovbekendtgørelse nr. 1053 af 10. juli 2023, og § 16 i bekendtgørelse nr. 898 af 2. juli 2024 om jordbrugets anvendelse af gødning i planperioden 2024/2025.

LF 2.11.2	Artikel 5, stk. 4, bilag II, B, nr. 7 og 9), og bilag III, pkt. 1, nr. 3), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 43, stk. 4, fsva. gødningsregnskab, i lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om næringsstofreducerende tiltag, jf. lovbekendtgørelse nr. 1053 af 10. juli 2023.
-----------	--	--

## 22. LF 2.12 – Administrativt krav: Ligevægten mellem virksomhedens kvælstofforbrug og kvælstofbehov

Tidligere KO-krav 1.19

### 22.1 Delkrav

LF 2.12.1	I planperioden må forbruget af kvælstof til gødningsformål ikke overstige virksomhedens kvote for kvælstof.
-----------	---

### 22.2 Formål med kravet

LF 2.12.1	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
-----------	--

### 22.3 Bemærkninger til krav LF 2.12

Kravet kontrolleres administrativt.

Kravet omhandler, at der skal være balance mellem din beregnede kvælstofkvote for planperioden og den mængde kvælstof, du har tildelt dine arealer.

For mere information om beregning af virksomhedens kvælstofforbrug og kvælstofkvote se Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø's årlige vejledning om gødsknings- og harmoniregler:

<https://lbst.dk/planter/goedning/goedsknings-og-harmoniregler/harmonireglerne>

### 22.4 Kravets relevans

Kravet gælder for virksomheder, der er registrerede eller registreringspligtige i Register for Gødningsregnskab efter gødskningsloven.

### 22.5 Regelhenviisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.12.1	Artikel 5, stk. 4, og bilag III, pkt. 1, nr. 3), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 12 i lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om næringsstofreducerende tiltag, jf. lovbekendtgørelse nr. 1053 af 10. juli 2023.

## 23. LF 2.13 – Etablering af plantedække

Tidligere KO-krav 1.21

### 23.1 Delkrav

LF 2.13.1

Virksomheder, som har planteavl, husdyravl eller kombinationer heraf, og som disponerer over et areal på 10 hektar eller derover, der er omfattet af en fosfornorm eller kvælstofnorm skal i planperioden udlægge arealer etableret med pligtige efterafgrøder og husdyrefterafgrøder efter normale driftsmæssige principper med henblik på en effektiv kvælstofoptagelse i efteråret. Virksomheder med et efterafgrødegrundareal på mindre end 10 hektar er dog ikke forpligtet til at etablere efterafgrøder.

Arealet med pligtige efterafgrøder skal udgøre mindst 10,7 pct. af virksomhedens efterafgrødegrundareal. For virksomheder, der udbringer husdyrgødning og anden organisk gødning svarende til 80 kg kvælstof eller der over pr. hektar harmoniareal, skal arealet med pligtige efterafgrøder mindst udgøre 14,7 pct. af efterafgrødegrundarealet.

Virksomheder, der udbringer husdyrgødning og anden organisk gødning svarende til 30 kg kvælstof eller der over pr. hektar harmoniareal, skal udover pligtige efterafgrøder, udlægge arealer etableret med husdyrefterafgrøder, hvis virksomheden har arealer i et opland, som der i planperioden er fastsat husdyrefterafgrødekrav for, jf. bilag 2 i plantedækkebekendtgørelsen.

Etableringen af pligtige efterafgrøder og husdyrefterafgrøder skal ske med de afgrødetyper og inden for de frister, der fremgår af plantedækkebekendtgørelsen. Virksomheden kan vælge helt eller delvis at opfylde sit efterafgrødekrav ved at anvende et eller flere af de alternative virkemidler, der fremgår af plantedækkebekendtgørelsen.

### 23.2 Formål med kravet

LF 2.13.1

Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.

### 23.3 Bemærkninger til krav LF 2.13

Kravet omhandler, at etablering af efterafgrøder skal foretages efter normale driftsmæssige principper med henblik på en effektiv kvælstofoptagelse i efteråret.

Etableringen af pligtige efterafgrøder og husdyrefterafgrøder skal ske med de afgrødetyper og inden for de frister, der fremgår af plantedækkebekendtgørelsen. For planperioden 2024/2025 fremgår afgrødetyperne og fristerne af §§ 8-13 i bekendtgørelse nr. 924 af 9. juli 2025 om næringsstofreducerende tiltag og dyrkningsrelaterede tiltag i jordbruget for planperioden 2024/2025 (plantedækkebekendtgørelsen 2024/2025).

En virksomhed kan vælge helt eller delvist at opfylde sit efterafgrødekrav ved at anvende et eller flere af de alternative virkemidler, der fremgår af plantedækkebekendtgørelsen. For planperioden 2024/2025 fremgår de alternative virkemidler af §§ 14-24 i bekendtgørelse nr. 924 af 9. juli 2025 om næringsstofreducerende tiltag og dyrkningsrelaterede tiltag i jordbruget for planperioden 2024/2025 (plantedækkebekendtgørelsen 2024/2025).

For nærmere beskrivelse af hvilke afgrødetyper og etableringsfrister, der skal overholdes, samt de mulige alternative virkemidler se Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø's årlige vejledning om pligtige efterafgrøder og husdyrefterafgrøder og dyrkningsrelaterede tiltag: <https://lbst.dk/planter/efterafgroeder-og-jordbearbejdning/efterafgroeder/pligtige-og-husdyrefterafgroeder>

## 23.4 Kravets relevans

Kravet er relevant for virksomheder, som har planteavl, husdyravl eller kombinationer heraf, og som disponerer over et areal på 10 hektar eller derover, der er omfattet af en fosfornorm eller kvælstofnorm efter § 5, stk. 6 og § 13, stk. 3, i gødskningsloven. Virksomheder med et efterafgrødegrundareal på mindre end 10 hektar er dog ikke forpligtet til at etablere efterafgrøder.

## 23.5 Regelhenvvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.13.1	Artikel 5, stk. 4, og bilag II, B, nr. 8), i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 4, stk. 1, 3 og 4, og § 5, i bekendtgørelse nr. 924 af 9. juli 2024 om næringsstofreducerende tiltag og dyrkningsrelaterede tiltag i jordbruget for planperioden 2024/2025.

## 24. LF 2.14 – Administrativt krav: Grænser for tildeling af organisk gødning (organisk kvælstofarealkrav)

Tidligere KO-krav 1.22

### 24.1 Delkrav

LF 2.14.1	Det beregnede organiske kvælstofarealkrav må for en planperiode ikke overstige harmoniarealet på en jordbrugsvirksomhed. Den ansvarlige for driften skal kunne dokumentere, at kravet er opfyldt.
-----------	---

### 24.2 Formål med kravet

LF 2.14.1	Formålet er at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget og at forebygge yderligere forurening af denne art. At beskytte menneskets helbred, de levende ressourcer og vandøkosystemerne.
-----------	--

### 24.3 Bemærkninger til krav LF 2.14

Kravet kontrolleres administrativt.

Det organiske kvælstofarealkrav beregnes som jordbrugsvirksomhedens samlede mængde kvælstof i organisk gødning til rådighed for tildeling, opgjort i kg kvælstof og divideret med 170 kg kvælstof pr. hektar.

Den ansvarlig for driften skal kunne dokumentere, at det organiske kvælstofarealkrav er overholdt.

For mere information se Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøs årlige vejledning om gødsknings- og harmoniregler: <https://lbst.dk/planter/goedning/goedsknings-og-harmoniregler/harmonireglerne>

*Kvægundtagelsen er udløbet fra og med planperioden 2024/2025:*

Fra og med planperioden 2024/2025 er det ikke længere muligt for jordbrugsvirksomheder at få tilladelse til at udbringe op til 230 kg kvælstof fra organisk gødning, herunder husdyrgødning, pr. hektar harmoniareal, idet kvægundtagelsen er udløbet.

Jordbrugsvirksomheder, som har fået tilladelse til at udbringe op til 230 kg kvælstof fra organisk gødning, herunder husdyrgødning, pr. hektar harmoniareal i planperioden 2023/2024 skal fortsat opfylde tilladelsens betingelser, hvilket følger af bekendtgørelse nr. 931 af 16. juli 2024 om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning (gødningsanvendelsesbekendtgørelsen).

Du kan læse mere om udløb af kvægundtagelsen her:

[https://lbst.dk/Media/638537911130568444/Faktaark\\_kvægundtagelsen.pdf](https://lbst.dk/Media/638537911130568444/Faktaark_kvægundtagelsen.pdf)

### 24.4 Kravets relevans

Kravet gælder for virksomheder, der er registrerede eller registreringspligtige i Register for Gødningsregnskab efter gødskningsloven.



## 24.5 Regelhenvvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 2.14.1	Artikel 5, stk. 5, og bilag III, pkt. 2, i nitratdirektivet 91/676/EØF	§ 14, stk. 1, 1. pkt., og stk. 2, i bekendtgørelse nr. 931 af 16. juli 2024 om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning.

# 25. GLM 4.1 – 3-metersbræmmer langs søer og vandløb

GLM 4 er en delvis videreførelse af GLM 1-kravet i CAP 2014 reformperioden.

## 25.1 Delkrav

GLM 4.1.1	Jordbehandling, gødskning, sprøjtning med plantebeskyttelsesmidler samt dyrkning af andre afgrøder end græs eller andet grøntfoder må ikke finde sted i en bræmme på 3 meter langs vandløb og søer, der er omfattet af 2-metersbræmmer efter lov om vandløb.
-----------	--

## 25.2 Undtagelser til kravet

Kravet gælder ikke for vandløb og søer, som ikke er omfattet af § 69, stk. 1, lov om vandløb (vandløbsloven). Det drejer sig om:

- "Enkeltmandsvandløb", vandløb, der med eventuelle tilhørende søer fra udspring til udløb i havet udelukkende løber på en ejendom.
- "Enkeltmandssøer", søer uden til- og afløb, som udelukkende er beliggende på én ejendom – uanset søens størrelse.
- Isolerede søer (dvs. søer uden til- og afløb) under 100 m<sup>2</sup>, uanset om der er tale om en naturlig sø, og uanset om søen har mere end 1 bredejer.

## 25.3 Formål med kravet

GLM 4.1	Kravet skal medvirke til at beskytte vandløb mod forurening og afstrømning fra landbrugsarealer, og forhindre jorderosion fra bræmmerne langs vandløb og søer. Fastholdelsen af plantedække i 3-metersbræmmer skaber habitater til flora og fauna, og bræmmerne kan agere som spredningskorridorer samt forebygge eutrofiering, hvilket vil gavne biodiversitet.
---------	--

## 25.4 Kravets indhold

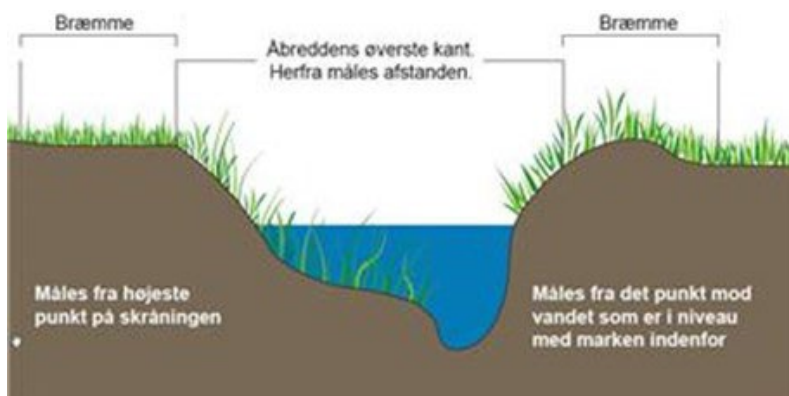
Du kan se om du har krav om 3-metersbræmmer langs søer og vandløb på din bedrift ved at gå ind i Internet Markkort (IMK) og slå kortlaget "3-metersbræmmer 2024" til. Hvis du fortsat er i tvivl om, hvorvidt vandløbet på din bedrift bør være pålagt krav om bræmmer, kan du henvende dig til din kommune. Kommunerne kan som vandløbsmyndighed foretage en vurdering heraf.

Hvis du ikke søger støtte til nogen af dine landbrugsarealer, skal du fortsat kun opfylde det nationale krav om 2-metersbræmmer jf. § 69 i bekendtgørelse af lov om vandløb (vandløbsloven). Gødskning i 2-metersbræmmerne er desuden en overtrædelse af krav LF 2.10.

Afgræsning og høslæt er tilladt i 3-metersbræmmerne. Høslæt skal dog tages på en måde, hvor der ikke er risiko for udskridning af bræmme eller bred. Hvis du vælger at lade dine 3-metersbræmmer på dit omdriftsareal indgå i opfyldelsen af GLM 8-kravet om mindst 4 pct. ikke-produktive elementer, må du *ikke* foretage afgræsning eller

høslæt i 3-metersbræmmen. Det skyldes, at 3-metersbræmmen nu også skal leve op til GLM 8-kravet. Du kan læse mere om GLM 8 i afsnit 34.

Bræmmen på 3 meter langs vandløb og søer beregnes fra vandløbets eller søens øverste kant. Den øverste kant er overgangen fra det skrånende terræn mod vandløbet eller søen til det flade terræn, der normalt kan jordbehandles. "Den øverste kant" af visse søer er overgangen mellem bevoksningen af vand- og sumplanter og egentlig landplanter.



Figur 4.1. Illustrationen viser hvor en bræmme regnes fra alt efter overgangen fra tærren mod vandløb.

## 25.5 Kravets relevans

Kravet gælder hele året.

## 25.6 Regelhenviisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
GLM 4.1.1	GLM 4, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021, jf. forordningens artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1.	

# 26. GLM 5.1 – Pløjeforbud på jorderosionsfølsomme områder

GLM 5 er en delvis videreførelse af det tidligere krydsoverensstemmelseskrav 1.37

## 26.1 Delkrav

GLM 5.1.1	I perioden fra og med den 1. oktober til og med den 15. februar i det følgende kalenderår må der ikke foretages pløjning af arealer, som har en høj risiko for jorderosion.
-----------	---

## 26.2 Undtagelser til kravet

Arealer med forekomst af majshalvmøl og aksløberens larve er undtaget fra pløjeforbuddet. Undtagelsen muliggør vendende jordbearbejdning med henblik på bekæmpelse af de nævnte skadedyr. Du skal sikre dig dokumentation for forekomsten af de nævnte skadedyr på de pågældende arealer, hvis du vil gøre brug af undtagelsen. Dokumentationen skal bruges i tilfælde af kontrol og kan udgøres af fotos, som viser forekomsten af skadedyrene sammen med kendetegn som veje, træformationer m.v., som geografisk knytter billedet til det pågældende areal.

## 26.3 Formål med kravet

GLM 5.1	Formålet med kravet er at reducere tab/ udtømmning af jord forårsaget af erosion, ved at anvende de mest skånsomme jordbearbejdningsteknikker og ved at tage hensyn til, at hældninger øger risikoen for jorderosion.
---------	---

## 26.4 Kravets indhold

Det er tilladt at foretage lettere jordbearbejdning som harvning, men ikke vendende jordbearbejdning. Du kan se, om du har arealer, som er omfattet af kravet ved at gå ind i Internet Markkort (IMK) og slå korttemaet "GLM jorderosion" til. Korttemaet er baseret på et erosionsrisikokort udviklet af Aarhus Universitet i 2020, som har modelleret erosionsrisiko på tværs af landet med data fra flere forskellige risikofaktorer, som påvirker jorderosion i landskabet, herunder arealets jordtype, landskabets topografi og hældning, nedbør samt afgrødetype. De arealer der er omfattet af GLM 5.1, er arealer med mindst 7,5 tons jorderosionsrisiko per ha per år, der er mindst 0,75 ha sammenhængende polygon i markblok. Mindstestørrelsen er taget med i korttemaet. Dvs. at alle polygoner, du kan se på kortet, er omfattet af GLM 5.

Kravet handler om jorderosion forårsaget af vand. Kravet handler ikke om vinderosion, fordi vinderosion i forvejen håndteres i Danmark gennem etablering af læhegn, efterafgrøder og i stigende grad af dyrkning af vintersæd, der skaber jorddække i den erosionsfølsomme periode.

Du må gerne etablere eksempelvis brak eller småbiotoper på det erosionsfølsomme areal, hvis det ligger på et omdriftsareal, og lade det indgå i din opfyldelse af GLM 8-kravet om mindst 4 pct. ikke-produktive elementer. Du skal i så fald sikre, at du også overholder kravene til de pågældende ikke-produktive elementer i GLM 8 (læs mere om GLM 8 i afsnit 34).

## 26.5 Kravets relevans

Kravet gælder i perioden fra og med den 1. oktober til og med den 15. februar.

## 26.6 Regelhenvvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
GLM 5.1.1	GLM 5, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021, jf. forordningens artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1.	

# 27. GLM 6.1 – Jorddække i perioder med særlig risiko for forringelse af jordens dyrkningsmæssige potentiale

GLM 6 er en delvis videreførelse af GLM 4 (KO-krav 1.33, "plantedække på braklagte arealer") i 2014 reformperioden.

## 27.1 Delkrav

GLM 6.1.1	<p>På omdriftsarealer og arealer med permanente afgrøder skal der være jorddække i følgende perioder:</p> <ol style="list-style-type: none"><li>1. På arealer med jordbundstyperne JB 7-9 samt arealer, hvor der senest er høstet roer skal der være jorddække fra høst til den 1. oktober.</li><li>2. På arealer med jordbundstyperne JB 5, 6, 10 og 11 samt arealer, hvor der senest er høstet flerårige vedplanter eller gartneriafgrøder skal der være jorddække fra høst til den 20. oktober.</li><li>3. På arealer med jordbundstyperne JB 1-4 skal der være jorddække fra høst til den 1. februar i det følgende år.</li></ol> <p>På braklagte arealer og andre arealer, hvorpå der ikke sker høst i kalenderåret, er der krav om jorddække fra den 1. september indtil hhv. 1. oktober, 20. oktober eller 1. februar afhængig af jordbundstypen.</p>
-----------	--

## 27.2 Undtagelser til kravet

Kravet gælder ikke for:

- Arealer med omdriftsgræs eller permanent græs.
- Arealer, hvor der senest er høstet kartofler.
- Planteskoler.
- Arealer med forekomst af majshalvmøl og aksløberens larve er undtaget fra jorddækkekravet. Undtagelsen muliggør vendende jordbearbejdning med henblik på bekæmpelse af de nævnte skadedyr. Du skal sikre dig dokumentation for forekomsten af de nævnte skadedyr på de pågældende arealer, hvis du vil gøre brug af undtagelsen. Dokumentationen skal bruges i tilfælde af kontrol og kan udgøres af fotos, som viser forekomsten af skadedyrene sammen med kendetegn som veje, træformationer m.v., som geografisk knytter billedet til det pågældende areal.

Du må gerne inden for de følsomme perioder foretage mekanisk behandling af ukrudt og spildfrø efter høst på visse arealer, også selvom dette sker i flere omgange eller så sent på året, at det ikke efterfølgende er muligt at etablere jorddække. Tilladelsen kan benyttes på følgende arealer:

- Arealer, der er certificeret økologiske.
- Arealer, som er under omlægning til økologi.
- Arealer, hvor der ikke anvendes pesticider i hele kalenderåret.

Gartneriafgrøder er som udgangspunkt omfattet af krav om jorddække indtil den 20. oktober, medmindre der er tale om visse grøntsagsafgrøder, som beskrives i afsnit 27.2.1. Fra og med 2024 er der nogle gartneriafgrøder som *ikke* er pålagt det samme krav om jorddække i hele perioden. Du kan se hvilke afgrøder, der er klassificeret som gartneriafgrøder i den til enhver tid gældende bekendtgørelse om næringsstofreducerende tiltag og dyrkningsrelaterede tiltag (Bilag 5).

### 27.2.1 Særlige tilladelser for grøntsagsafgrøder

På arealer, hvor der senest er høstet visse grøntsagsafgrøder er det tilladt at fjerne planterester efter høst. Det gælder også selvom fjernelse sker så sent, at det ikke efterfølgende er muligt at etablere jorddække på arealerne. Dette er med henblik på at reducere risikoen for at der opformerer sygdomme på arealerne efter høst.

Tilladelse til at fjerne jorddække umiddelbart efter høst gælder på arealer, hvor der er høstet følgende grøntsags- afgrøder:

Afgrødekode	
400	Asieagurker
427	Babyleaves
402	Bladselleri
403	Blomkål
404	Broccoli
553	Centnergræskar
406	Grønkål
408	Hvidkål
429	Jordskokker, konsum
409	Kinakål
410	Knoldselleri
411	Løg
552	Mandelgræskar
551	Moskusgræskar
415	Porre
416	Rosenkål
417	Rødbede
418	Rødkål
420	Salat (friland)
428	Spidskål
422	Spinat
421	Savoykål
423	Suktermajs
424	Ærter, konsum

### 27.2.2 Særlige tilladelser for frøafgrøder

På arealer, hvor der i det følgende kalenderår skal dyrkes frøafgrøder er det tilladt at lave falsk såbed i løbet af efteråret og vinteren forud for såning. Det betyder, at hvis du skal udså græsfrø i foråret 2025, må du gerne lave falsk såbed i løbet af efteråret 2024 på de marker, der skal etableres med græsfrø.

Et falsk såbed forstås her som et såbed, der forberedes på forhånd i forhold til det egentlige såbed, med det formål at bekæmpe ukrudt og spildfrø inden en afgrøde etableres i det egentlige såbed. Det foregår typisk gennem gentagne jordbearbejdninger over en periode, hvorved flere generationer af ukrudt og spildfrø bekæmpes. Et falsk såbed i frøproduktion kan være en vigtig metode til forberedelse af marken forud for etablering af frøafgrøden.

Tilladelsen til at anvende falsk såbed gælder for alle typer frøafgrøder, dvs. både græsfrø og havefrø. Hvis du vælger at benytte dig af tilladelsen til at anvende falsk såbed skal du kunne dokumentere, at du sår frøafgrøder på arealet i det følgende kalenderår samt at du har aftale om afsætning af frø fra arealet. Det kan være i form af en kontrakt med frøfirmaet der leverer frøene og som opkøber din produktion af frø. Dokumentation skal ikke sendes til Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø på forhånd, men vil blive påkrævet i forbindelse med en kontrol. Hvis du ikke har en endelig kontrakt på kontroltidspunktet, skal du efterfølgende indsende den endelige kontrakt med frøfirmaet om afsætning af frø fra arealerne, hvor der var anvendt falsk såbed, senest 1. juni i året, hvor frøafgrøden blev sået. Manglende dokumentation kan medføre en overtrædelse af GLM 6.

Der kan være tilfælde, hvor du modtager færre frø, end du havde forventet. Hvis du om foråret sår frøafgrøder på et mindre areal end det, der blev forberedt med falsk såbed om efteråret, er det nødvendigt, at du kan redegøre for, at du i efteråret handlede i god tro og forventede at modtage den rette mængde frø der passede til det areal du behandlede med falsk såbed. Dette kan dokumenteres gennem skriftlig dokumentation eller kommunikation med frøfirmaet inden påbegyndelse af falsk såbed.

Hvis du laver falsk såbed forud for etablering af græsfrø, skal du være opmærksom på, at du kun må gøre dette to gange på det samme areal i hele reformperioden, dvs. fra 2024 til og med 2027. Dette krav gælder kun græsfrø. Du er ikke pålagt denne begrænsning, hvis du dyrker havefrø.

### 27.3 Formål med kravet

GLM 6.1	<p>Formålet med kravet er at beskytte jordens dyrkningsmæssige potentiale i perioder, hvor dette potentiale er i størst risiko for at blive forringet.</p> <p>Jordens dyrkningsmæssige potentiale er afhængig af mange faktorer, i hovedparten jordens fysiske struktur, indhold af organisk materiale og reduktion i udvaskning af næringsstoffer fra jorden.</p>
---------	--

### 27.4 Kravets indhold

Kravet træder som udgangspunkt i kraft fra høst og frem til henholdsvis 1. oktober, 20. oktober eller 1. februar afhængig af jordbunds- og afgrødetypen. På arealer der ikke høstes, såsom brak, starter kravet om jorddække fra 1. september i stedet for 'fra høst' og frem til hhv. 1. oktober, 20. oktober eller 1. februar afhængig af jordbundstypen. Det betyder, at har du et brakareal på tung lerjord, dvs. JB 7 – 9, så er der jf. GLM 6 kun et krav om jorddække fra 1. september indtil 1. oktober. Men har du brak på sandjord, dvs. JB 1 – 4, er der jf. GLM 6 et krav om jorddække fra 1. september indtil 1. februar det følgende kalenderår.

Hvor perioden er fastlagt ud fra afgrøden på arealet, er det særligt vigtigt for kontrollen med kravet, at du har anmeldt den korrekte afgrøde i fællesskemaet (FS). Dette gælder for alle arealer med roer (hvor kravet om jorddække uafhængigt af jordbundstypen gælder frem til 1. oktober) og arealer med flerårige vedplanter eller gartneriafgrøder, hvor kravet om jorddække uafhængigt af jordbundstypen gælder frem til 20. oktober, dog bortset fra udpegede gartneriafgrøder med sygdomsrisici. Det samme gælder med hensyn til undtagelserne til kravet, herunder undtagelsen for arealer, hvor der dyrkes kartofler.

Jorddække kan bestå af eksempelvis vinterafgrøder, brak, efterafgrøder, planterester eller stubmarker. Spildkornsmarker kan også opfylde kravet. Der stilles altså ikke krav til, hvilken type af jorddække du skal opfylde kravet med. Det væsentlige er, at der ikke forekommer bar/sort (pløjet) jord i perioden, hvor dit areal har krav om jorddække. Du må gerne foretage jordbehandling som stubharvning, så længe der er synlige planterester fra stub på marken efter jordbehandlingen. Det betyder også, at uanset hvordan du vælger at sikre jorddække, skal jorddækket være jævnt fordelt på hele marken, således at der ikke forekommer større, sammenhængende delområder på en mark uden jorddække.

Herunder er billeder med eksempler på marker der overholder GLM 6-kravet om jorddække, og en mark som ikke gør.



**Billede 1**

Eksempel på en mark der overholder GLM 6-kravet om jorddække med stub jævnt fordelt på arealet.

Stub efterladt på arealet er tilstrækkeligt til at overholde GLM 6-kravet om jorddække. Marken i "Billede 1" viser et eksempel på en stubmark der overholder kravet.



**Billede 2**

Eksempel på en mark der overholder GLM 6-kravet med planterester jævnt fordelt på arealet.

Planterester der er jævnt fordelt på marken er også tilstrækkeligt til at overholde GLM 6-kravet om jorddække. "Billede 2" viser et eksempel på en mark med planterester der overholder GLM 6.



**Billede 3**

Eksempel på en mark med bar jord der således ikke overholder GLM 6-kravet.

Sort (pløjet) jord kan dog ikke opfylde GLM 6-kravet om jorddække. Et eksempel på en sort mark der overtræder GLM 6 er illustreret på "Billede 3".



### Omlægningsperiode

Du må gerne omlægge til en anden afgrøde til enhver tid inden for perioden, hvor der er krav om jorddække. I så fald skal du udså nyt plantedække senest fire uger efter jordbearbejdning der fjerner jorddække. Hvis du omlægger fra græsfrø til en ny afgrøde, har du dog en længere periode til at udså nyt plantedække, på højst 6 uger efter fjernelse af jorddækket.

### Sammenhæng til nationale regler

Vær opmærksom på, at kravet i store træk følger de nationale regler for jordbearbejdning i den til enhver tid gældende bekendtgørelse om næringsstofreducerende tiltag og dyrkningsrelaterede tiltag i jordbruget (plantedækkebekendtgørelsen), men der er forskelle i de to regelsæt som du skal være opmærksom på. Særligt skal du være opmærksom på, at GLM 6-kravet om jorddække på sandjord fra høst til 1. februar gælder for alle sandjorder, inklusiv efterafgrøder på sandjord. Ifølge de nationale efterafgrødere regler i plantedækkebekendtgørelsen må du gerne destruere efterafgrøder fra 20. oktober, uanset hvilken jordtype de ligger på. Da GLM 6 er et krav om jorddække, kan kravet godt overholdes med planterester eller stub, hvorfor en nedvisning af efterafgrøderne der efterlader planterester vil være tilstrækkeligt til at opfylde kravet. Hvis du dog nedpløjer dine efterafgrøder på sandjord den 20. oktober og herefter lader marken ligge sort henover vinteren, risikerer du at få en overtrædelse af GLM 6.

### Opdaterede jordbundstypekort

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har modtaget opdaterede jordbundstypekort fra Aarhus Universitet, som kan give anledning til omklassifikationer af jordbundstypen (udtrykt som JB-nummer) på markerne. De nye JB-kort implementeres løbende under GLM 6 i 2024-2025. Den løbende implementering sker for at sikre, at der er tid til markplanlægningen for de landbrugere, som får skærpet krav om jorddække, eksempelvis ved en omklassifikation af en mark fra JB 6 til JB 4.

Det betyder, at på arealer, hvor kravet lempes i 2024, vil det nye JB-nummer være gældende fra høst 2024. På arealer, hvor kravet skærpes, vil det gamle JB-nummer fortsat være gældende fra høst 2024. På disse arealer vil det nye JB-nummer være gældende fra høst 2025.

Du kan se dine markers overlap med jordbundskortene i Internet Mark Kort (IMK) ved at gå ind under "Korttemaer" og vælge "Jordbunds- og tærrenforhold". Kortet ved navn "Jordbundstype" er de nye kort, mens "Jordbundstype 2020-2024" er de gamle kort. Kortet "Jordbundstype 2014-2019" skal du se bort fra ift. GLM 6.

Hvis en mark overlapper med flere jordbundstyper, er det det dominerende JB-nummer, der gælder.

Udfordringsretten gælder fortsat, hvis du mener, at jordbundsklassifikationen ikke er korrekt.

## 27.5 Kravets relevans

Kravet gælder fra høst (eller fra 1. september på arealer der ikke høstes) til den 1. februar. Som udgangspunkt forstås høst som når hele marken er høstet.

Hvis en afgrøde høstes i etaper med henblik på umiddelbar afsætning, og der efterlades bar/sort jord, skal der som udgangspunkt sikres jorddække på anden vis inden for den følsomme periode. I tilfælde hvor dette ikke er opfyldt, vil der lægges særlig vægt på de landbrugsfaglige begrundelser, der måtte være for at efterlade bar jord på et delvist høstet areal.

## 27.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
GLM 6.1.1	GLM 6, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021, jf. forordningens artikel 12, stk.1, og 13, stk. 1.	

# 28. GLM 7.1 – Afgrøderotation på omdriftsjord

## 28.1 Delkrav

GLM 7.1.1	Mindst 35 pct. af omdriftsarealet på en bedrift skal udlægges til en anden afgrødekategori, end der blev dyrket på det pågældende areal i det foregående kalenderår.
GLM 7.1.2	Der må ikke dyrkes samme afgrødekategori på samme omdriftsareal i mere end tre kalenderår i træk.

## 28.2 Undtagelser til kravet

Følgende arealer er ikke omfattet af GLM 7.1.1 og GLM 7.1.2:

- Braklagte arealer
- Arealer med græs eller andet grøntfoder
- Arealer med visse flerårige afgrøder, jf. nærmere nedenfor.
- Arealer med visse grøntsager på friland, jf. nærmere nedenfor.
- Arealer med visse medicinplanter, jf. nærmere nedenfor.
- Arealer med visse småplanter og planteskoleplanter, jf. nærmere nedenfor.
- Arealer med visse frugt- og bærafgrøder, jf. nærmere nedenfor.
- Arealer, hvor kravet ikke kan opfyldes pga. markforsøg foretaget af en vidensinstitution.

Følgende flerårige afgrøder er undtaget fra kravene om afgrøderotation i GLM 7.1.1 og GLM 7.1.2:

Afgrødekategori	Afgrøde	Afgrødekode
Vårsået rajgræsfrø	Rajgræsfrø, alm.	101
Efterårssået rajgræsfrø	Rajgræsfrø, alm. 1. år, efterårsudlagt	102
Vårsået rajgræsfrø	Rajgræsfrø, ital.	103
Efterårssået rajgræsfrø	Rajgræsfrø, ital. 1. år efterårsudlagt	104
Timothefrø	Timothefrø	105
Hundegræsfrø	Hundegræsfrø	106
Svingelfrø	Engsvingelfrø	107
Svingelfrø	Rødsvingelfrø	108
Vårssået rajsvingelfrø	Rajsvingelfrø	109
Svingelfrø	Svingelfrø, stivbladet	110
Svingelfrø	Svingelfrø, strand-	111
Eng- og rapgræsfrø	Engrapgræsfrø (marktype)	112
Eng- og rapgræsfrø	Engrapsgræsfrø (plænetype)	113
Eng- og rapgræsfrø	Rapgræsfrø, alm.	114
Hvenefrø	Hvenefrø, alm. og krybende	115
Vårsået rajgræsfrø	Rajgræs, hybrid	116
Efterårssået rajgræsfrø	Rajgræs, efterårsudl. hybrid	117
Efterårssået rajsvingelfrø	Rajsvingelfrø, efterårsudlagt	118
Kløver	Kløverfrø	120
Beder	Bederoefrø	125
Lucerne	Lucerne, slæt.	171
Kløver	Kløver til slæt	173
Lucerne	Lucerne til fabrik	273
Kløver	Kløver til fabrik	277
Solhat	Solhat	440
Planteskolekultur	Medicinpl., stauder	449

Planteskolekultur	Stauder	501
Jordbær	Jordbær	513
Planteskolekultur	Snitblomster og snitgrønt	544
Planteskolekultur	Planteskolekulturer, stauder	547
Beder	Bladbedefrø, rødbedefrø	656
Gulerod	Gulerodsfrø	658
Persille	Persillefrø	660
Kørvel	Kørvelfrø	661
Ager-kål	Majroe frø	662
Pastinak	Pastinakfrø	663
Skorzonerrod	Skorzonerrod/skorzonerrodfrø	664
Havrerod	Havrerodfrø	665
Løg	Purløgsfrø	666
Timian	Timianfrø	667

Følgende andre afgrøder er undtaget fra kravene om afgrøderotation i GLM 7.1.1. og 7.1.2:

Afgrødekategori	Afgrøde	Afgrødekode
Agurk	Asieagurker	400
Selleri	Bladselleri	402
Kål	Blomkål	403
Kål	Broccoli	404
Mandelgræskar	Courgette, squash	405
Kål	Grønkål	406
Gulerod	Gulerod	407
Kål	Hvidkål	408
Ager-kål	Kinakål	409
Selleri	Knoldselleri	410
Løg	Løg	411
Pastinak	Pastinak	412
Persille	Rodpersille	413
Løg	Porre	415
Kål	Rosenkål	416
Beder	Rødbede	417
Kål	Rødkål	418
Salat	Salat (friland)	420
Kål	Savoykål, spidskål	421
Spinat	Spinat	422
Majs	Suktermajs	423
Ært	Ærter, konsum	424
Solsikke	Jordskokker, konsum	429
Persille	Bladpersille	430
Løg	Purløg	431
Planteskolekultur	Krydderurter (undtagen persille og purløg)	432
Planteskolekultur	Grøntsager, andre (friland)	434
Vårsået blanding	Grøntsager, blandinger	450
Solhat	Solhat	440
Planteskolekultur	Medicinplanter, en- og toårige	448
Planteskolekultur	Medicinplanter, stauder	449

Planteskolekultur	Stauder	501
Planteskolekultur	Blomsterløg	502
Planteskolekultur	En- og to-årige planter	503
Tomat	Tomater	540
Agurk	Agurker	541
Salat	Salat (drivhus)	542
Planteskolekultur	Grøntsager, andre (drivhus)	543
Planteskolekultur	Snitblomster og snitgrønt	544
Planteskolekultur	Planteskolekulturer, stauder	547
Planteskolekultur	Småplanter, en-årige	548
Melon	Melon	510
Moskusgræskar	Moskusgræskar	551
Mandelgræskar	Mandelgræskar	552
Centnergræskar	Centnergræskar	553

Følgende bedrifter er ikke omfattet af GLM 7.1.1 og GLM 7.1.2:

- Bedrifter, hvor mere end 75 pct. af omdriftsarealet anvendes til produktion af græs eller andet grøntfoder, er braklagt, anvendes til dyrkning af bælgrugter eller er omfattet af en kombination af disse anvendelser.
- Bedrifter, hvor mere end 75 pct. af det støtteberettigede landbrugsareal er anvendt som permanente græsarealer, til produktion af græs eller andet grøntfoder eller til dyrkning af afgrøder under vand enten i en betydelig del af året eller i en betydelig del af dyrkningscyklussen eller er omfattet af en kombination af sådanne anvendelser.
- Bedrifter med op til 10 hektar omdriftsareal.

Økologiske bedrifter anses for at opfylde GLM 7.1.1 og GLM 7.1.2 som følge af deres certificering. Hvis du både har økologisk og konventionelt dyrkede arealer, er det kun det økologisk dyrkede areal, der anses for at opfylde delkravene. Arealer under omlægning til økologi er anses også for at opfylde GLM 7.1.1 og GLM 7.1.2. Det konventionelt dyrkede areal er fortsat omfattet af delkravene. Hvis du i løbet af året går ud af økologisk dyrkning, er du herfra omfattet af GLM 7.1.1 og GLM 7.1.2 på din bedrift.

### 28.3 Formål med kravet

GLM 7.1	Formålet med kravet er at bevare jordens potentiale. Afgrøderotation er et virkemiddel til at bryde den biologiske cyklus af skadedyr og sygdomme, og er således gavnlig for jordens potentiale.
---------	--

### 28.4 Kravets indhold

#### Periode

Der lægges med hensyn til begge delkrav vægt på afgrøderne, som er på omdriftsarealerne i perioden fra og med den 15. maj til og med den 25. juli i de omhandlede kalenderår. Det er således i den periode, at afgrødekategorien på en mark skal adskille sig fra afgrødekategorien på samme mark og i samme periode i det eller de foregående kalenderår. Den fastsatte periode er nødvendig af hensyn til kravets kontrollerbarhed. GLM 7-kravene vil blive kontrolleret som en del af den satellitbaserede kontrol. Den satellitbaserede kontrol er en metode, som Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø anvender til at kontrollere, om støttebetingelserne til et landbrugsareal er overholdt. I analysen af satellitbilleder anvendes maskinlæringsalgoritmer til at bekræfte, at den anmeldte afgrøde er korrekt. Hvis resultatet afviger fra, hvad der er anmeldt i FS, vil landbrugere modtage en høring og derigennem få mulighed for at reagere på satellitanalysens resultat. Det er derfor meget vigtigt, at du sørger for at anmelde dine afgrødekoder korrekt i FS ift., hvad der ligger på markerne. Det vil begrænse mængden af høringer, der bliver sendt ud i sommerperioden, når satellitanalysens resultat viser en anden afgrøde end, hvad der er anmeldt i FS.

Dog kan der for så vidt angår arealer, som du har anmeldt med afgrødekoderne for majs med græsudlæg og tidligt høstede spisekartofler med efterafgrøder (ses i tabellen herunder), lægges vægt på andre perioder, jf. nedenfor om de særlige praksisser på sådanne arealer, hvormed kravene om afgrøderotation kan opfyldes.

Afgrødekode	Navn
19	Majs til modenhed med græsudlæg
218	Majshelsæd med græsudlæg
425	Suktermajs med græsudlæg
157	Kartofler, spise- tidligt høstede med efterafgrøder

Hvis du har arealer, hvor du ikke kan opfylde kravet som følge af markforsøg, der gennemføres af en vidensinstitution, som eksempelvis SEGES og Aarhus Universitet, skal du ikke opfylde hverken GLM 7.1.1 eller GLM 7.1.2 på arealerne. For at anvende denne undtagelse er det dog vigtigt, at du i en kontrolsituation kan fremvise dokumentation, der påviser, at markforsøget på det pågældende areal gennemføres af en forskningsinstitution.

#### Afgrødekategori

Som en afgrødekategori anses med hensyn til GLM 7.1.1 og GLM 7.1.2 én af følgende:

- 1) En planteslægt som defineret i den botaniske klassifikation af afgrøder.
- 2) En art tilhørende en af følgende plantefamilier: *Brassicaceae*, *Solonaceae* og *Cucurbitaceae* (da: korsblomst-, natskygge- eller græskarfamilien).
- 3) Braklagt jord
- 4) Græs eller andet grøntfoder

Vinterafgrøder og vårafgrøder betragtes dog som forskellige afgrødekategorier, også selv om de tilhører samme slægt (f.eks. vinter- og vårhvede), jf. nr. 1 og nr. 2).

Et sædskifte, der indebærer, at en mark er udlagt med en anden afgrødekategori i den ovennævnte periode i et kalenderår, end der var på arealet i den samme periode i det foregående kalenderår, kan således anvendes til at opfylde GLM 7.1.1 og GLM 7.1.2. Et sædskifte, der ikke indebærer et skift mellem de nævnte kategorier, vil derimod ikke være tilstrækkeligt.

Dog kan delkravene på arealer med majs og tidligt høstede spisekartofler ligeledes opfyldes gennem de praksisser, som omtales nedenfor.

For at vi klart kan se, at du opfylder kravet om afgrøderotation, er det vigtigt, at du indberetter den korrekte afgrøde i fællesskemaet. Til brug for oplysning af, om du overholder kravet, anvender vi desuden oplysninger om afgrøde fra satellitmonitorering. For de særlige praksisser, der kan anvendes til opfyldelse af kravet, når du dyrker majs med græsudlæg og tidligt høstede spisekartofler, er opfyldelsen desuden knyttet til den korrekte indberetning i fællesskemaet. Du kan læse nærmere herom nedenfor under afsnittet "*Arealer med majs og tidligt høstede spisekartofler*".

#### Referenceår

Kravet i GLM 7.1.2 har 2022 som første referenceår.

Det vil sige, at GLM 7.1.2 skal være opfyldt på et omdriftsareal første gang i kalenderåret 2025, hvis der ikke inden da er sket det nødvendige sædskifte.

#### Arealer med majs og tidligt høstede spisekartofler

På arealer, hvor der dyrkes majs, anses græs sået i udlæg med hensyn til GLM 7.1.1 og GLM 7.1.2. som en ny afgrødekategori, når græsset er sået senest ved udgangen af juni måned og fastholdes på arealet til og med den 1. februar i det efterfølgende år. Denne praksis skal anvendes hvert år, hvis du dyrker majs på det samme areal i mere end tre år i træk, og arealet skal anmeldes med en af følgende afgrødekoder: 19, Majs til modenhed med græsudlæg; 218, Silomajs med græsudlæg; 425, Suktermajs med græsudlæg.

På arealer, der blev dyrket med majs i 2022, vil afgrøderotation være opnået, hvis arealet dyrkes med majs med græsudlæg i 2023. Majs i 2022 tilgodeses som om, der var græsudlæg i majsmarken, hvis arealet blev dyrket med majs med græsudlæg i 2023. Hvis majs i 2022 blev efterfulgt af majs *uden* græsudlæg i 2023, kan majsmarken i 2022 ikke tilgodeses som om, der var græsudlæg, og derfor vil der ikke være opnået en afgrøderotation. På arealer, hvor der dyrkes tidligt høstede spisekartofler, anses efterafgrøder med hensyn til kravene i GLM 7.1.1 og GLM 7.1.2 som en ny afgrødekategori, når kartoflerne er taget op senest den 30. juni, og efterafgrøderne er etableret senest den 1. august og fastholdes på arealet til og med den 20. oktober. Denne praksis skal anvendes hvert år, hvis du dyrker tidligt høstede spisekartofler på samme areal i mere end tre år i træk, og arealet skal hvert år anmeldes med afgrødekoden 157, Kartofler, spise- tidligt høstede med efterafgrøder.

Tidligt høstede spisekartofler i 2022 tilgodeses som om, der var efterafgrøder efter tidligt høstede spisekartofler, hvis arealet blev dyrket med tidligt høstede spisekartofler med efterafgrøder i 2023.

Hvis der således f.eks. blev dyrket majs på et areal i 2022 og de følgende tre kalenderår, vil forbuddet i GLM 7.1.2 mod at have samme afgrødekategori på samme areal i mere end tre kalenderår i træk kun være opfyldt, hvis der i både 2023 og 2024 var anvendt ovennævnte praksis med græs i udlæg. Hvis praksissen f.eks. var udeladt i 2023, vil det udgøre en overtrædelse af delkravet i 2025, hvis du ikke i dette år foretager et sædskifte, der lever op til de krav, der er omtalt ovenfor under overskriften "Afgrødekategori". Det er på tilsvarende vis for arealer med tidligt høstede spisekartofler, at ovennævnte praksis med tidligt høstede spisekartofler med efterafgrøder skal anvendes i 2023 og 2024 for at opfylde delkravet i 2025.

## 28.5 Kravets relevans

Kravet er relevant på bedrifter med omdriftsarealer, jf. dog undtagelsesafsnittet ovenfor. Der henvises med hensyn til kravets tidsmæssige relevans til afsnittet med overskriften "Periode" ovenfor.

## 28.6 Regelhenvvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
GLM 7.1.1	GLM 7, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021, jf. forordningens artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1.	
GLM 7.1.2	GLM 7, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021, jf. forordningens artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1.	

## 29. LF 3-4.1– Beskyttelse af naturtyper

### Tidligere KO-krav 1.23

#### 29.1 Delkrav

LF 3-4.1.1	Der må ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis areal er på over 100 m <sup>2</sup> eller af vandløb eller dele af vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra kommunalbestyrelsen er udpeget som beskyttede.
LF 3-4.1.2	<p>Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af:</p> <ol style="list-style-type: none"><li>1) Heder</li><li>2) Moser og lignende,</li><li>3) Strandenge og strandsumpe</li><li>4) Ferske enge og biologiske overdrev, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med de søer, som er nævnt ovenfor er støtte end 2.500 m<sup>2</sup> i sammenhængende areal.</li></ol> <p>Der må heller ikke foretages ændring i tilstanden af moser og lignende, der er mindre end 2.500 m<sup>2</sup>, når de ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra kommunalbestyrelsen er udpeget som beskyttet.</p>

#### 29.2 Undtagelser til kravet

Delkrav LF 3-4.1.1 Delkravet gælder ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

Begge delkrav gælder desuden ikke tilstandsændringer som følge af ammoniakdeposition fra husdyrbrug for så vidt angår søer, moser og lignende, heder, strandenge og strandsumpe samt ferske enge og biologiske overdrev, der er dannet på et areal som følge af et lavbundsprojekt som omhandlet i naturtypebekendtgørelsens § 4.

#### 29.3 Formål med kravet

LF 3-4.1.1 og LF 3-4.1.2	Formålet er at beskytte levestederne for alle naturligt forekommende vilde fugle i EU. Formålet er desuden at bidrage til at sikre den biologiske diversitet ved at bevare naturtyperne og de vilde dyr og planter, der er omfattet af habitatdirektivet, herunder opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og vilde dyre- og plantearter af fællesskabsbetydning.
--------------------------	---

#### 29.4 Bemærkninger til krav LF 3-4.1

De § 3-beskyttede naturtyper er **vejledende** registreret i Danmarks Miljøportal. Hvis et område (bortset fra vandløb) opfylder kriterierne vedrørende naturtypen og arealstørrelsen, er det beskyttet, uanset om det er registreret eller ej. Du kan se den aktuelle registrering af § 3-arealer og tilmelde dig gratis opdateringer herom på [dinna-tur.dk](http://dinna-tur.dk). Herudover fremgår § 3-arealerne af IMK (internet markkort), idet dette kort dog alene opdateres én gang årligt.

Miljøministeriet er overordnet ressortmyndighed for lovgivningen om naturbeskyttelseslovens § 3, men det er dog altid kommunen, der afgør, om et areal er beskyttet. På samme måde, hvis du har fået dispensation fra § 3-beskyttelsen, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil du være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen.

Hvis du er i tvivl om dine arealers beskyttelsesstatus, kan du kontakte din kommune.

Dette krav drejer det sig om, at der ikke må foretages ændringer i tilstanden af de nævnte naturtyper, jf. naturbeskyttelseslovens § 3.

Naturbeskyttelseslovens § 3 rummer et forbud mod "tilstandsændringer" og er som sådan ikke afgrænset til bestemte aktiviteter. Det afgørende er, om en aktivitet medfører en tilstandsændring eller ej - og ikke hvilken aktivitet, der er tale om. Derfor kan der ikke udarbejdes en udtømmende positiv/negativ liste, men blot gives eksempler inden for Natura 2000.

Opmagasiner af byggeaffald eller jordfyld, etablering af tilkørselsveje eller vendepladser, pløjning, opdyrkning, gødskning, kalkning og sprøjtning er eksempler på overtrædelser inden for Natura 2000 områder. Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser.

Uden for Natura 2000-områder er kontrollen begrænset til:

- Ændringer i strid med § 3-beskyttelsen i form af opfyldning eller dræning af sø eller mose
- Ændringer i strid med § 3-beskyttelsen i form af jordbearbejdning, herunder pløjning, harvning, fræsning og/eller såning

Bemærk, at ovenstående afgrænsning af tilstandsændringer uden for Natura 2000-områder alene vedrører, hvorvidt en tilstandsændring er omfattet af konditionalitet og dermed kan medføre en sanktion i form af nedsættelse af din landbrugsstøtte. Den generelle beskyttelse efter naturbeskyttelseslovens § 3 omfatter derimod enhver tilstandsændring.

Se også dette faktaark for flere eksempler på, hvad der er tilladt, og hvad der ikke er tilladt i de beskyttede naturområder: [http://mst.dk/media/114412/157100traktorkort\\_highfratrykker.pdf](http://mst.dk/media/114412/157100traktorkort_highfratrykker.pdf)

## 29.5 Kravets relevans

Kravet er relevant, hvis du har § 3-beskyttede arealer tilknyttet bedriften.

## 29.6 Regelhenvi sning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 3-4.1.1	LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.  LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.	§ 3, stk. 1, 1. pkt., i lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024.
LF 3-4.1.2	LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.	§ 3, stk. 2 og 3, i lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024.



	LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.	
--	---	--

# 30. LF 3-4.2 – Beskyttelse af klitfredede arealer

Tidligere KO-krav 1.24

## 30.1 Delkrav

LF 3-4.2.1	Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredden og øvrige klitfredede arealer.
------------	--

## 30.2 Undtagelser til kravet

Kravet gælder ikke for:

1. Foranstaltninger til dæmpning af sandflugt
2. Landbrugsmæssig drift, herunder græsning, på arealer, der hidtil lovligt har været udnyttet landbrugsmæssigt, bortset fra tilplantning,
3. Sædvanlig hegning på de i nr. 2 nævnte arealer,
4. Genplantning af skovarealer og beplantning i lovligt eksisterende haver,
5. Havneanlæg og de arealer, der ved lokalplan er udlagt til havneformål,
6. Mindre vedligeholdelsesarbejder på bygninger, herunder udskiftning af vinduer og tage m.v., når bygningshøjden ikke derved forøges eller kun forøges i ubetydeligt omfang, og
7. Byggeri, der er erhvervsmæssigt nødvendigt for den pågældende ejendoms drift som landbrugs- eller skovbrugsejendom eller for udøvelsen af fiskerierhvervet, og som opføres i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygninger, idet der dog kræves miljøministerens tilladelse, for så vidt angår de nævnte bygningers nærmere beliggenhed og ydre udformning.

## 30.3 Formål med kravet

LF 3-4.2.1	Formålet er at beskytte levestederne for alle naturligt forekommende vilde fugle i EU.  Formålet er desuden at bidrage til at sikre den biologiske diversitet ved at bevare naturtyperne og de vilde dyr og planter, der er omfattet af habitatdirektivet, herunder opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og vilde dyre- og plantearter af fællesskabsbetydning.
------------	--

## 30.4 Bemærkninger til krav LF 3-4.2

Kravet vedrører kun klitfredede arealer. Klitfredningslinjen er som hovedregel 300 meter. I nogle områder omfatter klitfredningen dog arealer, der ligger med større afstand til kysten, ligesom beskyttelseszonen kan være mindre end 300 meter i bebyggede områder. Klitfredningen er registreret i matrikelregisteret og er noteret i tingbogen for den pågældende ejendom.

På klitfredede arealer må der f.eks. ikke placeres bebyggelse, ske beplantning eller terrænændringer, herunder etableres hegn, eller placeres campingvogne og lign., og arealerne må ikke afgræsses. Der må heller ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, hvorved der fastlægges skel.

Desuden er det ikke tilladt at:

- 1) fjerne eller beskadige træer, planter eller indretninger, der tjener til sandflugtens dæmpning,
- 2) køre med motorkøretøjer, herunder knallerter, uden for lovligt anlagte veje,
- 3) campere, opstille telte, bænke eller faste indretninger,
- 4) foretage gravearbejde,
- 5) afbrænde vegetation, kvas eller lignende, og
- 6) cykle, ride eller færdes med heste uden for lovligt anlagte veje.

Konditionalitetskravet pålægges nationale regler, som i sin helhed bidrager til implementeringen af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne. Der er ikke i de nationale regler hjemmel til at sondre mellem, hvorvidt en overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 8 medfører/ikke medfører en negativ påvirkning af levestederne for alle naturligt forekommende vilde fugle i området. Der er tale om en beskyttelse, der sikrer en generel friholdelse af kystområderne for tilstandsændringer. Hermed varetages landskabelige, biologiske og rekreative hensyn. Klitfredningen har endvidere til formål at forebygge og bekæmpe sandflugt. Det er således ikke muligt inden for rammerne af de nationale regler at inddrage en helhedsvurdering som bygger på, om der sker en forstyrrelse af de "økologiske krav" til fugles levesteder.

Kystdirektoratet er ressortmyndighed for klitfredede arealer. På grund af den tætte sammenhæng mellem konditionalitetskravene og de nationale regler vil Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø kontakte Kystdirektoratet, hvis vi finder en mulig overtrædelse af dette krav. Det er nødvendigt, at Kystdirektoratet foretager vurderingen af, om der i hvert enkelt tilfælde er sket en overtrædelse.

I forhold til kontrol af konditionalitet på klitfredede arealer lægger Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø et kort ud over de klitfredede arealer på IMK. Kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis arealet er fejlregistreret som klitfredet areal i IMK, vil du kunne gøre Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø opmærksom herpå. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø undersøger derefter forholdet hos Kystdirektoratet, da det kun er Kystdirektoratet, der kan afgøre, om der er fejl i registreringen. I givet fald vil det konstaterede forhold ikke blive sanktioneret. På samme måde, hvis du har fået dispensation fra klitfredningen, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil du være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen.

Hvis du er i tvivl om dine arealers beskyttelsesstatus, kan du kontakte Kystdirektoratet.

Kravet gælder i forhold til arealer inden for og uden for Natura 2000-områder, og ved kontrollen skelnes der imellem disse.

Eksempler på handlinger, der er omfattet af forbuddet mod tilstandsændringer inden for klitfredningen, og som generelt er vurderet til potentielt at kunne stride mod habitatdirektivet og/eller fuglebeskyttelsesdirektivet:

#### **30.4.1.1 Både inden for og uden for Natura 2000-områder:**

Jordbearbejdning på arealer, der ikke hidtil lovligt har været udnyttet landbrugsmæssigt.

Terrænændringer/gravning.

Rydning af vegetation der tjener sandflugtsdæmpende formål.

Etablering af nye veje og stier uden for dyrkede arealer.

Tilplantning uden for eksisterende haver og læhegn.

Opførelse af større byggeri og anlæg uden for eksisterende byggefelt.

#### **30.4.1.2 Kun inden for Natura 2000-områder på arealer, der er kortlagt som habitatnatur, potentielt levested for arter og/eller potentiel ynglelokalitet for fugle:**

- Enhver jordbearbejdning.
- Enhver tilplantning.
- Enhver opførelse af bebyggelse.
- Enhver placering af anlæg,
- Enhver etablering af befæstede arealer.
- Enhver etablering og ændring af stier og veje.

- Placering af campingvogne, skurvogne og lignende

Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser af national lovgivning.

### 30.5 Kravets relevans

Kravet er relevant, hvis du har klitfredede arealer tilknyttet bedriften.

### 30.6 Regelhenvvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 3-4.2.1	<p>LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.</p> <p>LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.</p>	<p>§ 8, stk. 1, 1. og 2. pkt., i lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024, og § 1, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1061 af 21. august 2018 om klitfredning</p>

# 31. LF 3-4.3 – Beskyttelse af arealer inden for strandbeskyttelseslinjen

Tidligere KO-krav 1.25

## 31.1 Delkrav

3-4.3.1	Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder eller af andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen.
---------	--

## 31.2 Undtagelser til kravet

Kravet gælder ikke for:

1. Landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning,
2. Genplantning af skovarealer og beplantning i lovligt eksisterende haver,
3. Sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme,
4. Bestående forsvarsanlæg, der anvendes til forsvarsformål,
5. Mindre vedligeholdelsesarbejder på bygninger, herunder udskiftning af vinduer og tage m.v., når bygningshøjden ikke derved forøges eller kun forøges i ubetydeligt omfang,
6. Byggeri, der er erhvervsmæssigt nødvendigt for den pågældende ejendoms drift som landbrugs- eller skovbrugsejendom eller for udøvelsen af fiskerierhvervet, og som opføres i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygninger, idet der dog kræves miljøministerens tilladelse, for så vidt angår de nævnte bygningers nærmere beliggenhed og ydre udformning,
7. Arealoverførsel i jordbrugserhvervet eller salg af jordlodder på op til 2 ha i jordbrugserhvervet,
8. Plantning af få enkeltstående træer uden for haver,
9. Kyststrækninger, der er klitfredede, jf. §§ 8 og 9, og
10. Læskure til græssende dyr til brug for kogræsserlav og tilsvarende foreninger og til dyrehold i forbindelse med naturpleje, jf. naturbeskyttelseslovens § 15 a, stk. 5.
11. En bolig genopføres på en lovligt eksisterende sokkel, hvis boligen har samme dimensioner som den bolig, den erstatter.

Placering af læskure som nævnt i nr. 10, må kun ske efter forudgående anmeldelse. Anmeldelse skal overholde betingelserne i nr. 10.

Anmelderordningen kan benyttes af kogræsserlav og lignende private foreninger, der har et fællesskab om udegående, græssende husdyr – uanset om der er tale om et egentligt naturplejeformål.

Landbruget har også mulighed for at anvende anmelderordningen, når landbruget kan dokumentere, at dyrene anvendes til naturplejeformål. Det kan f.eks. være ved en plejeaftale med staten eller kommunen.

Mindre bygninger, anlæg og installationer, der ligger i tilknytning til boligen og højst 15 meter fra denne kan uden dispensation opsættes, såfremt der er tale om en lovligt etableret have. Eksempelvis en terrasse i niveau med og i sammenhæng med beboelse, et gyngestativ, højbede og en sandkasse og andre legeredskaber samt et mindre skur på op til 10 m<sup>2</sup>, medmindre der allerede lovligt er opført et skur i tilknytning til boligen. På tilsvarende måde kan der opføres et mindre drivhus på op til 10 m<sup>2</sup> i forbindelse med helårsbeboelse.

Der er endvidere en række undtagelser for havne, der er lokalplanlagte til havneformål.

### 31.3 Formål med kravet

LF 3-4.3.1	<p>Formålet er at beskytte levestederne for alle naturligt forekommende vilde fugle i EU.</p> <p>Formålet er desuden at bidrage til at sikre den biologiske diversitet ved at bevare naturtyperne og de vilde dyr og planter, der er omfattet af habitatdirektivet, herunder opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og vilde dyre- og plantearter af fællesskabsbetydning.</p>
------------	---

### 31.4 Bemærkninger til krav LF 3-4.3

Kravet vedrører kun arealer inden for strandbeskyttelseslinjen. Linjen er som hovedregel 300 meter. Beskyttelses-zonen er dog mindre på en række kyststrækninger, hvor der er bebyggelse. Strandbeskyttelseslinjen er registreret i matrikelregisteret og er noteret i tingbogen for den pågældende ejendom.

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbred og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen.

På strandbredder eller på andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen må der f.eks. ikke placeres bebyggelse, ske beplantning eller terrænændringer, etableres hegn eller placeres campingvogne og lign., og der må ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, hvorved der fastlægges skel.

Konditionalitetskravet pålægges nationale regler, som i sin helhed bidrager til implementeringen af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne. Der er ikke i de nationale regler hjemmel til at sondre mellem, hvorvidt en overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 15 medfører/ikke medfører en negativ påvirkning af levestederne for alle naturligt forekommende vilde fugle i området. Der er tale om en beskyttelse, der sikrer en generel friholdelse af kystområderne for tilstandsændringer. Hermed varetages landskabelige, biologiske og rekreative hensyn. Det er således ikke muligt inden for rammerne af de nationale regler at inddrage en helhedsvurdering, som bygger på, om der sker en forstyrrelse af de "økologiske krav" til fugles levesteder.

Kystdirektoratet er ressortmyndighed for strandbeskyttede arealer. På grund af den tætte sammenhæng mellem konditionalitetskravene og de nationale regler vil Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø kontakte Kystdirektoratet, hvis vi finder en mulig overtrædelse af dette krav. Det er nødvendigt, at Kystdirektoratet foretager vurderingen af, om der i hvert enkelt tilfælde er sket en overtrædelse.

I forhold til kontrol af konditionalitet på strandbeskyttede arealer lægger Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø et kort, hvor strandbeskyttelseslinje kan ses, på IMK. Kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis arealet er fejlregistreret som strandbeskyttet i IMK, vil du kunne gøre Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø opmærksom herpå. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø undersøger derefter forholdet hos Kystdirektoratet, da det kun er Kystdirektoratet, der kan afgøre, om der er fejl i registrering. I givet fald vil det konstaterede forhold ikke blive sanktioneret. På samme måde, hvis du har fået dispensation fra strandbeskyttelsen, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil du være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen.

Hvis du er i tvivl om dine arealers beskyttelsesstatus, kan du kontakte Kystdirektoratet.

Kravet gælder i forhold til arealer inden for og uden for Natura 2000-områder, og ved kontrollen skelnes der imellem disse.

Eksempler på handlinger, der er omfattet af forbuddet mod tilstandsændringer inden for strandbeskyttelseslinjen, og som generelt er vurderet til potentielt at kunne stride mod habitatdirektivet og/eller fuglebeskyttelsesdirektivet.

#### 31.4.1.1 Både inden for og uden for Natura 2000-områder:

- Permanente terrænændringer.
- Etablering af nye veje og stier uden for dyrkede arealer.
- Tilplantning uden for eksisterende haver og læhegn.
- Opførelse af større byggeri og anlæg uden for eksisterende byggefelt

#### 31.4.1.2 Inden for Natura 2000-områder på arealer, der er kortlagt som habitatnatur, potentielt levested for arter og/eller potentiel ynglelokalitet for fugle:

- Enhver terrænændring.
- Enhver tilplantning.
- Enhver opførelse af bebyggelse.
- Enhver placering af anlæg.
- Enhver etablering af befæstede arealer.
- Enhver etablering og ændring af stier og veje.
- Placering af campingvogne, skurvogne og lignende.

Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser.

### 31.5 Kravets relevans

Kravet er relevant, hvis du har arealer inden for strandbeskyttelseslinjen.

### 31.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 3-4.3.1	LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.  LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.	§ 15, stk. 1, i lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024, dog ikke for så vidt angår udstykning, matrikulering og arealoverførsel, hvorved der fastlægges skel.

## 32. LF 3-4.4 – Beskyttelse af arealer i ydre koge i Tøndermarsken

### Tidligere KO-krav 1.26

#### 32.1 Delkrav

LF 3-4.4.1	Der må ikke: a. Opføres yderligere bebyggelse i området eller foretages væsentlige om- og tilbygninger til eksisterende bebyggelse, b. Etableres andre faste konstruktioner og anlæg end bygninger c. Etableres nye vejanlæg, medmindre særlige forhold taler for det.
LF 3-4.4.2	Der må ikke foretages terrænændring, herunder ved udnyttelse af forekomster i jorden, afgravning eller opfyldning.
LF 3-4.4.3	Der må ikke plantes eller sås træer og buske.
LF 3-4.4.4	Vedvarende græsarealer skal opretholdes som græsland med afgræsning.
LF 3-4.4.5	Vedvarende græsarealer må ikke omlægges eller drænes. Overfladegrøbling samt anlæg og vedligeholdelse af kanaler og grøfter må kun foretages uden for perioden 15/3-5/6
LF 3-4.4.6	På vedvarende græsarealer må der ikke foretages hegning.
LF 3-4.4.7	På vedvarende græsarealer skal hegn langs skelgrøfter være fjernet.
LF 3-4.4.8	Gødsning af vedvarende græsarealer med handelsgødning må kun ske i hidtidigt omfang, dog højst 75 kg N pr. ha. Anvendelse af handelsgødning med fosfor og kalium er ikke tilladt.
LF 3-4.4.9	På vedvarende græsarealer må der ikke anvendes kemiske bekæmpelsesmidler

#### 32.2 Undtagelser til kravet

Delkrav LF 3-4.4.1: Der kan opføres bebyggelse, der er erhvervsmæssig nødvendig for driften af en landbrugs-ejendom. Bygningen må ikke tjene til svinefarm, pelsdyravl, fjerkræfarm eller væksthushaveneri, og højden må ikke overstige 8,5 m. Bebyggelsens placering, fremtræden og omfang skal godkendes af kommunalbestyrelsen.

Visse former for byggeri er tilladt. Det kræver dog en myndighedsbehandling, inden byggeriet opføres, fordi placering skal godkendes. I denne myndighedsbehandling vil der potentielt være mulighed for at forhindre byggeriets placering i området, hvis placeringen vil skade beskyttelsesinteresserne det pågældende sted.

Delkrav LF 3-4.4.2: Delkravet gælder ikke for:

- 1) havearealer,
- 2) vedligeholdelse af diger i området og nødvendig klægggravning til reparation af diger i Tøndermarsken,
- 3) sædvanlige dyrkningsmæssige foranstaltninger på landbrugsarealer, herunder etablering og vedligeholdelse af grøblerender samt vedligeholdelse af vandhuller,
- 4) etablering af bevandingskanaler og skelgrøfter samt vedligeholdelse af grøfter, kanaler og vandløb eller
- 5) den nødvendige vedligeholdelse af veje.

Delkrav LF 3-4.4.3: Kommunalbestyrelsen kan som plejeforanstaltning fjerne selvsåede træer og buske. Kravet gælder ikke for arealer, der benyttes som havearealer i tilknytning til bebyggelse.

Delkrav LF 3-4.4.4: Slæt må dog foretages efter den 15. juni.



Delkrav LF 3-4.4.6: Delkravet gælder ikke for:

- Hegning, der er nødvendig af hensyn til digernes sikkerhed, eller hegning langs veje, afvandings- og vandingsforsyningskanaler samt langs landegrænsen.
- Nødvendig hegning ved led samt etablering og vedligeholdelse af fangfolde.
- Hegning omkring flere fenner, såfremt hegningen omfatter mindst 8 fenner og et areal på mindst 20 ha.
- Midlertidig hegning, hvor heget kun er opsat et år, og der herefter følger en periode på mindst et år uden hegn.

Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde efter høring af de berørte parter meddele tidsbegrænsede dispensationer fra hegningsforbuddet, for eksempel hvor veterinærhygiejniske, forureningsmæssige eller andre ganske særlige forhold gør dette nødvendigt

Delkrav LF 3-4.4.7: Delkravet gælder ikke hegning, der er nødvendig af hensyn til digernes sikkerhed, eller hegning langs veje, afvandings- og vandingsforsyningskanaler samt langs landegrænsen. Delkrav 7 gælder heller ikke for nødvendig hegning ved led samt etablering og vedligeholdelse af fangfolde.

### 32.3 Formål med kravet

LF 3-4.4	Formålet er at beskytte levestederne for alle naturligt forekommende vilde fugle i EU.  Formålet er desuden at bidrage til at sikre den biologiske diversitet ved at bevare naturtyperne og de vilde dyr og planter, der er omfattet af habitatdirektivet, herunder opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og vilde dyre- og plantearter af fællesskabsbetydning.
----------	--

### 32.4 Bemærkninger til krav LF 3-4.4

Delkrav LF 3-4.4.1 til og med delkrav LF 3-4.4.3 gælder for alle arealer omfattet af lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarksen. Delkrav LF 3-4.4.4 til og med delkrav LF 3.4.4.9 gælder kun for vedvarende græsarealer.

Vær opmærksom på de arealmæssige begrænsninger for disse krav, da de alene gælder i forhold til arealer, der er omfattet af lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken. Det drejer sig om følgende arealer:

1. Ny Frederikskog, bortset fra udlagte byzonearealer og parcelhusområdet beliggende i landzone syd for Højer by.
2. Gammel Frederikskog.
3. Rudbøl Kog.
4. Arealerne inden for ådigerne ved Vidåen fra Møllehusvej til Højer Sluse og ved Sønderåen fra jernbanedæmningen Tønder-Suder Lugum.
5. Ådiger, der afgrænser det område, der er nævnt i nr. 4.
6. Højer dige.
7. Den vestlige side af diget fra Højer til Rudbøl indtil kørebanen.

Miljøstyrelsen er ressortmyndighed for lovgivningen, men det er Tønder Kommune, der påser overholdelsen af lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken og de forskrifter, der fastsættes i medfør af loven.

Hvis du er i tvivl om dine arealers beskyttelsesstatus, kan du kontakte Tønder Kommune.

### 32.5 Kravets relevans

Kravet er relevant, hvis du har arealer, der er omfattet af lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken.

## 32.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 3-4.4.1	<p>LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.</p> <p>LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.</p>	§ 10, stk. 1, i lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, jf. lovbekendtgørelse nr. 691 af 26. maj 2023.
LF 3-4.4.2	<p>LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.</p> <p>LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.</p>	§ 11, stk. 1, i lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, jf. lovbekendtgørelse nr. 691 af 26. maj 2023.
LF 3-4.4.3	<p>LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.</p> <p>LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.</p>	§ 12, stk. 1, lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, jf. lovbekendtgørelse nr. 691 af 26. maj 2023.
LF 3-4.4.4	<p>LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.</p> <p>LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.</p>	§ 16, stk. 1, 1. pkt., i lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, jf. lovbekendtgørelse nr. 691 af 26. maj 2023.
LF 3-4.4.5	<p>LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.</p> <p>LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.</p>	§ 16, stk. 2, og § 17, stk. 1 og 2, i lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, jf. lovbekendtgørelse nr. 691 af 26. maj 2023.
LF 3-4.4.6	<p>LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.</p> <p>LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.</p>	§ 18, stk. 1, 1. pkt., i lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, jf. lovbekendtgørelse nr. 691 af 26. maj 2023.
LF 3-4.4.7	LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3	§ 18, stk. 1, 2. pkt., i lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, jf. lovbekendtgørelse nr. 691 af 26. maj 2023.

	<p>og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.</p> <p>LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.</p>	
LF 3-4.4.8	<p>LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.</p> <p>LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.</p>	§ 19 i lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, jf. lovbekendtgørelse nr. 691 af 26. maj 2023.
LF 3-4.4.9	<p>LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.</p> <p>LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.</p>	§ 20 i lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, jf. lovbekendtgørelse nr. 691 af 26. maj 2023.

## 33. LF 3-4.5 – Beskyttelse af fredskovspligtige arealer

### Tidligere KO-krav 1.29

#### 33.1 Delkrav

LF 3-4.5.1	For det enkelte fredskovspligtige areal gælder, at dyrehold er forbudt.
LF 3-4.5.2	På fredskovspligtige arealer må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg, gennemføres terrænændringer eller anbringes affald.
LF 3-4.5.3	Søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres. Forbuddet gælder også vandløb, som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de ikke er udpeget som beskyttede.

#### 33.2 Undtagelser til kravet

Delkrav LF 3-4.5.1: Delkravet gælder ikke på arealer, der lovligt kan holdes uden træbevoksning og på fredskovspligtige arealer i en naturnationalpark omfattet af en tilladelse efter lov om naturbeskyttelse.

Det enkelte fredskovspligtige areal kan anvendes på følgende måde:

1) Stævningsdrift og skovgræsning må tilsammen omfatte op til 10 pct. af arealet. Hegning til skovgræsning må ikke forringe mulighederne for offentlig færdsel og ophold.

Det enkelte fredskovspligtige areal kan holdes uden træbevoksning i følgende tilfælde:

- 1) Når det er nødvendigt for skovdriften.
- 2) Når det bestemmes i en fredning efter lov om naturbeskyttelse eller lov om bygningsfredning.
- 3) Marker og klitter, så længe anvendelsen ikke ændres.
- 4) Åbne naturarealer kan etableres på op til 10 pct. af arealet. Der kan etableres 10 pct. ud over de arealer, der ved lovens ikrafttræden lovligt var uden træbevoksning.

Endvidere gælder forbuddet mod dyrehold ikke i disse tilfælde. Hertil kommer, at skovgræsning er tilladt på 10 % af det enkelte fredskovspligtige areal uden dispensation.

Når særlige grunde taler for det, kan der dispenseres fra bestemmelserne.

Delkrav LF 3-4.5.2: Delkravet gælder ikke for:

- 1) byggeri, arbejdsskure på op til 10 m<sup>2</sup>, anlæg eller terrænændringer, som er nødvendige for skovdriften,
- 2) spejderhytter, skovbørnehaver og lignende byggeri, der særligt tilgodeser børns og unges friluftsliv.

Miljøministeren skal godkende udseende og beliggenhed af arbejdsskure.

Forbuddet mod at anbringe affald omfatter tilfældig, uorganiseret henkastning af overflødige genstande. Skoven skal således ikke tjene til at aftage f.eks. byggeaffald eller restprodukter fra forskellig industrivirksomhed. Der er dog mulighed for at anvende byggeaffald og lignende i forbindelse med anlæg af skovveje. Det kan dog kun ske, hvis materialet opfylder betingelserne i bekendtgørelse om genanvendelse af restprodukter og jord til bygge og anlægsarbejder.

Når særlige grunde taler for det, kan der dispenseres fra bestemmelserne.

Delkrav LF 3-4.5.3: Forbuddet gælder ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

Når særlige grunde taler for det, kan der dispenseres fra bestemmelserne.

### 33.3 Formål med kravet

3-4.2.1	Formålet er at beskytte levestederne for alle naturligt forekommende vilde fugle i EU.  Formålet er desuden at bidrage til at sikre den biologiske diversitet ved at bevare naturtyperne og de vilde dyr og planter, der er omfattet af habitatdirektivet, herunder opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og vilde dyre- og plantearter af fællesskabsbetydning.
---------	--

### 33.4 Bemærkninger til krav LF 3-4.5

Langt den største del af de danske private skove og alle offentlige skove er fredskovspligtige (fredskov). Fredskovspligten blev indført for mere end 200 år siden for at sikre Danmarks forsyning med træ, efter at næsten al skov i landet var blevet ryddet.

Fredskovspligtige arealer skal drives efter skovlovens regler. Det er ejerens pligt at sikre, at skovloven overholdes.

Hovedanvendelsen af fredskovspligtige arealer skal bestå af træer, som enten danner eller er ved at vokse op til skov af højstammede træer. Der kan være arealer uden træbevoksning i en fredskov i de tilfælde, der er nævnt ovenfor i afsnit 33.2 med hensyn til undtagelser fra delkrav LF 3-4.5.1, hvor arealet kan holdes uden træbevoksning. Søer, moser, heder, strandenge m.v., der hører til fredskov, må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres, selvom de ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser.

Fredskovspligten følger ejendommen. Det betyder, at ny ejer altid overtager fredskovspligten ved køb af ejendommen. Fredskovspligten går forud for andre rettigheder, og bortfalder ikke, hvis ejendommen kommer på tvangsauktion. Fredskovspligten og ændringer heraf registreres i matriklen på de berørte ejendomme.

Miljøstyrelsen administrerer skovloven. På grund af den tætte sammenhæng mellem konditionalitetskravene og de nationale regler vil Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø kontakte Miljøstyrelsen, hvis vi finder en mulig overtrædelse af dette krav. Det er nødvendigt, at Miljøstyrelsen foretager vurderingen af, om en given handling er i strid med skovloven, om der kan dispenseres, og om en given handling vil forstyrre eller forringe de udpegede naturtyper, arter og fugle inden for et Natura 2000-område samt levesteder for fugle uden for Natura 2000-områder. Denne vurdering vil være afgørende for, om der er tale om en overtrædelse, der er omfattet af konditionalitet, og som derfor kan medføre en sanktion i form af nedsættelse af landbrugsstøtten.

I forhold til kontrol af konditionalitet på fredskovsarealer lægger Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø et kort, hvor fredskovsarealer kan ses, på IMK. Kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis arealet er fejlregistreret som fredskovsareal i IMK, vil du kunne gøre Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø opmærksom herpå. I givet fald vil det konstaterede forhold ikke blive sanktioneret. Det samme gælder, hvis du har fået dispensation fra fredskovsbeskyttelsen, således at der ikke foreligger et ulovligt forhold på det pågældende areal. I givet fald vil du være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen.

Hvis du er i tvivl om dine arealers beskyttelsesstatus, kan du kontakte Miljøstyrelsen.

### 33.5 Kravets relevans

Kravet er kun relevant i forhold til visse fredskovspligtige arealer, hvortil du har søgt om støtte. Disse arealer fremgår af Fællesskema og IMK med afgrødekoderne:

- 589 (Bæredygtig skovdrift),
- 590 (Bæredygtig skovdrift i Natura 2000-område) og
- 577 (Skov med biodiversitetsformål)

Hvis du ikke har fredskovsarealer på bedriften, er kravet ikke relevant.

### 33.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 3-4.5.1	LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.  LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.	§ 8, stk. 1, nr. 4, 1. pkt., i lov om skove, jf. lovbekendtgørelse nr. 690 af 26. maj 2023.
LF 3-4.5.2	LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.  LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.	§ 11, stk. 1, i lov om skove, jf. lovbekendtgørelse nr. 690 af 26. maj 2023.
LF 3-4.5.3	LF 3: Artikel 3, stk. 1 og 2, litra b, og artikel 4, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 samt artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992, jf. artikel 7 i sidstnævnte direktiv.  LF 4: Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992.	§ 28, stk. 1 og 2, 1. pkt., i lov om skove, jf. lovbekendtgørelse nr. 690 af 26. maj 2023.

# 34. GLM 8.1 – Bevarelse af landskabstræk og forbud mod beskæring i fuglenes ynglesæson

Tidligere KO-krav 1.36 og 1.38 og tidligere grønne krav om miljøfokusområder

## 34.1 Delkrav

GLM 8.1.1	Det er ikke tilladt at fjerne, ødelægge eller omfangsmæssigt reducere landskabstræk i form af: <ol style="list-style-type: none"><li>1. Mindre søer med tilhørende randbevoksning, der ikke er omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven, som i Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø efter anmodning fra Landbruger er registreret i Internet Markkort som en GLM-sø, der skal fastholdes og vedligeholdes.</li><li>2. Fortidsminder og området inden for to meters afstand heraf.</li></ol>
GLM 8.1.3	Der må i perioden fra og med den 15. marts til og med den 31. juli ikke foretages beskæring af buskads og træer, der er beliggende på landbrugsarealer, men som ikke indgår i produktion.

## 34.2 Undtagelser til kravet

Der er ingen undtagelser til kravet.

## 34.3 Formål med kravet

GLM 8.1	Formålet med kravet er at beskytte biodiversiteten og bevare landskabselementer, herunder at beskytte fugle og bestøvende insekter.
---------	---

## 34.4 Kravets indhold

### GLM 8.1.1

Delkravet indebærer en pligt til bevarelse af landskabstræk i form af mindre søer og fortidsminder.

Delkravet omfatter søer med tilhørende randbevoksning, som på baggrund af indberetning i Internet Markkort registreres som en GLM-sø, der skal fastholdes og vedligeholdes, og som herefter kan indgå i opfyldelsen af kravet om mindsteandel af ikke-produktive elementer i GLM 10.1.1. De nævnte søer skal have et areal på mindst 100 m<sup>2</sup> og områdets samlede areal, dvs. at søen inklusiv randbevoksning i umiddelbar tilknytning hertil, ikke må overstige 2000 m<sup>2</sup>. Søerne er registreret som GLM-sø i IMK og du har mulighed for selv at melde nye søer ind. De registrerede søer er omfattede af delkrav GLM 8.1.1, hvorved søen ikke fremadrettet må fjernes, ødelægges eller reduceres i omfang. Det er således ikke muligt at fjerne denne beskyttelse ved at afregistrere søen fra opfyldelse af delkrav GLM 10.1.1.

Sammen med beskyttelsen mod ændringer af tilstanden af søer efter naturbeskyttelseslovens § 3 udgør GLM 8.1.1 den samlede beskyttelse af "små damme" – dvs. søer under 2.000 m<sup>2</sup> – i konditionalitet. Beskyttelsen af søer efter naturbeskyttelseslovens § 3 er omfattet af konditionalitet under LF 3 og 4 og omfatter også søer over den nævnte størrelse. Hvis en sø, der var § 3-beskyttet ved indberetningen som GLM-sø, ikke længere er omfattet af § 3-beskyttelsen efter naturbeskyttelsesloven, vil søen ikke automatisk samtidig miste sin registrering som GLM-sø i IMK. Hvis du i et sådant tilfælde ønsker at afregistrere arealet som GLM-sø, navnlig fordi der som følge af naturlig udvikling ikke længere er en sø på arealet, kan du anmode om at få GLM-sø registreringen fjernet ved at indsende en ændringsanmodning i IMK. Du skal være opmærksom, at arealet i disse tilfælde kan være omfattet af beskyttelse mod ændringer som følge af anden beskyttelse efter lovgivning

m.v.

Beskyttelsen efter GLM 8.1.1, forventes navnlig at kunne omfatte søer, hvor der endnu ikke har udviklet sig det karakteristiske plante- og dyreliv, som er en betingelse for beskyttelse under naturbeskyttelseslovens § 3.

Pligten til fastholdelse og vedligeholdelse indebærer, at landbrugsdrift som dræning eller andre aktive handlinger ikke må medføre, at søen helt eller delvist går tabt. Det skal desuden, om nødvendigt, sikres ved almindelige plejeforanstaltninger som årlig, lettere afpudsning af randarealet, at søen ikke går til. Naturlig udvikling, herunder udtørring af naturlige årsager, anses ikke for en overtrædelse af delkravet.

Beskyttelsen af fortidsminder under GLM 8.1.1 omfatter også fortidsminder og området inden for en afstand af 2 meter herfra, der er beskyttet efter museumslovens §§ 29 e og 29 f. Det skal under GLM 8 sikres, at disse fortidsminder, uanset deres omfang, ikke fjernes, ødelægges eller omfangsmæssigt reduceres.

#### GLM 8.1.3

Forbuddet mod beskæring gælder for træer og buske på ikke-produktive elementer som omhandlet under GLM 10.1 samt alle andre træer og buske på bedriftens landbrugsarealer, der ikke indgår i erhvervsmæssig produktion af fødevarer og foder m.v. som permanente afgrøder eller lavskov.

### 34.5 Kravets relevans

Delkrav GLM 8.1.1 gælder hele året.

Delkrav GLM 8.1.3 gælder i perioden 15. marts til 31. juli for så vidt angår træer og buske, der ikke indgår i produktion, jf. nærmere ovenfor.

### 34.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
GLM 8.1.1	GLM 8, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021 som ændret ved forordning (EU) 2024/1468 af 14. maj 2024 samt artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1, i forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021.	§
GLM 8.1.3	GLM 8, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021 som ændret ved forordning (EU) 2024/1468 af 14. maj 2024 samt artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1, i forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021.	§



# 35. GLM 9.1 – Beskyttelse af permanent græs i miljøfølsomme områder

GLM 9 er en delvis videreførelse af det grønne krav om miljøfølsomme områder (MSO).

## 35.1 Delkrav

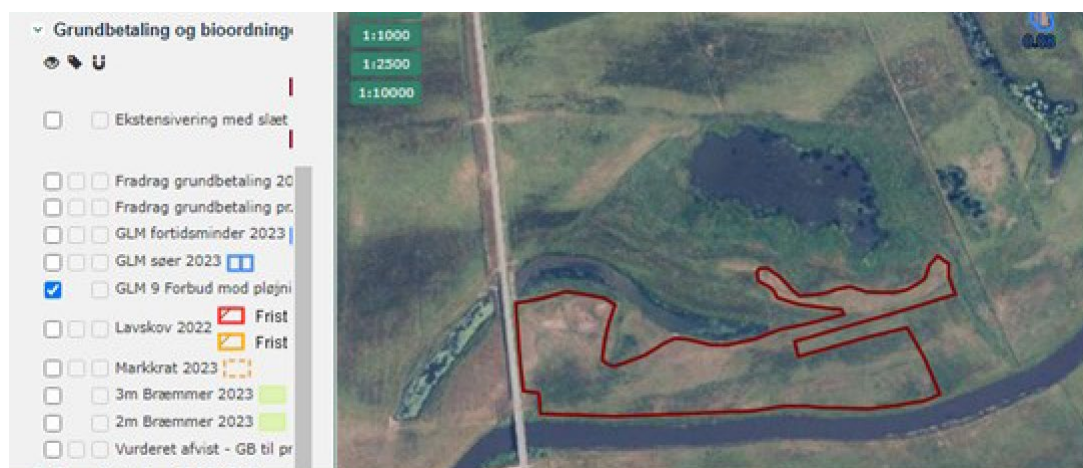
GLM 9.1.1	Der må ikke foretages omlægning eller pløjning af permanente græsarealer beliggende i habitatområder inden for de naturtyper, som fremgår af bilag 5 til bekendtgørelse nr. 1098 af 21. august 2023 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.
-----------	--

## 35.2 Formål med kravet

GLM 9.1	Formålet med kravet er at beskytte levesteder og arter og fremme biodiversitet. Græsarealerne bidrager desuden til kulstoflagring, såvel som til vand- og jordkvalitet.
---------	---

## 35.3 Kravets indhold

Du kan se, om du har arealer, som er omfattet af kravet ved at gå ind i vores Internet Markkort (IMK) og slå kortlaget "GLM 9 forbud mod pløjning og omlægning" til. Arealer inden for dette kortlag skal overholde delkrav GLM 9.1.1.



Det er tilladt at strigle jordlaget i de øverste 3 cm. Du må også så græs, når det foregår uden forudgående jordbehandling.

GLM 9.1.1 er afgrænset til permanente græsarealer i naturtyper som omhandlet i bilag 5 i habitatbekendtgørelsen som ligger inden for habitatområder, jf. bilag 2 og 9 til habitatbekendtgørelsen. Udpegningskriterierne for de miljøfølsomme områder er lidt anderledes i GLM 9.1.1 end udpegningskriterierne til MSO under de grønne krav,

hvorfor du sandsynligvis vil opleve at de nye GLM 9.1.1 arealer ikke ligger de samme steder som de gamle MSO-arealer.

### 35.4 Kravets relevans

Kravet gælder hele året.

### 35.5 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
GLM 9.1.1	GLM 8, jf. bilag III til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021, jf. forordningens artikel 12, stk. 1, og 13, stk. 1.	

## 36. GLM 10.1 – mindsteandel af landbrugsarealer afsat til ikke-produktive elementer og arealer

Kravet er en videreførsel af det tidligere 4 pct.-krav under GLM 8. Dog gælder det, at andelen af småbiotoper og markkrat under GLM 10 højst må udgøre 20 pct. af markens areal. Derudover er det udelukkende markkrat, der allerede i 2024 indgik i opfyldelsen af 4 pct.-kravet under GLM 8, som kan indgå i opfyldelsen af GLM 10. Endeligt udgår markbræmmer som et ikke-produktivt element, og kan dermed ikke indgå i opfyldelsen af kravet. Tidligere markbræmmearealer vil dog fortsat kunne indgå i opfyldelsen af GLM 10 som 3-metersbræmmer langs søer og vandløb eller som braklagte arealer.

**Bemærk, at vi af tekniske årsager ikke kan rette teksterne på småbiotoperne i Internet Markkort (IMK), hvorfor de fortsat vil blive vist som 4% ikke-produktive arealer (GLM 8) i kortet. Det er også den mulighed, du skal vælge i tegneredskabet i IMK, når du ønsker at indberette en småbiotop under GLM 10 til 2025.**

### 36.1 Delkrav

GLM 10.1.1	Mindst fire pct. af det samlede omdriftsareal på en bedrift skal være afsat til ét eller flere af følgende ikke-produktive elementer og arealer: <ul style="list-style-type: none"><li>- GLM-landskabstræk (søer og fortidsminder).</li><li>- Søer med et areal på op til 2000 m<sup>2</sup>, der er omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven.</li><li>- Bræmmer på 3 meter langs søer og vandløb som omhandlet i GLM 4.</li><li>- Markkrat, der i 2024 indgik i opfyldelsen af 4 pct.-kravet under GLM 8.</li><li>- Braklagte arealer (slåningsbrak, blomsterbrak, bestøverbrak).</li><li>- Småbiotoper.</li></ul>
------------	---

### 36.2 Undtagelser til kravet

Følgende bedrifter er undtaget GLM 10.1.1:

Bedrifter, hvor mere end 75 pct. af omdriftsarealet anvendes til produktion af græs eller andet grøntfoder med en kvælstofnorm og fosfornorm på 0, og som ikke jordbehandles eller omlægges i det indeværende år.

Dette omfatter fire afgrødekoder, som du kan se i tabellen "Tabel over afgrødekoder for undtagelse fra GLM 10.1.1" nedenfor. Det vil sige, at hvis omdriftsarealet på din bedrift dyrkes med mere end 75 pct. af en eller flere af de afgrøder, der er nævnt i tabellen, og der samtidigt ikke sker jordbehandling på eller omlægning af arealerne, vil du ikke længere skulle udlægge mindst 4 pct. af omdriftsarealet til ikke-produktive elementer og arealer. Arealerne må ikke få tilført gødning ud over naturlig afsætning fra græssende husdyr

**Tabel over afgrødekoder for undtagelse fra GLM 10.1.1**

Afgrødekode	
247	Miljøtilsagn græs (0 N), omdrift
264	Græs og kløvergræs uden norm, under 50 % kløver (omdrift)
285	Græs og kløvergræs uden norm, over 50 % kløver (omdrift)
362	Paludikultur, omdriftsgræs

Undtagelsen kan f.eks. være relevant, hvis du har mange græsarealer og modtager tilskud under ordningen Pleje af græs- og naturarealer.

#### Særligt om bio-ordningen biodiversitet og bæredygtighed

Hvis en landbruger frivilligt afsætter i alt mindst syv pct. af sine omdriftsarealer til ikke-produktive elementer og arealer eller landskabstræk, dvs. udlægger fire pct. ifm. GLM 10 og yderligere 3 pct. under bio-ordningen biodiversitet og bæredygtighed, reduceres den andel, der henføres til overholdelsen af GLM 10.1.1, fra fire pct. til tre pct. Er det tilfældet, så vil du kunne modtage ekstra betaling for det sparede procentpoint under bio-ordningen, hvilket vil ske automatisk i ansøgningssystemet. Læs nærmere i vejledningen om tilskud til biodiversitet & bæredygtighed.

### 36.3 Formål med kravet

GLM 10.1	Formålet med kravet er at beskytte biodiversiteten og bevare landskabselementer, herunder at beskytte fugle og bestøvende insekter.
----------	---

### 36.4 Kravets indhold

#### Elementer og arealer, der kan anvendes til opfyldelse af delkravet

Følgende ikke-produktive elementer og arealer kan indgå i opfyldelsen af kravet om mindsteandel af ikke-produktive områder på omdriftsarealer:

#### 1) GLM-landskabstræk

GLM-landskabstrækkene omfatter søer og fortidsminder omfattet af delkrav GLM 8.1.1.

En sø, der ikke er omfattet af § 3 i naturebskyttelsesloven kan registreres som GLM-sø og indgå i opfyldelsen af GLM 10 som et ikke-produktivt element. Søen kan over tid "vokse ind i" beskyttelsen efter den nævnte § 3. Allerede ved registreringen af søen som en GLM-sø "fanges" den imidlertid af den beskyttelse, som gælder efter GLM 8.1.1, og det er ikke muligt at fjerne denne beskyttelse ved at afregistrere søen fra opfyldelse af GLM 10. Der henvises til afsnittet ovenfor om GLM 8.1.1.

#### 2) Søer med et areal på op til 2000 m<sup>2</sup>, der er omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven ("§ 3-søer")

#### 3) Bræmmer på 3 meter langs søer og vandløb som omhandlet i GLM 4

Bræmmerne skal opfylde kravene til slåning efter grundbetalingsbekendtgørelsen. Der henvises til vejledning om grundbetaling og tilskudsberettigede arealer i 2025.

#### 4) Markkrat

Et område, der siden den 1. juni 2022 har fremstået som et udyrket areal på op til 0,5 ha, der på intet sted er smallere end ti meter, og som er dækket af mindst 75 pct. træer og buske fordelt på hele arealet. Markkrattet skal siden den nævnte dato have været omkranset af omdriftsareal, så dette areal på alle steder er mindst 5 meter bredt målt fra markkrattets yderkant. Markkrat skal endvidere have indgået i opfyldelsen af kravet om ikke-produktive arealer og elementer i 2024. De skal være registeret som markkrat i IMK og må sammen med småbiotoper ikke udgøre mere end 20 pct. af den mark, de er en del af.

#### 5) Slåningsbrak

På arealer med slåningsbrak er der ikke specifikke krav til plantedækkets karakter. Der må dog ikke ske aktiv tilsåning af et slåningsbrakareal, der aktuelt anvendes til opfyldelse af 4 pct.-kravet. Hvis du ønsker at tilså et brakareal med blomster, skal du anvende blomsterbrak eller bestøverbrak.

Arealet må endvidere ikke fremstå som et areal, der aktuelt anvendes til produktion. Arealet må således ikke være tilsået med en produktionsafgrøde, der har til formål at blive moden, hvorved den kan høstes og opnå et udbytte, idet sådanne områder vil blive betragtet som produktionsarealer. Dette gælder også, selvom selve udsåningen har fundet sted før arealet blev udlagt til opfyldelse af 4 pct.-kravet. Eventuel tilsåning med produktionsafgrøder – eksempelvis raps som vintersået afgrøde – forud for anvendelsen af arealet til opfyldelse af 4 pct.-kravet vil således skulle ske ved så tynd udspreddning på arealet, at høst ikke er mulig. Det anførte udelukker også udsåning af monokultur i striber, selvom formålet hermed måtte være at tiltrække dyreliv. I sådanne tilfælde vil der i forbindelse med indberetning i fællesskemaet skulle ske opdeling af marken, idet tilsåede striber, der fremstår som produktionsarealer, ikke kan anvendes til opfyldelse af kravet om 4 pct. ikke-produktive elementer og arealer.

Da kravet om 4 pct. ikke-produktive elementer og arealer gælder for bedriftens omdriftsareal, kan slåningsbrak, der anvendes til opfyldelse af kravet, ikke placeres på et areal, der var permanent græs året forinden.

Arealer med slåningsbrak skal opfylde kravene til slåning efter grundbetalingsbekendtgørelsen. Der henvises til vejledning om grundbetaling og tilskudsberettigede arealer i 2025.

Der gælder et forbud mod slåning i perioden fra den 1. maj til den 31. juli af hensyn til ynglende fugle og

markvildt. Selektiv bekæmpelse af kæmpebjørneklo og flyvehavre er ikke omfattet af dette forbud. Forbuddet udelukker derimod slåning af brakarealer, som alene sker af hensyn til overholdelse af afstandsforpligtelser efter bekendtgørelserne om markfrø og sædekorn.

### **5) Blomster- eller bestøverbrak**

Braklagte arealer, der opfylder kravene til etablering af blomster- eller bestøverbrak efter grundbetalingsbekendtgørelsen. Der henvises til vejledning om grundbetaling og tilskudsberettigede arealer i 2025. Forbuddet mod slåning i perioden fra den 1. maj til den 31. juli gælder tilsvarende, jf. ovenfor om slåningsbrak.

### **6) Småbiotoper**

Delområder på et omdriftsareal, der efter den 31. december 2022 udlægges som områder uden landbrugsaktivitet. De må højst være én hektar store, skal ligge mindst fem meter fra andre småbiotoper og må sammen med registrerede markkrat maksimalt udgøre 20 pct. af den mark de er en del af. Det er tilladt at have flere småbiotoper på samme mark, så længe de tilsammen med evt. markkrat ikke udgør mere end 20 pct. af markens areal. Du kan lade småbiotoperne gro til med træer eller buske eller lade dem være våde eller bestå af højt græs. Du kan også vælge at tilplante en småbiotop, hvis du har ønsker til selve beplantningen. Beplantningen må ikke anvendes til produktion eller bevirke, at arealet fremstår som et produktionsareal. Se vejledningen om grundbetaling for mere information om småbiotoper.

**Minimumsstørrelse** Bortset fra fortidsminder er det et krav, at de omhandlede arealer og elementer har et areal på minimum 100 m<sup>2</sup>.

### **Maksimal andel af elementer uden landbrugsaktivitet**

Det er endvidere et krav, at det samlede areal af markkrat og småbiotoper, der anvendes til opfyldelse af kravet, maksimalt udgør 20 pct. af den omdriftsareal, som elementet eller elementerne ligger på. Den resterende del af marken, sådan som den er angivet i fællesskemaet, skal være udlagt til omdriftsareal eller areal til opfyldelse af bio-ordningen biodiversitet og bæredygtighed.

### **Krav om afstand mellem ikke-produktive elementer**

Det er et krav, at GLM- og § 3-søer, markkrat og småbiotoper skal ligge i en afstand af minimum 5 meter fra 1) elementer af samme type, og 2) fra flere af de nævnte elementer, der er placeret samlet i en gruppe uden indbyrdes afstand, f.eks. et markkrat og en småbiotop eller en småbiotop og en § 3-sø. Desuden skal der være minimum 5 meter mellem sådanne grupper af elementer, og det samlede areal af sådanne grupper af elementer må maksimalt udgøre 1 ha.

Grænserne for maksimal størrelse samt kravene om afstand mellem elementer skal sikre, at der på trods af forekomst af ikke-produktive elementer fortsat vil være tale om et landbrugsareal, der anvendes landbrugsmæssigt med udførelse af landbrugsaktiviteter. Formålet med kravet om mindsteandel ikke-produktive elementer er således at sikre øget biodiversitet på eksisterende landbrugsarealer. Desuden skal afstandskravene sikre at de maksimumsstørrelser, der gælder for enkelte elementer, overholdes i praksis.

Hvis der er udlagt flere elementer på samme område, vil disse elementer kun indgå en gang i opfyldelsen af kravet. F.eks. vil et brakareal, hvorpå der også ligger en GLM-sø, og som er omkranset af en småbiotop indgå i kravet med følgende prioritering: 1) GLM-sø, 2) småbiotop, 3) brak.

### **Elementerne og arealerne skal fremgå af fællesskemaet**

Det er en forudsætning for, at elementer og arealer kan anvendes til opfyldelse af kravet om 4 pct. ikke-produktive elementer, at de fremgår af den årlige støtteansøgning i form af fællesskemaet med tilhørende markkort som ikke-produktive elementer og arealer. Indberetningen underbygger, at områderne reelt er udlagt som ikke-produktive. Frem mod indsendelsen af ansøgningsskemaet i ansøgningsåret skal de ikke-produktive arealer eller elementer, der anvendes til opfyldelse af 4 pct.-kravet, kunne anvises ved kontrol.

Et ikke-produktivt element eller areal anses for indberettet, når det fremgår af det ansøgningsskema, som er indgivet for det omhandlede omdriftsareal. Det vil altid være den seneste indberetning for et omdriftsareal i fællesskemaet, der lægges til grund. Dette gælder også, selvom der fortsat er mulighed for at ændre i ansøgningsskemaet for det pågældende år. Hvis dette sker, afløses indberetningen blot af den ændrede indberetning. Med andre ord kan indberetningen af ikke-produktive elementer og arealer tilpasses i hele ansøgningsperioden, dvs. typisk fra februar til primo eller medio maj.

Hvor der i et kalenderår endnu ikke er indgivet et ansøgningsskema til Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø for et omdriftsareal, skal du kunne anviser mindst 4 pct. ikke-produktive elementer og arealer på kontrollidspunktet.

Det er muligt at bruge erstatningsarealer fra bioordningen biodiversitet & bæredygtighed, hvis et af dine GLM 10- arealer bliver underkendt i forbindelse med en kontrol.

## Fravær af produktion

Elementer og arealer, der er afsat til opfyldelse af kravet om mindsteandel af ikke-produktive områder på omdriftsarealer, må ikke anvendes til nogen form for aktivitet, der er tilknyttet produktion og de må heller ikke anvendes til andre aktiviteter, der væsentligt hæmmer biodiversiteten. Dette omfatter bl.a. hold af husdyr og dyrkning eller høst af afgrøder til brug for produktion af fødevarer. Eksempelvis jordbearbejdning, gødsning, sprøjtning, dyrkning, høst, slæt, græsning og oplagring af landbrugsprodukter er derfor udelukket, jf. dog nærmere nedenfor med hensyn til slåning, græsning og tilplantning. Andre aktiviteter, der væsentligt hæmmer biodiversiteten omfatter blandt andet afholdelse af musikfestivaler, traktortrækkonkurrencer og lignende aktiviteter.

Selektiv bekæmpelse af kæmpebjørneklo eller flyvehavre anses ikke for en aktivitet, der er tilknyttet produktion.

Fravær af produktion betyder desuden, at det ikke er tilladt at foretage aktiviteter med henblik på produktion eller aktiviteter, som hæmmer biodiversiteten. Derfor er det bl.a. ikke tilladt at foretage drænarbejde i brakarealer mens arealet indgår i opfyldelsen af GLM 10. Det er dog tilladt at anlægge dræn eller foretage vedligeholdelse af eksisterende dræn i året forinden eller efter brakarealet indgår i opfyldelse af GLM 10.

## Slåning

Slåning af de lysåbne elementer slåningsbrak og 3-metersbrømmer er nødvendige for at sikre, at arealerne fortsat er lysåbne og holdes i landbrugsmæssig stand. Ved slåning må det afslåede plantemateriale ikke fjernes fra arealerne. Slåningen sikrer, at der sker en vedligeholdelse, så der ikke sker opvækst af træer og buske.

Alle andre ikke-produktive elementer må ikke slås. Forbuddet mod slåning omfatter dog ikke almindelige, lettere plejeforanstaltninger ved søer som nævnt under GLM 8.1.1 samt almindelige plejeforanstaltninger ved fortidsminder. Plantematerialet fra slåning må ikke fjernes fra arealerne, da dette anses for produktion. Dette gælder dog ikke, hvis fjernelsen er nødvendig for de nævnte plejeforanstaltninger ved søer og fortidsminder.

## Græsning

Græsning må ikke finde sted på ovennævnte ikke-produktive elementer og arealer, da det ligesom slåning anses for en aktivitet, der er tilknyttet produktion.

Tilfældig forekomst af græssende husdyr på fortidsminder, markkrat og småbiotoper, hvor markkrat og småbiotopen består af mindst 75 pct. træer og buske, samt ved søer er dog tilladt, såfremt tilstedeværelsen af dyrene ikke ødelægger eller beskadiger elementet. Hvis det omkringliggende areal må afgræsses, så er det ikke nødvendigt at fraegne småbiotopen eller markkrattet. Sådant græsning er derfor ikke i strid med GLM 10.1.1. Det er en forudsætning, at der ikke er tale om egentlig hold af husdyr på de nævnte elementer. Elementerne må således ikke – navnlig på grund af indhegningen og pladsforholdene for dyrene – udgøre det egentlige græsningsareal.

Vær endvidere opmærksom på, at slåning og græsning i givet fald skal ske inden for rammerne af naturbeskyttelsesloven- og (for så vidt angår fortidsminder) museumsloven.

## Tilplantning

Det er tilladt at foretage aktiv tilplantning af træer og buske indenfor småbiotoper, så længe de ikke anvendes til produktion. Tilplantning kan således bidrage positivt til øget biodiversitet. Du må også gerne tilplante træer og buske inden for dit markkrat for at sikre, at markkrattet fortsat består af mindst 75 pct. træer og buske. Dog skal du sørge for at overholde kravet om ingen produktion og derfor må du ikke tilplante en monokultur af produktionstræer som eksempelvis lavskovsarter eller æbletræer. Du må dog gerne tilplante produktionstræer, hvis ikke de anvendes til produktion eller holdes i produktionsmæssig stand, og er tilplantet forskudt sammen med andre træarter.

Derudover er det muligt at udså blomsterblandinger på arealer med blomsterbrak og bestøverbrak med henblik på at give bedre vilkår for hjemmehørende plantearter samt bestøvende insekter. Det er et krav at såfremt der udsås blomsterblandinger må det ikke være med henblik på produktion.

## Solceller på arealer der er anvendt til at opfylde GLM 10.1.1

Det er ikke tilladt at have solceller på ikke-produktive elementer eller arealer, der anvendes til opfyldelse af delkravet.

## Husk nationale bestemmelser ved etablering af småbiotoper

I forbindelse med etablering af småbiotoper under GLM 10-kravet, skal du være opmærksom på øvrige nationale bestemmelser. Det kan f.eks. være naturbeskyttelseslovens §3 om beskyttelse af bestemte naturtyper og tilsvarende i naturtypebekendtgørelsen.

Så længe en småbiotop er underlagt en helårlig forpligtigelse om ikke at kunne være omfattet af en landbrugsmæssig udnyttelse, vil småbiotoperne heller ikke samtidig kunne være underlagt en national bestemmelse. Af hensyn til f.eks.

naturbeskyttelseslovens bestemmelser, har du har op til et år ('1-årsreglen') efter endt forpligtigelse til at bringe arealet ind i landbrugsdriften igen, før det eventuelt bliver omfattet af naturbeskyttelseslovens §3. Derudover har du også mulighed for at søge kommunen om permanent genopdykningsret til småbiotopen for at undgå en eventuel naturbeskyttelse. Det forudsætter dog, at arealet ikke allerede er omfattet af naturbeskyttelsesloven.

Hvis en småbiotop bliver omfattet af en § 3-registrering efter naturbeskyttelsesloven og samtidig er beliggende på et omdriftsareal, vil du fortsat kunne bruge denne småbiotop til opfyldelse af GLM 10-kravet. En naturbeskyttet småbiotop vil dog ikke kunne anvendes under bio-ordningen biodiversitet & bæredygtighed, fordi tilskud under bio-ordninger skal række ud over nationale forpligtelser.

Vær opmærksom på, at der kan være andre nationale forpligtelser end dem, der er nævnt her. Det er dit ansvar at være informeret om, hvilke nationale regler der gælder for dine arealer. Er du i tvivl, kan du kontakte din kommune.

Du kan i vejledning om grundbetaling se mere om, hvilke ordninger der kan kombineres med ikke-produktive arealer og elementer.

### 36.5 Kravets relevans

GLM 10.1.1 gælder hele året.

### 36.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
GLM 10.1.1	Supplerende GLM-norm fastsat iht. artikel 13, stk. 2, i til forordning (EU) 2021/2115 af 2. december 2021.	§ 17 i bekendtgørelse nr. XXXX

# 37. LF 7.1 – Anvendelse af plantebeskyttelsesmidler

## Tidligere KO-krav 2.18

### 37.1 Delkrav

LF 7.1.1	Der må kun anvendes godkendte plantebeskyttelsesmidler.
LF 7.1.2	Godkendte plantebeskyttelsesmidler skal anvendes korrekt i overensstemmelse med betingelserne angivet på etiketten.

### 37.2 Formål med kravet

LF 7.1.1 – LF 7.1.2	Formålet er at sikre et højt beskyttelsesniveau for både menneskers og dyrs sundhed og miljøet.
---------------------	---

### 37.3 Undtagelser til kravet

Undtagelser til LF 7.1.2, der omhandler brug af afdriftsreducerende udstyr:

Ved sprøjtning med et plantebeskyttelsesmiddel, hvor det følger af angivelserne på midlets etiket, at et afstands-krav til vandmiljø eller andre områder skal overholdes, er det tilladt at sprøjte nærmere end angivet på etiketten, såfremt der ved sprøjtningen anvendes anerkendt afdriftsreducerende udstyr. De nærmere retningslinjer for brug af afdriftsreducerende udstyr til nedsættelse af angivne afstandskrav til vandmiljøet mv. fremgår af Miljøstyrelsens vejledning om afdriftsreducerende udstyr: <https://www.2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2020/07/978-87-7038-211-3.pdf>

Ved sprøjtning med et plantebeskyttelsesmiddel, der indeholder aktivstoffet prosulfocarb, og andre aktivstoffer opført i bilag 6 til bekæmpelsesmiddelbekendtgørelsen, skal der anvendes afdriftsreducerende udstyr, der medfører minimum 75 % afdriftsreduktion. Udstyr, der lever op til dette krav, fremgår af Miljøstyrelsens vejledning om afdriftsreducerende udstyr (se link ovenfor).

Den, der sprøjter med afdriftsreducerende udstyr med det formål at kunne sprøjte nærmere det beskyttede område, end hvad følger af angivelserne om afstandskrav på etiketten, eller fordi det er et krav for at sprøjte med aktivstoffer opført i bilag 6 til bekæmpelsesmiddelbekendtgørelsen, skal føre journal over dette. Journalen skal føres løbende og senest 7 dage efter en relevant sprøjtning. Journalen skal opbevares i 3 år.

### 37.4 Bemærkninger til krav LF 7.1

Overtrædelse af delkrav LF 7.1.2 kan **f.eks.** være at:

- Godkendte plantebeskyttelsesmidler er anvendt på afgrøder, hvortil de ikke er godkendt.
- Godkendte plantebeskyttelsesmidler er anvendt i højere doser, end angivet på etiketten
- Godkendte plantebeskyttelsesmidler er anvendt flere gange end det godkendte antal behandlinger
- Godkendte plantebeskyttelsesmidler er anvendt med kortere intervaller, end der fremgår af etiketten
- Godkendte plantebeskyttelsesmidler må ikke anvendes nærmere overfladevand og § 3-områder end etiketten tillader (medmindre undtagelse i forhold til brug af afdriftsreducerende udstyr finder anvendelse).

Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser.

### 37.5 Kravets relevans

Kravet er relevant, hvis der anvendes plantebeskyttelsesmidler på bedriften.



### 37.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 7.1.1	Artikel 55, 1. pkt., i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1107/2009 af 21. oktober 2009 om markedsføring af plantebeskyttelsesmidler og om ophævelse af Rådets direktiv 79/117/EØF og 91/414/EØF.	
LF 7.1.2	Artikel 55, 2. pkt., i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1107/2009 af 21. oktober 2009 om markedsføring af plantebeskyttelsesmidler og om ophævelse af Rådets direktiv 79/117/EØF og 91/414/EØF.	

## 38. LF 8.1 – Autorisation

### 38.1 Delkrav

LF 8.1.1	Plantebeskyttelsesmidler godkendt til professionel anvendelse, må kun købes af autoriserede personer. Plantebeskyttelsesmidler må kun købes af en virksomhed, hvis der er en person beskæftiget i virksomheden, der er autoriseret til at anvende den pågældende type middel.
LF 8.1.2	Sprøjteføreren der udfører flysprøjtning skal være autoriseret.

### 38.2 Undtagelser til kravet

Særlige kategorier af plantebeskyttelsesmidler må købes og anvendes af personer, der ikke er autoriseret, eller uden at en virksomhed har en autoriseret person ansat. Denne mulighed gælder kun for udvalgte midler, som Miljøstyrelsen har vurderet ikke udgør en miljø- eller sundhedsmæssig risiko. Miljøstyrelsen oplyser på sin hjemmeside om, hvilke midler der er omfattet.

### 38.3 Formål med kravet

LF 8.1.1 – LF 8.1.2	Formålet med kravet er at sikre bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler ved at mindske risici og virkninger for menneskers sundhed og miljøet.
---------------------	--

### 38.4 Bemærkninger til krav LF 8.1

Enhver, der køber plantebeskyttelsesmidler erhvervsmæssigt, skal være i besiddelse af en relevant autorisation erhvervet via MAB. MAB er en forkortelse af Miljøstyrelsens Autorisationssystem til brug af Bekæmpelsesmidler. Autorisationen kan være erhvervet på baggrund af gennemført uddannelse i form af et sprøjtebevis, hånd- og rygsprøjtecertifikat, et sprøjtecertifikat og efterfulgt af relevant opfølgingskursus inden for de seneste 4 år. En virksomhed må ligeledes kun købe sprøjtemidler, når der er en person beskæftiget i virksomheden, der er i besiddelse af en relevant autorisation i MAB.

Flysprøjtning, herunder sprøjtning med drone, er forbudt i Danmark. Miljøstyrelsen kan dog i særlige tilfælde give dispensation fra forbuddet. Hvis der er opnået dispensation, skal sprøjteføreren der udfører flysprøjtning være autoriseret.

### 38.5 Kravets relevans

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet er relevant, hvis du fra og med 1. januar 2023 har købt eller køber plantebeskyttelsesmidler. Kravet er desuden relevant, hvis du har dispensation til at anvende flysprøjtning, herunder sprøjtning med drone. Kravet er ikke relevant, hvis du f.eks. har en maskinstation til at foretage indkøb og udbringning af plantebeskyttelsesmidler.

### 38.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 8.1.1	Artikel 5, stk. 2, jf. artikel 6, stk. 2, i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 4, stk. 2 og 8, fsva. køb af plantebeskyttelsesmidler, i bekendtgørelse nr. 2280 af 29. december 2020 om uddannelse og autorisation i forbindelse med køb, overdragelse og professionel anvendelse af bekæmpelsesmidler.
LF 8.1.2	Artikel 5, stk. 2, jf. artikel 9, stk. 2, litra c), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 4, stk. 2, fsva. anvendelse af plantebeskyttelsesmidler, i bekendtgørelse nr. 2280 af 29. december 2020 om uddannelse og autorisation i forbindelse med køb, overdragelse og professionel anvendelse af bekæmpelsesmidler.

# 39. LF 8.2 – Syn og vedligehold af sprøjteudstyr

## 39.1 Delkrav

LF 8.2.1	Professionel udbringning af plantebeskyttelsesmidler må kun ske ved hjælp af sprøjteudstyr, der er godkendt ved syn.  Sprøjteudstyr skal gennemgås og godkendes ved syn inden 5 år efter anskaffelsen (faktureringsdatoen) og derefter mindst hvert 3. år.
LF 8.2.2	Der skal foretages regelmæssig kalibrering og teknisk kontrol af sprøjteudstyret.

## 39.2 Undtagelser til kravet

Følgende sprøjteudstyr er ikke omfattet af kravet:

- 1) Håndholdte sprøjter med en tank med et volumen på 25 liter eller derunder
- 2) Sprøjter, der er beregnet til at blive båret på ryggen

Hånd- og rygsprøjter er sprøjter med en tankvolumen på højst 25 liter, der er konstrueret til under brugen at blive båret i hånden, på ryggen, på skulderen, eller hvor dette udstyr er monteret på hjul, og som er konstrueret til højst at kunne skabe et tryk i tanken på 8 bar.

Der er indført et særlig synsinterval på 6 år for følgende typer af udstyr:

- Pesticidudstyr monteret på skovningsmaskiner
- Granulatspredere
- Gødningskar
- Vægesprøjter (også kaldet "Weed wipers")
- Tågegeneratorer

Fristen for første syn af disse typer er 1. juli 2025.

Sprøjter monteret på ATV er kun undtaget, hvis de er konstrueret som hånd- eller rygsprøjter, dvs. det er ikke nok i sig selv, at tanken er under 25 liter, for at en ATV-sprøjte er undtaget.

## 39.3 Formål med kravet

LF 8.2.1 – LF 8.2.2	Formålet med kravet er at sikre bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler ved at mindske risici og virkninger for menneskers sundhed og miljøet.
---------------------	--

## 39.4 Bemærkninger til krav LF 8.2

Ifølge delkrav LF 8.2.1 skal alle sprøjter som anvendes til professionel udbringning af plantebeskyttelsesmidler være godkendt ved syn. Sprøjteudstyret skal godkendes ved syn inden 5 år efter anskaffelsen (faktureringsdatoen) og derefter mindst hvert 3. år.

Professionel brug forstås som brug af sprøjteudstyr af enhver person, der anvender plantebeskyttelsesmidler i forbindelse med sine erhvervsmæssige aktiviteter, herunder sprøjteførere, teknikere, arbejdsgivere og selvstændige i landbrugssektoren og andre sektorer.

Det betyder f.eks. at en sprøjte er undtaget fra syn, hvis sprøjten kun anvendes på private arealer, der ikke er del af en virksomhed. Dette gælder også, selvom det evt. er plantebeskyttelsesmidler godkendt til professionel anvendelse, der udbringes i situationer, hvor der ikke er tale om erhvervsmæssig anvendelse.

Fristen for næste syn fremgår normalt af klistermærket, der er påsat sprøjten i forbindelse med synet, idet synsvirksomheden bør have klippet hul ud for årstal og måned. Næste synsdato fremgår også af sprøjtes synsrapport.

Delkrav LF 8.2.2 omhandler, at der skal foretages regelmæssig kalibrering og teknisk kontrol af sprøjteudstyret.

Sprøjteudstyr skal til enhver tid være i en sådan tilstand, at det kan

- 1) fyldes og tømmes sikkert, let og fuldstændigt uden udsivning af plantebeskyttelsesmidler,
- 2) renses let, men grundigt,
- 3) håndteres sikkert,
- 4) sikre præcis dosering og udbringning,
- 5) kontrolleres og standses omgående fra sprøjteførerens sæde og
- 6) tilpasses enkelt, nøjagtigt og reproducerbart.

### 39.5 Kravets relevans

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet er relevant, hvis der anvendes sprøjteudstyr til professionel udbringning af plantebeskyttelsesmidler på bedriften. Kravet er ikke relevant, hvis du f.eks. har en maskinstation til at foretage udbringning af plantebeskyttelsesmidler. Kravet er heller ikke relevant at kontrollere for de sprøjter, som ikke anvendes til udbringning af plantebeskyttelsesmidler, men f.eks. kun til udbringning af gødning, da disse ikke er omfattet af krav om syn.

### 39.6 Regelhenvi sning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 8.2.1	Artikel 8, stk. 1-4, i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 4, stk. 1 og 2, i bekendtgørelse nr. 789 af 1. juni 2022 om syn af sprøjter.
LF 8.2.2	Artikel 8, stk. 5, i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 5, stk. 1 og stk. 2, i bekendtgørelse nr. 789 af 1. juni 2022 om syn af sprøjter.

## 40. LF 8.3 – Begrænsninger i anvendelse af plantebeskyttelsesmidler

### 40.1 Delkrav

LF 8.3.1	<p>Der må ikke foretages sprøjtning eller i øvrigt anvendes plantebeskyttelsesmidler på følgende § 3-arealer:</p> <ol style="list-style-type: none"><li>1) Heder,</li><li>2) moser og lignende,</li><li>3) strandenge og strandsumpe samt</li><li>4) ferske enge og biologiske overdrev, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med naturlige søer på over 100 m<sup>2</sup> i areal, er større end 2.500 m<sup>2</sup> i sammenhængende areal.</li><li>5) moser og lignende, der er mindre end 2.500 m<sup>2</sup>, når de ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra kommunalbestyrelsen er udpeget som beskyttet.</li></ol>
LF 8.3.2	<p>Der må ikke anvendes plantebeskyttelsesmidler i strid med en kommunal afgørelse om drift eller andre foranstaltninger:</p> <ol style="list-style-type: none"><li>1) der er nødvendige for at realisere Natura 2000-planen eller</li><li>2) som af hensyn til Natura 2000-planens bevaringsmålsætning er nødvendige for at undgå varig forringelse af naturtyper eller levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for.</li></ol>

### 40.2 Undtagelser til kravet

Delkrav LF 8.3.1: Sprøjteforbuddet gælder ikke for de tiltag der foretages af hensyn til Forsvarets trænings-, uddannelses-, øvelses- eller missionsaktiviteter. Miljøstyrelsen kan i særlige tilfælde meddele dispensation fra forbuddet. Kommunen kan også i særlige tilfælde dispensere fra delkravet til målrettede enkeltforanstaltninger i form af anvendelse af bekæmpelsesmidler, f.eks. ved sprøjtning (pletsprøjtning), mod bl.a. invasive, ikke-hjemmehørende arter.

### 40.3 Formål med kravet

LF 8.3.1	Formålet er at sikre bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler ved at mindske risici og virkninger for menneskers sundhed og miljøet.
----------	---

### 40.4 Bemærkninger til krav LF 8.3

Delkrav LF 8.3.1:

Dette delkrav drejer det sig om, at der ikke må foretages sprøjtning eller i øvrigt anvendes plantebeskyttelsesmidler i forhold til de nævnte naturtyper. For øvrige ændringer i tilstanden af de nævnte naturtyper, se krav LF 3-4.1.

De § 3-beskyttede naturområder er **vejledende** registrerede i Danmarks Miljøportal. Hvis et område (bortset fra vandløb) opfylder kriterierne vedrørende naturtypen og arealstørrelsen, er det beskyttet, uanset om det er registreret eller ej.

I forhold til kontrol af konditionalitet på § 3-arealer lægger Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø et kort over § 3-arealerne, som kan ses på IMK (internet markkort) ud på hjemmesiden, så du har adgang til disse oplysninger. Kortet opdateres én gang om året – forud for konditionalitetskontrollens opstart. Kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis der skulle være tilkommet et nyt § 3-areal i løbet af året, medtages dette areal ikke i den aktuelle kontrol. Hvis et areal vurderes af kommunen til ikke længere at være omfattet af § 3-beskyttelsen, eller hvis arealet er fejlregistreret som § 3-areal i IMK, vil du i det tilfælde heller ikke blive sanktioneret.

Miljøministeriet er overordnet ressortmyndighed for lovgivningen om naturbeskyttelseslovens § 3 og § 4, men det er dog altid kommunen, der træffer afgørelse om hvorvidt et areal er beskyttet. Det er også kommunen, der kan give dispensation til sprøjtning i forhold til bekæmpelse af invasive arter mm. Miljøstyrelsen kan dog give en generel dispensation til sprøjtning, såfremt du rammes atypisk hårdt af forbuddet. I de tilfælde vil du være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen.

Hvis du er i tvivl om dine arealers beskyttelsesstatus, kan du kontakte din kommune.

#### Delkrav LF 8.3.2:

Delkravet omhandler, at du ikke må anvende plantebeskyttelsesmidler i strid med en kommunal afgørelse om drift eller andre foranstaltninger:

- 1) der er nødvendige for at realisere Natura 2000-planen eller
- 2) som af hensyn til Natura 2000-planens bevaringsmålsætning er nødvendige for at undgå varig forringelse af naturtyper eller levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for.

Når et område er udpeget som Natura 2000-område indebærer det, at der skal gøres en aktiv indsats for at sikre eller genoprette naturen i området. Dette sker på baggrund af de såkaldte Natura 2000-planer, der er en samlet plan for, hvordan fremgangen Natura 2000-områderne sikres.

Der er udarbejdet naturplaner for hver af de 250 Natura 2000-områder. Hver plan indeholder en langsigtet målsætning for naturen i området og en beskrivelse af den indsats, der skal gennemføres. Natura 2000-planerne er udmøntet i mere konkrete kommunale Natura 2000-handleplaner for hvert af de 250 områder, som skal sikre, at målene i Natura 2000-planerne bliver ført ud i livet.

Handleplanerne beskriver, hvordan grundejere, kommuner og staten kan sikre, at naturen i Natura 2000-områderne bevares for fremtiden. Det går især ud på at lave naturpleje, fjerne opvækst af træer og buske, sikre ekstensiv drift som græsning og høslæt og genskabe den naturlige vandbalance i områderne.

Før myndighederne giver tilladelse eller godkendelse til en given aktivitet i eller i nærheden af et Natura 2000-område, skal de lave en vurdering af, om der er risiko for, at aktiviteten kan medføre en negativ påvirkning af naturtyper eller arter, på områdets udpegningsgrundlag. Det gælder f.eks. ved miljøgodkendelse af husdyrbrug.

Tilladelse eller godkendelse kan gives på vilkår, der sikrer, at der ikke sker nogen skade for de arter eller naturtyper, som området er udpeget for at beskytte.

Delkrav LF 8.3.2 er kun relevant, hvis du har modtaget en afgørelse (f.eks. miljøgodkendelse, tilladelse eller påbud) fra kommunen, der pålægger dig en bestemt drift eller andre foranstaltninger i forhold til anvendelse af plantebeskyttelsesmidler på dine arealer.

## **40.5 Kravets relevans**

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet finder anvendelse inden for og uden for Natura 2000-områder.

#### 40.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 8.3.1	Artikel 12, litra b), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 3, stk. 2 og 3, samt § 4, stk. 1, nr. 1), i lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024.
LF 8.3.2	Artikel 12, litra b), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 19 d, stk. 1, og § 19 e, stk. 1, i lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024.



# 41. LF 8.4 – Sprøjteudstyr der skal forefindes og anvendes på virksomheden

## 41.1 Delkrav

LF 8.4.1	Følgende udstyr skal findes på en udbringningsvirksomhed:  1) Præparatfyldeudstyr.  2) En tank til rent vand med en tilstrækkelig kapacitet til, at de rester, der ikke kan pumpes ud af sprøjten, kan fortyndes minimum 50 gange.  3) Spuledyser til tanke, der kan indeholde plantebeskyttelsesmiddel.  4) Udbringningsvirksomheden skal have udstyr til rådighed, der gør det muligt at foretage udvendig rengøring af sprøjter, traktorer eller andet materiel på det behandlede areal, hvis udvendig rengøring finder sted på det behandlede areal.
LF 8.4.2	Ved påfyldning af en sprøjte, skal bruges udstyr, der er beregnet til påfyldning af plantebeskyttelsesmiddel på den pågældende sprøjte, f.eks. præparatfyldeudstyr.
LF 8.4.3	Ved indvendig vask af sprøjten skal bruges spuledyser.

## 41.2 Undtagelser til kravet

Kravet gælder ikke for sprøjteudstyr i væksthuse. Se i stedet LF 8.7.

Kravet gælder desuden ikke for sprøjter med et maksimalt tankvolumen på 25 liter, hvor sprøjten er konstrueret til under brugen at blive båret i hånden, på ryggen, på skulderen, eller til at blive transporteret på hjul.

Delkrav LF 8.4.1, nr. 1) om præparatfyldeudstyr gælder ikke for sprøjter, hvor:

- 1) påfyldningshullet til tanken befinder sig mindre end 130 cm over jorden eller stabilt underlag, og
- 2) afstanden fra kanten af tanken ind til påfyldningshullet er mindre end 30 cm.

Delkrav LF 8.4.1, nr. 2) og 3) gælder ikke for sprøjter, der har en tankstørrelse på 400 liter eller mindre.

## 41.3 Formål med kravet

LF 8.4.1 – LF 8.4.3	Formålet med kravet er at sikre bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler ved at mindske risici og virkninger for menneskers sundhed og miljøet.
---------------------	--

## 41.4 Bemærkninger til krav LF 8.4

Kravet LF 8.4 gælder for alle typer af sprøjter til udendørs udbringning af plantebeskyttelsesmidler bortset for undtagelserne hertil. Kravet omfatter derfor også sprøjter med bom og tågesprøjter med blæser, samt en række specialbyggede sprøjter.

Præparatfyldeudstyr: Udstyret er beregnet til at fylde plantebeskyttelsesmidler på en sprøjte, således at påfyldningen kan ske sikkert og med minimal risiko for spild. Udstyret er ofte monteret direkte på sprøjten, men det kan

også være stationært udstyr, således at plantebeskyttelsesmidlet suges eller pumpes over i marksprøjten. Udstyret kan også være monteret på en mobil enhed. Bemærk, at injektion er sidestillet med præparatfylddeudstyr. Kravet gælder dog ikke for sprøjter, hvor påfyldningshullet til tanken befinder sig mindre end 130 cm over jorden eller stabilt underlag, og afstanden fra kanten af tanken ind til påfyldningshullet er mindre end 30 cm.

Spuledyser: Dyserne skal være monteret indvendig i hovedtanken og bruges til rengøring af denne. I mindre sprøjter kan det være tilstrækkeligt med én spuledyse, mens større sprøjter vil have monteret to eller flere spuledyser. Kravet om spuledyser gælder ikke for sprøjter, der har en tankstørrelse på 400 liter eller mindre.

Skyllvandstank/rentvandstank: Ved indvendig vask af sprøjter kan der skelnes mellem fortynding og egentlig rengøring. Fortynding har til formål at skylle sprøjtes indvendige flader og fortynde den fortyndbare del af restsprøjtevæsken, således at størstedelen af restsprøjtevæsken kan sprøjtes ud på det behandlede areal, og den sidste stærkt fortyndede restsprøjtevæske herefter uden risiko kan udtømmes på det behandlede areal eller på en vaskeplads med opsamling af vaskevand.

Ved at dele mængden af skyllvand i to til tre dele vil restsprøjtevæsken for de fleste sprøjters vedkommende blive fortyndet med mindst en faktor 50. Restsprøjtevæsken skal fortyndes til et acceptabelt koncentrationsniveau, så udtømningen kan ske på marken uden risiko for punktkildeforureninger.

Den egentlige rengøring har til formål at rengøre sprøjten i en sådan grad, at der ikke er risiko for at skade den afgrøde, der efterfølgende skal sprøjtes.

Udstyr til udvendig rengøring: Hvis du foretager udvendigt vask af sprøjter i marken, skal der være udstyr til rådighed, der gør det muligt at foretage udvendig rengøring af sprøjter, traktorer eller andet materiel på det behandlede areal. Der kan her være tale om f.eks. en højtryksrenser påmonteret sprøjten med rentvandstank.

Sprøjter har ikke krav om påmonteret udvendigt vaskeudstyr, hvis de vaskes på en korrekt etableret og indrettet vaskeplads.

## 41.5 Kravets relevans

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet er relevant, hvis der er sprøjteudstyr, der anvendes til udbringning af plantebeskyttelsesmidler på bedriften. Kravet er ikke relevant, hvis du f.eks. har en maskinstation til at foretage udbringning af plantebeskyttelsesmidler.

## 41.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 8.4.1	Artikel 13, stk. 1, litra a) og d), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 4, stk. 1 og § 5, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.4.2	Artikel 13, stk. 1, litra a), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 11, stk. 3, 1. pkt., i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.4.3	Artikel 13, stk. 1, litra d), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 11, stk. 3, 2. pkt., i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.

## 42. LF 8.5 – Indretning af tapsted

### 42.1 Delkrav

LF 8.5.1	Et tapsted skal være forsynet med: 1) en indretning, der forhindrer, at vand kan løbe tilbage i ledningsnettet eller en boring, og 2) et vandur eller tilsvarende indretning, der sikrer mod overløb.
LF 8.5.2	Slanger eller rør, der skal lede vand til en sprøjte fra et tapsted eller fra en tank, der er sluttet til et ledningsnet eller en boring, må ikke kunne komme i kontakt med sprøjtevæsken.

### 42.2 Undtagelser til kravet

Kravet gælder ikke for sprøjter med et maksimalt tankvolumen på 25 liter, hvor sprøjten er konstrueret til under brugen at blive båret i hånden, på ryggen, på skulderen, eller til at blive transporteret på hjul.

Delkrav LF 8.5.1, nr. 1) og delkrav LF 8.5.2 gælder ikke for sprøjter:

- der udelukkende anvendes med injektionsudstyr, så sprøjtes tank kun kan indeholde rent vand,
- fra en buffertank, der ikke er koblet til et ledningsnet eller en boring ved påfyldning af sprøjten,
- hvis der er luftgab mellem tapstedet eller tanken og sprøjten, eller
- med indbygget kontraventil eller lignende anordning, hvis der er kontraventil på alle sprøjter i virksomheden.

### 42.3 Formål med kravet

LF 8.5.1 – LF 8.5.2	Formålet med kravet er at sikre bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler ved at mindske risici og virkninger for menneskers sundhed og miljøet.
---------------------	--

### 42.4 Bemærkninger til krav LF 8.5

Alle tapsteder skal være indrettet korrekt.

Ved påfyldning af vand på sprøjter skal det sikres, at der ikke kan ske overløb ved påfyldning af sprøjten, og at der ikke er risiko for tilbageløb i ledningsnettet eller vandboringen.

Kontraventil: Tapstedet, der benyttes til påfyldning og vask af sprøjter, skal være forsynet med en indretning (f.eks. en kontraventil eller et luftgab på mindst 50 mm), der kan forhindre tilbageløb i ledningsnettet eller en vandboring.

Vandur: Vandur eller lignende installation, der forhindrer overløb ved påfyldning af tanken, skal være monteret på tapstedet. Vanduret er en teknisk indretning, der stopper påfyldning af vand, når en forudbestemt mængde vand er påfyldt.

Personlig overvågning er ikke at forstå som "lignende". Der skal være tale om en eller anden form for teknisk installation, der konkret sikrer mod overløb ved påfyldning. Det kan f.eks. være en "dødemandsknap" eller en computerstyret kontrol med mængden af tilført vand. Er der tale om en nyere sprøjte, vil der ofte være en form for styring af vandpåfyldningen indbygget som en funktionalitet i sprøjten, og i sådanne tilfælde vil der ikke være krav om vandur eller lignende indretning.

Påfyldes der vand fra en mobil vandtank i marken eller en buffertank, der ikke er tilsluttet ledningsnettet, skal der være monteret vandur eller lignende installation, hvis vandtankens volumen overstiger sprøjtetankens volumen.

## 42.5 Kravets relevans

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet er kun relevant, hvis du anvender plantebeskyttelsesmidler på bedriften. Kravet er ikke relevant hvis du f.eks. har en maskinstation til at foretage udbringning af plantebeskyttelsesmidler og midler ikke påfyldes på bedriften.

## 42.6 Regelhenvi sning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 8.5.1	Artikel 13, litra a), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 7, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.5.2	Artikel 13, litra a), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 7, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.

## 43. LF 8.6 – Indretning og brug af vaskeplads

### 43.1 Delkrav

LF 8.6.1	Påfyldning af en sprøjte skal ske på en vaskeplads.
LF 8.6.2	Sprøjter, traktorer og andet materiel, der har været anvendt til udbringning af plantebeskyttelsesmidler, skal rengøres på en vaskeplads.
LF 8.6.3	Vaskepladser og biobede skal være udstyret med tæt belægning med afløb til gyllebeholder eller en anden tæt, stationær beholder, og indrettet, så der ikke kan ske afledning til kloak, nedsivning i jorden eller afstrømning til ubefæstet areal.
LF 8.6.4	Vaskepladser og biobede skal altid etableres mindst 1) 50 meter fra en boring, der indvinder grundvand til en almen vandforsyning, 2) 25 meter fra et indvindingssted til en ikke-almen vandforsyning, eller rense- og samlebrønde til drænsystemer og 3) 50 meter fra overfladevand (vandløb, søer og kystvand) og § 3-områder.

### 43.2 Undtagelser til kravet

Kravet gælder ikke for påfyldning og rengøring af sprøjteudstyr i væksthuse. Se i stedet LF 8.7.

Kravet gælder ikke for sprøjter med et maksimalt tankvolumen på 25 liter, hvor sprøjten er konstrueret til under brugen at blive båret i hånden, på ryggen, på skulderen, eller til at blive transporteret på hjul.

Undtagelse til delkrav LF 8.6.1: Uden for et boringsnært beskyttelsesområde kan påfyldning ske på det areal, hvor plantebeskyttelsesmidlet skal udbringes, hvis påfyldningen sker i en afstand af mindst:

- 1) 300 meter fra en boring, der indvinder grundvand til almene vandforsyninger
- 2) 300 meter fra en boring, der indvinder grundvand til en ikke-almen vandforsyning og
- 3) 50 meter fra overfladevand (vandløb, søer og kystvand), § 3-områder og rense- og samlebrønde til drænsystemer.

For at denne undtagelse kan finde anvendelse, må påfyldning på det areal, hvor udbringning finder sted, kun finde sted på samme lokalitet én gang i hver vækstsæson.

Undtagelse til delkrav LF 8.6.2: Uden for et boringsnært beskyttelsesområde kan rengøring ske på det areal, der er blevet behandlet med plantebeskyttelsesmiddel, inden arealet forlades.

Hvis udvendig vask af sprøjter, traktorer eller andet materiel, der har været anvendt til udbringning af plantebeskyttelsesmidler, finder sted på det areal, hvor plantebeskyttelsesmidlet udbringes, skal det ske i en afstand af mindst

- 1) 300 meter fra en boring, der indvinder grundvand til almene vandforsyninger
- 2) 300 meter fra en boring, der indvinder grundvand til en ikke-almen vandforsyning og
- 3) 50 meter fra overfladevand (vandløb, søer og kystvand), § 3-områder og rense- og samlebrønde til drænsystemer.

For at denne undtagelse til delkrav 2 kan finde anvendelse, må udvendig vask af en sprøjte m.v., på det areal, hvor udbringning finder sted, kun finde sted på samme lokalitet én gang i hver vækstsæson.

Hvis udvendig rengøring af sprøjteudstyr ikke finder sted på det behandlede areal, inden det forlades, er der tale om en overtrædelse af delkrav 2, medmindre sprøjteudstyret er opstillet på et areal med tæt belægning med afløb til gyllebeholder eller anden tæt beholder, f.eks. en vaskeplads, eller under tag, indtil rengøring kan finde sted.

### 43.3 Formål med kravet

LF 8.6.1 – 8.6.4	Formålet er at sikre bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler ved at mindske risici og virkninger for menneskers sundhed og miljøet.
------------------	---

### 43.4 Bemærkninger til krav LF 8.6

Kravet omhandler, at påfyldning og rengøring af sprøjter skal ske på en korrekt etableret og indrettet vaskeplads eller biobed, medmindre en af undtagelserne finder anvendelse.

Vaskeplads og biobede skal være udstyret med tæt belægning med afløb til gyllebeholder eller en anden tæt, stationær beholder, og indrettet, så der ikke kan ske afledning til kloak, nedsivning i jorden eller afstrømning til ubefæstet areal.

Vær opmærksom på at delkrav LF 8.9.4 og delkrav LF 8.9.5 omhandler krav til beholdere, der anvendes til opsamling af rester af plantebeskyttelsesmidler, herunder vaskevand.

### 43.5 Kravets relevans

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet er kun relevant, hvis der anvendes plantebeskyttelsesmidler på bedriften.

Hvis der er etableret en vaskeplads og eventuelt biobede, som anvendes til påfyldning og/eller rengøring af sprøjteudstyr, skal indretnings- og afstandskravene i delkrav LF 8.6.3 og LF 8.6.4 være overholdt. Dvs. hvis påfyldning og/eller rengøring af sprøjteudstyr ikke sker på en vaskeplads på grund af, at en af undtagelserne til delkrav LF 8.6.1 og LF 8.6.2 finder anvendelse, er delkrav LF 8.6.3 og LF 8.6.4 ikke relevante.

### 43.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 8.6.1	Artikel 13, litra a), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 11, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.6.2	Artikel 13, stk. 1, litra d), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 12, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.6.3	Artikel 13, stk. 1, litra a) og d), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 6 i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.6.4	Artikel 13, stk. 1, litra a) og d), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 9 i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.

## 44. LF 8.7 – Påfyldning og rengøring af sprøjter i væksthuse

### 44.1 Delkrav

LF 8.7.1	I et væksthuse skal påfyldning af plantebeskyttelsesmidler og udvendig vask af sprøjten foregå på tæt belægning, hvor der ikke kan ske afledning til kloak eller recipient, nedsivning i jorden eller afstrømning til et ubefæstet areal.
LF 8.7.2	Påfyldning af plantebeskyttelsesmidler og udvendig vask af sprøjte i et væksthuse skal ske mindst: a) 25 meter fra et indvindingssted til en ikke-almen vandforsyning, eller rense- og samlebrønde til drænsystemer og b) 50 meter fra overfladevand (vandløb, søer og kystvand) og § 3-områder.
LF 8.7.3	Væksthuset skal være indrettet, så der ved påfyldning af plantebeskyttelsesmidler og udvendig vask af sprøjten ikke kan ske overløb til et areal uden tæt belægning. Vask vand mv. skal føres fra stedet til opsamlingsbeholder eller -kar med tilstrækkelig kapacitet til at opsamle indholdet af en helt fyldt beholder til plantebeskyttelsesmiddel eller en helt fyldt sprøjte. Beholderen skal kunne opsamle indholdet af den største af de nævnte beholdere.

### 44.2 Undtagelser til kravet

Kravet gælder ikke for sprøjter med et maksimalt tankvolumen på 25 liter, hvor sprøjten er konstrueret til under brugen at blive båret i hånden, på ryggen, på skulderen, eller til at blive transporteret på hjul.

### 44.3 Formål med kravet

LF 8.7.1 – 8.7.3	Formålet er at sikre bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler ved at mindske risici og virkninger for menneskers sundhed og miljøet.
------------------	---

### 44.4 Bemærkninger til krav LF 8.7

Kravet omhandler påfyldning og rengøring af sprøjter i væksthuse, herunder afstandskrav og krav til indretning af væksthuse.

Der er ikke krav om, at der i væksthuse skal etableres stationære vaskepladser (med afløb til gyllebeholder eller anden tæt, stationær beholder), men der skal være enten stationære eller mobile faciliteter (en sikret plads), der sikrer, at der ved evt. spild i forbindelse med vask og påfyldning ikke sker overløb til areal uden tæt belægning. Vaskevand skal således opsamles, uden at der sker spild.

### 44.5 Kravets relevans

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet er relevant, hvis der anvendes plantebeskyttelsesmidler i et væksthuse. Se i stedet krav LF 8.6, hvis der er tale om påfyldning og rengøring af sprøjteudstyr uden for væksthuse.

#### 44.6 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 8.7.1	Artikel 13, stk. 1, litra a) og d), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 17, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.7.2	Artikel 13, stk. 1, litra a) og d), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 17, stk. 2 og afstandskravene i § 9, nr. 2 og 3, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.7.3	Artikel 13, stk. 1, litra a) og d), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 17, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.



# 45. LF 8.8 – Bortskaffelse af rester af plantebeskyttelsesmidler og tom emballage

## 45.1 Delkrav

LF 8.8.1	Rester af plantebeskyttelsesmidler og tom emballage, der udgør affald, skal bortskaffes til den kommunale affaldsordning i overensstemmelse med plantebeskyttelsesmidlets etiket.
----------	---

## 45.2 Undtagelser til kravet

Rester af plantebeskyttelsesmidler, der er godkendt til udendørs brug, må udbringes på landbrugsarealer hvis de pågældende rester ikke klassificeres som farligt affald.

Rester af plantebeskyttelsesmidler i en sprøjte skal i forbindelse med indvendig vask af sprøjten fortyndes mindst 50 gange og udsprøjtes på det behandlede areal under kørsel. Den maksimalt tilladte dosering af plantebeskyttelsesmidlet anført på etiketten til de anvendte midler, må ikke overskrides.

Indholdet fra gyllebeholder og anden beholder med plantebeskyttelsesmidler i en mængde, der ikke medfører klassificering som farligt affald, skal udbringes efter reglerne i bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. Indholdet i gyllebeholder og anden beholder, der opfylder kriterier for farligt affald, skal bortskaffes efter reglerne i bekendtgørelse om affald. Indeholder en gyllebeholder eller anden beholder rester af plantebeskyttelsesmidler, som ikke er godkendt til anvendelse udendørs, skal indholdet bortskaffes efter reglerne i bekendtgørelse om affald.

## 45.3 Formål med kravet

LF 8.8.1	Formålet med kravet er at sikre bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler ved at mindske risici og virkninger for menneskers sundhed og miljøet.
----------	--

## 45.4 Bemærkninger til krav LF 8.8

Kravet omhandler bortskaffelse af rester af plantebeskyttelsesmidler og tom emballage, der udgør affald. Se LF 8.9 og LF 8.10 i forhold til opbevaring af plantebeskyttelsesmidler, rester af midler og tom emballage.

Når rester eller tom emballage skal **bortskaffes** skal dette ske til den kommunale affaldsordning. Rester og tom emballage udgør affald i det øjeblik, du skiller sig af med det eller agter at skille sig af med det.

Hver kommune har et affaldsregulativ, hvor reglerne fremgår mere specifikt. Hvordan rester og tom emballage skal bortskaffes fremgår også af midlets etiket. Nedenfor ses et eksempel fra midlet Revus Top SC, reg.nr. 1-289:

Eksempel fra midlet Revus Top SC, reg.nr. 1-289:

#### **Bortskaffelse**

Indholdet/beholderen bortskaffes i overensstemmelse med kommunale regler for affaldshåndtering (P501).

Rester skal afleveres til den kommunale affaldsordning for farligt affald. Tomme beholdere kan bortskaffes med dagrenovationen. Den tomme beholder bør skylles inden bortskaffelse. Skyllevandet hældes op i sprøjtevæsken.

Emballagen må ikke genbruges.

### **45.5 Kravets relevans**

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet er kun relevant, hvis der opbevares plantebeskyttelsesmidler på bedriften. Kravet er ikke relevant, hvis du f.eks. har en maskinstation til at foretage udbringning af plantebeskyttelsesmidler og maskinstationen indkøber og opbevarer plantebeskyttelsesmidlerne, rester heraf og tomme dunke.

### **45.6 Regelhenviisning til kravet**

<b>Delkrav</b>	<b>EU-regel</b>	<b>National regel</b>
LF 8.8.1	Artikel 13, stk. 1, litra e), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 14, stk. 1, og § 18, fsva. rester af plantebeskyttelsesmiddel, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler, samt § 1, stk. 1, fsva. tom emballage, i bekendtgørelse nr. 573 af 23. maj 2024 om affald.

## 46. LF 8.9 – Opbevaring af plantebeskyttelsesmidler, rester af plantebeskyttelsesmidler og tom emballage

### 46.1 Delkrav

LF 8.9.1	Plantebeskyttelsesmidler skal opbevares i den oprindelige emballage og med korrekt mærkning.
LF 8.9.2	Plantebeskyttelsesmidler, rester af plantebeskyttelsesmidler, tom emballage samt sprøjtevæsker og andre blandinger af plantebeskyttelsesmidler skal opbevares miljø- og sundhedsmæssigt forsvarligt og utilgængeligt for børn. Midlerne må ikke opbevares sammen med eller i nærheden af levnedsmidler, foderstoffer, lægemidler eller lignende.
LF 8.9.3	Sprøjtevæsker og andre blandinger, der er færdigblandet af plantebeskyttelsesmidler, må ikke efterlades et sted, hvor der er adgang for uvedkommende.
LF 8.9.4	Hvis rester af plantebeskyttelsesmidler, herunder vaskevand, opsamles i en beholder, skal det være i en gyllebeholder eller i en anden beholder, der opfylder følgende krav:  1) Beholderen skal være tæt og egnet til opsamling af de plantebeskyttelsesmidler, der benyttes på udbringningsvirksomheden. 2) Beholderen må kun bruges til opsamling af vaskevand og rester af plantebeskyttelsesmidler. 3) Beholderen skal være opstillet på et areal, der er indrettet med tæt bund og opkant, eller lignende teknisk foranstaltning, der sikrer opsamling af vaskevand mv. Arealet skal være indrettet, så regnvand ikke kan flyde til arealet, og arealet skal kunne opsamle beholderens indhold. 4) Beholderen skal være forsynet med en tydelig angivelse af, at den indeholder rester af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.9.5	Der må ikke anvendes nedgravede beholdere, bortset fra gyllebeholdere, til opbevaring af rester af plantebeskyttelsesmiddel.

### 46.2 Formål med kravet

LF 8.9.1 – LF 8.9.5	Formålet med kravet er at sikre bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler ved at mindske risici og virkninger for menneskers sundhed og miljøet.
---------------------	--

### 46.3 Bemærkninger til krav LF 8.9

Kravet omfatter alle typer af godkendte plantebeskyttelsesmidler, herunder de giftige og meget giftige midler, midler med alvorlige langtidseffekter.

Delkrav LF 8.9.1 omhandler, at plantebeskyttelsesmidler skal opbevares i den oprindelige emballage og med korrekt mærkning. Det er således ikke tilladt at omhælde plantebeskyttelsesmidler til andre dunke. Årsagen er dels, at anvisninger fremgår af emballagens etiket, dels at der kan ske forvekslinger mellem midler, og i værst tænkelige tilfælde, at midler forveksles med fødevarer. Det er heller ikke tilladt at have dunke stående, hvor etiketten ikke er læsbar.

I henhold til delkrav LF 8.9.2 er det et krav, at plantebeskyttelsesmidler, rester af midler eller tom brugt emballage opbevares miljø- og sundhedsmæssigt forsvarligt. Herunder at midlerne opbevares utilgængeligt for børn og ikke sammen med eller i nærheden af fødevarer, foderstoffer, lægemidler eller lignende. Uren tom emballage skal opbevares på samme vis som tilsvarende plantebeskyttelsesmidler.

Fra og med den 1. juli 2023 er sprøjtevæsker og andre blandinger af plantebeskyttelsesmidler omfattet af delkrav LF 8.9.2. Dvs. sprøjtevæsker og andre blandinger af plantebeskyttelsesmidler skal, ligesom plantebeskyttelsesmidler, rester af plantebeskyttelsesmidler og tom emballage, opbevares miljø- og sundhedsmæssigt forsvarligt og utilgængeligt for børn. Midlerne må ikke opbevares sammen med eller i nærheden af levnedsmidler, foderstoffer, lægemidler eller lignende.

Delkrav LF 8.9.3 omhandler, at sprøjtevæsker og andre blandinger, der er færdigblandet af bekæmpelsesmidler, må ikke efterlades et sted, hvor der er adgang for uvedkommende.

Det følger af delkrav LF 8.9.4, at hvis rester af plantebeskyttelsesmidler, herunder vaskevand, opsamles i en beholder, skal det være i en gyllebeholder eller i en anden tæt og egnet beholder, hvoraf det fremgår, at den indeholder rester af bekæmpelsesmidler. En sådan beholder må ikke være nedgravet, bortset fra gyllebeholdere, i henhold til delkrav LF 8.9.5.

Delkrav LF 8.9.4 og LF 8.9.5 omhandler således krav til beholdere, der anvendes til opsamling af rester af plantebeskyttelsesmidler.

Vær opmærksom på at delkrav LF 8.6.3 omhandler krav til indretning af eventuel vaskeplads og biobede i form af, at de skal være udstyret med tæt belægning med afløb til gyllebeholder eller en anden tæt, stationær beholder, og indrettet, så der ikke kan ske afledning til kloak, nedsivning i jorden eller afstrømning til ubefæstet areal. Delkrav LF 8.6.3 er således relevant, hvis en vaskeplads eller et biobed er etableret og anvendes.

## 46.4 Kravets relevans

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet er opdateret med virkning fra og med den 1. juli 2023. Kravet er kun relevant, hvis der opbevares plantebeskyttelsesmidler på bedriften. Kravet er ikke relevant, hvis du f.eks. har en maskinstation til at foretage udbringning af plantebeskyttelsesmidler og maskinstationen indkøber og opbevarer plantebeskyttelsesmidlerne.

## 46.5 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 8.9.1	Artikel 13, stk. 1, litra a) og b), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 25, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 961 af 26. juni 2023 om bekæmpelsesmidler.
LF 8.9.2	Artikel 13, stk. 1, litra a) og b) samt artikel 13, stk. 3, i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 25, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 961 af 26. juni 2023 om bekæmpelsesmidler.
LF 8.9.3	Artikel 13, stk. 1, litra a), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 25, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 961 af 26. juni 2023 om bekæmpelsesmidler.
LF 8.9.4	Artikel 13, stk. 1, litra a) og b), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 8, stk. 1 og 2, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.

LF 8.9.5	Artikel 13, stk. 1, litra b), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 24 i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
----------	--	---

# 47. LF 8.10 – Opbevaring af giftige og meget giftige plantebeskyttelsesmidler m.m.

## 47.1 Delkrav

LF 8.10.1	Opbevaring af meget giftige og giftige plantebeskyttelsesmidler, og plantebeskyttelsesmidler med alvorlige langtidseffekter skal ske under lås.
LF 8.10.2	Plantebeskyttelsesmidler, der er klassificeret som meget giftige, skal opbevares i et særskilt og aflåst skab eller rum.
LF 8.10.3	Hvis meget giftige eller giftige plantebeskyttelsesmidler opbevares i en samlet mængde på over 125 ml, hvortil flere end fem personer har adgang, skal der udpeges en eller flere personer, der skal sikre, at opbevaringen af de pågældende midler sker forsvarligt og at uvedkommende ikke har adgang til midlerne.

## 47.2 Formål med kravet

LF 8.10.1 – LF 8.10.3	Formålet med kravet er at sikre bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler ved at mindske risici og virkninger for menneskers sundhed og miljøet.
-----------------------	--

## 47.3 Bemærkninger til krav LF 8.10

Delkrav LF 8.10.1 omhandler plantebeskyttelsesmidler, der skal opbevares under lås. Fra og med 1. januar 2023 og indtil den 1. juli 2023 er det et krav, at meget giftige og gifte plantebeskyttelsesmidler, plantebeskyttelsesmidler med alvorlige langtidseffekter og plantebeskyttelsesmidler, der er forsynet med sikkerhedssætningen P405 opbevares under lås.

Fra og med den 1. juli 2023 udgår plantebeskyttelsesmidler, der er forsynet med sikkerhedssætning P405 fra delkrav LF 8.10.1. Sikkerhedssætninger er kun anbefalede foranstaltninger. Fra og med den 1. juli 2023 er det således ikke længere et krav at opbevaring af plantebeskyttelsesmidler, der er forsynet med sikkerhedssætning P405 skal ske under lås. Meget giftige og giftige plantebeskyttelsesmidler og midler med alvorlige langtidseffekter er stadig omfattet af delkrav LF 8.10.1, og de skal derfor fortsat opbevares under lås.

I henhold til delkrav LF 8.10.2 skal plantebeskyttelsesmidler, der er klassificeret som meget giftige opbevares i et særskilt og aflåst skab eller rum.

Delkrav LF 8.10.3 omhandler, at hvis der opbevares meget giftige eller giftige bekæmpelsesmidler i en samlet mængde på over 125 ml, hvortil flere end fem personer har adgang, skal der udpeges en eller flere personer, der skal sikre, at opbevaringen af de pågældende midler sker forsvarligt og at uvedkommende ikke har adgang til midlerne.

## 47.4 Kravets relevans

Kravet gælder fra og med den 1. januar 2023. Kravet er opdateret med virkning fra og med den 1. juli 2023. Kravet er relevant, hvis der opbevares giftige, meget giftige plantebeskyttelsesmidler og plantebeskyttelsesmidler med alvorlige langtidseffekter. Kravet er ikke relevant, hvis du f.eks. har en maskinstation til at foretage udbringning af plantebeskyttelsesmidler og maskinstationen indkøber og opbevarer plantebeskyttelsesmidlerne.

## 47.5 Regelhenvisning til kravet

Delkrav	EU-regel	National regel
LF 8.10.1	Artikel 13, stk. 1, litra a), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 27, stk. 2 og 5, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.10.2	Artikel 13, stk. 1, litra a), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 27, stk. 6, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
LF 8.10.3	Artikel 13, stk. 1, litra a), i direktiv 2009/128/EØF om en ramme for Fællesskabets indsats for en bæredygtig anvendelse af pesticider	§ 27, stk. 7, i bekendtgørelse nr. 1401 af 26. november 2018 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.

# 37. Bilag 1. Definitioner

## 37.1.1.1 Landbrugsareal

Samlebegreb, der omfatter omdriftsarealer, arealer med permanente afgrøder og arealer med permanent græs. .

## 37.1.1.2 Omdriftsareal

Areal med produktion af afgrøder, der ikke anses som permanente afgrøder eller permanent græs, eller arealer, der er til rådighed for produktion af afgrøder, men som ligger brak.

## 37.1.1.3 Permanente afgrøder

Afgrøder, der holdes ude af omdriften, og som dyrkes på arealerne i fem år eller mere og giver udbytte i flere år, bortset fra græs og permanent græs.

## 37.1.1.4 Permanente græsarealer

Arealer med græs eller andet grøntfoder, som har udgjort jorddække i mere end 5 på hinanden følgende år.

## 37.1.1.5 En bedrift

Alle de produktionsenheder, der drives landbrugsmæssigt af en landbruger, og som befinder sig på samme medlemsstats område.

## 37.1.1.6 Planperiode

En planperiode løber fra 1. august til 31. juli det efterfølgende år. Den forlængede planperiode løber fra 1. august til 30. september i den efterfølgende planperiode.



## 38. Bilag 2. Ansvarlige myndigheder

Krav	Kontrolmyndighed	Ressortmyndighed (regelansvarlig)
<b>Område 1 – Miljø, klimaforandring og god landbrugs- og miljømæssig stand for jord (GLM):</b>		
GLM 1 – GLM 9	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
LF 1.1	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Miljøministeriet
LF 1.2	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
LF 2.1.1 - LF 2.6.3	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Miljøministeriet
LF 2.7.1 – LF 2.14.2	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
LF 3	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Miljøministeriet
LF 4	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Miljøministeriet
<b>Område 2 – Folkesundhed, dyresundhed og plantesundhed</b>		
LF 5.1.1 – 5.1.2	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Fødevarestyrelsen
LF 5.2.1 – 5.2.6	Fødevarestyrelsen	Fødevarestyrelsen
LF 5.3.1 – 5.14.2	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Fødevarestyrelsen
LF 6	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Fødevarestyrelsen
LF 7	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Miljøministeriet
LF 8	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Miljøministeriet
<b>Område 3 – Dyrevelfærd</b>		
LF 9 - 11	Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Fødevarestyrelsen



Styrelsen for Grøn  
Arealomlægning og Vandmiljø  
Nyropsgade 30  
1780 København V

[www.lbst.dk](http://www.lbst.dk)